

Media highlights:

-Uitzending bij De Wereld Draait Door: <http://youtu.be/WOOKFgL-Ono>

-Vrijdag 24 mei NOS radio 1 nieuws 16:30 (vrijdagmiddag file-tijd, dus goed:))

-Dagelijks op Radio6 VPRO de Avonden - de hele week

<http://programma.vpro.nl/deavonden/afleveringen.html> (tevens terug te luisteren via youtube.com/twentebiennale)

-24 mei **voorpagina** van Dagblad van het Noorden: Architects of Air foto (oplage 216.448: en elk gezin heeft gemiddeld 1 a 2 kinderen)..

Volgens Knipselservice:

Totaal aantal knipsels	76
Totale mediawaarde	€ 371.829,08
Totale oplage	7.099.570

Hieruit kun je opmaken dat bijna alle kranten uitgebreid aandacht besteed hebben aan Twente Biënnale (incl Wegener kranten, zoals De Limburger, Haarlems Dagblad, Leidsche Courant, Gooi- en Eemlander, De Alkmaarder, etc etc. Pagina groot!).

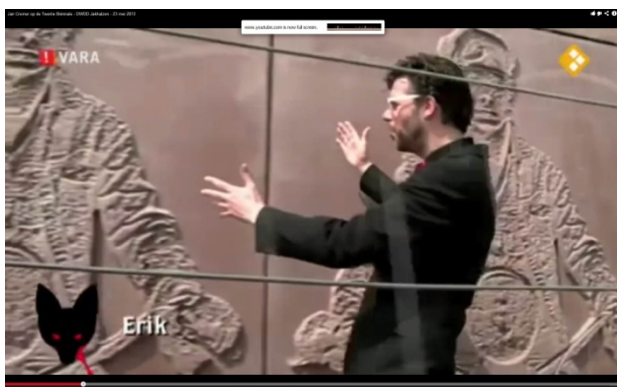
2 pagina grote artikelen in Duitse krant: Frankfurter Rundschau en Westfälische Nachrichten. Er is geen onderzoek gedaan naar tijdschriften, landelijk A-kunstmagazine MetropolisM schreef nav het programma 3 pagina's, de Groene Amsterdammer bood gratis haar achterpagina aan en schreef 2 pagina's.

Belangrijkste quote: NRC 4sterren Lucette ter Borgh- "Als er 1 ding op de Twente Biënnale is aan te merken, dan is het dat de naam misverstanden oproept. Deze internationale tentoonstelling heeft weinig met Twente alleen te maken. Ze is de provincie allang ontgroeid".

(tevens contacten gelegd voor toekomst, ook voor GGOBOT, etc)

-filmpje van de opening staat op Facebook en YouTube:

<http://www.youtube.com/watch?v=rxEreGrFpPQ>

NRC

Sterke manifestatie Twente

Beeldende Kunst

Twente Biennale – Identifying Europe. T/m 9 juni in het Rijksmuseum Twenthe, Twentse Welle, kunstruimte TETEM, 21 Rozendaal, ArtEZ, het Balengebouw en tal van plekken in de openbare ruimte.

●●●●●

Door LUCETTE TER BORG

Het is het handelsmerk van de Duitse kunstenaar Jonathan Meese (1970). Het bruine haar hangt in ongewassen vette slierten, glanzend gepom-madeerd of vol klitten langs het smalle gezicht van de exhibitionistische wildeman, die non-stop schettert of geschetter uitstraalt. Zo ook in het Rijksmuseum Twenthe, hoofdlocatie van de net geopende internationale kunstmanifestatie Twente Biennale in Enschede.

Daar navigeert Meese de bezoeker door alle zalen van het museum via slordig op de muur, vloer of deurpost geplakte A-viertjes. Er staan allerlei zelfportretten op die worden gelardeerd met kreten als 'Art is total love', 'Kunst is die radikalste Militarorganisation der Zukunft' of gewoon: 'Kunst zegt Nee tegen alles wat geen kunst is.'

In een pronkzaal vol zeventiende-eeuwse gobelins wacht de krankzinnige apotheose van het parcours: een reusachtig beeldscherm waarop Meese, uitgedost als Pruisische cavalierist met Adidas-jekkie aan, op marsmuziek door zijn atelier paradeert, danst, zingt en reciteert. Blonde Duitse meisjes, de legende van Parcival, de staat van de kunst, populisme, racisme, liefde en soldateneer – niets blijft ongerept bij Meese.

Onwillekeurig vormt zich zo een schitterend verband met de Biennale in Enschede – een krachtmeting van jewelste van organisatoren Kees de Groot en Viola van Alphen. Want dit keer staat de manifestatie in het teken van zo iets vaags, grootscheeps en versplinterds als de Europese identiteit – zie daar maar eens eenheid in te brengen. Meer dan honderd kunstenaars uit binnen- en buitenland werd gevraagd werk in te zenden. Dat werk gaat niet alleen over de Euro-crisis, grensconflicten en de afbraak van de verzorgingsstaat, maar ook over fundamentalisme, homofobie, vluchtelingenproblematiek en nog veel meer.

Zo'n megamanifestatie op meerdere plekken in de stad kan makkelijk ontaarden in een allegaartje politiek-correcte kunst. Niets is minder

David Cerny: 'Entropa' (2009) Foto Pim Trooster

het geval. De tentoonstelling in het Rijksmuseum Twenthe is uitgebalanceerd en bevat verrassende nieuwkomers. Opmerkelijk veel goede duo's zijn hier te zien met even fijnzinnig als indringend werk. De video-installatie van Sander Breure & Witte van Hulzen zou een sfeervolle ode kunnen zijn aan het fenomeen aankomst en vertrek, ware het niet dat het onderwerp van hun film gruwelijk is. Ook Matja Štuk & Alena Hudcovicová laten in een installatie vol morbide tekeningen en een bestempelde torpedo zien dat xenofobie begint met de ontkenning van de ander.

Buiten het Rijksmuseum zet de

Biennale zich voort in het in 2000 verwoeste Roombeek. Daar is een keurig cultureel villapark verzezen, met op de grasperken de grootste installaties, en in het net geopende Balengebouw (een voormalige opslag voor katoenballen) en de Twentse Welle de meest anarchistische kunst. Kees de Groot – die zijn wortels in de kraakbeweging uit de jaren tachtig heeft – toont aan de Museumlaan prachtig hoe een vluchtelingentent een marketinginstrument wordt. Marina Abramovic' videoinstallatie *Balkan Epics* is samen met de zuurstokroze beelden van (ontdekking) Stefan Gross het hoogtepunt op de eerste verdieping van het lekker

gruizige Balengebouw. En in het historische Twentse Welle valt een rondtocht te maken als heavy-metal groepje. Trek een hoodie aan, hang een houten luchtgitaar met cd-speler om je nek, druk op de knop en dompel je met de spijkerharde gitaarriffs van Iron Maiden in je oren onder in het recalcitrante en af en toe spuuglijke beeldgeweld van Arno Coenen en Abner Preis.

Nee, als er één ding op de Twente Biennale is aan te merken, dan is het dat de naam misverstand en oproept. Deze internationale tentoonstelling heeft weinig met Twente alleen te maken. Ze is de provincie allang ontgroeid.

Overzicht krantenartikelen, volgens LexisNexis:

1.	<p>Culturele partners slaan handen ineen voor gezamenlijk program De Twentsche Courant Tubantia, 22 juli 2013 maandag, EN-ENSCHDE, 268 woorden ... en het Rijksmuseum Twente. "We hebben een fantastisch ... ... tijdens de tweede Twente Biënnale. Die speelde zich ...</p>
☐ 2.	<p>BRUGGEN TUSSEN KUNST EN WETENSCHAP De Twentsche Courant Tubantia, 5 juli 2013 vrijdag, AL-++++, 730 woorden, DOOR HERMAN HAVERKATE ... meedoen. "Na de Twente Biënnale was de stad toe ...</p>
☐ 3.	<p>DWARSKIJKEN - Naam Albertjan Peters - - Meike De Twentsche Courant Tubantia, 15 juni 2013 zaterdag, B-OPINIE, 536 woorden ... de hoofdstad van Twente rijk is. Flaneerweer, rokjesweer, ... meer pretentieuze Twentse Biënnale. Beide uitingen van ... ... aandacht. Van de Biënnale lijkt mij bovendien ...</p>
☐ 4.	<p>4 - ministersbrief musea De Twentsche Courant Tubantia, 12 juni 2013 woensdag, RE-TWENTE, 429 woorden, HERMAN HAVERKATE ... evenement als de Twente Biënnale krijgen we een totaal ...</p>
☐ 5.	<p>ArkeFly snel betrekken bij Twente Airport De Twentsche Courant Tubantia, 8 juni 2013 zaterdag, RE-LEZERS SCHRI, 288 woorden ... de ontwikkeling van Twente Airport! Immers: ... de ontwikkeling van Twente Airport. Dáár moet ... ... de inrichting van Twente Airport, zowel op ... ... ArkeFly kan dan Twente Airport als thuisbasis ... ... behoort gewoon vanaf Twente Airport te vliegen, ... opening van de Twente Biënnale 2013 de H ...</p>
☐ 6.	<p>HENGELO BIËNNALE - HELEMAAL HOUTMAAT De Twentsche Courant Tubantia, 6 juni 2013 donderdag, 317 woorden, HERMAN HAVERKATE ... naar de prestigieuze Twente Biënnale in Enschede. Hier ... ... aan de Hengelo Biënnale is een veredelde maar ... ... van die andere Biënnale nog zal verbazen. ...</p>
☐ 7.	<p>Zijdelings - door Toon Kolkman De Twentsche Courant Tubantia, 6 juni 2013 donderdag, EN-ENSCHDE, 524 woorden ... nooit. Twee weken Twente Biënnale betekent twee weken ... ... evenement als de Biënnale geldt kennelijk dat ... ... wordt wel gestopt. Biënnale of niet, tijd is tijd. ...</p>
☐ 8.	<p>Podium - Een wekelijks overzicht van de activiteiten op de cultuurpodia in Enschede. De Twentsche Courant Tubantia, 5 juni 2013 woensdag, EN-ENSCHDE, 631 woorden ... Performance Art De Twente Biënnale is komend weekend al ... ... van de tweede Twente Biënnale. Acht kunstenaars uit ...</p>
☐ 9.	<p>Lezersbrieven - Brieven (niet langer dan 200 woorden) richten aan de stadsredactie, Getfertsingel 41, 7513 GA Enschede of enschede@tctubantia.nl</p>

	De Twentsche Courant Tubantia, 30 mei 2013 donderdag, EN-ENSCHEDÉ, 653 woorden ... opening van de Twente Biënnale 2013 de H ...
☐ 10.	Kunst Twente Biënnale de Volkskrant, 30 mei 2013 donderdag, V Opening; Blz. 23, 1 woorden ... onderdeel van de Twente Biënnale . Het evenement duurt ...
☐ 11.	Twente bruist op Biënnale De Telegraaf, 30 mei 2013 donderdag, 1; Blz. 19, 391 woorden ... de energieke kunstmanifestatie Twente Biënnale in Enschede. ... mee.Aan de Twente Biënnale werken meer dan ...
☐ 12.	De holocaust en Srebrenica en zo; Schilderen tegen onrecht De Groene Amsterdammer, May 29, 2013, 1693 words, Roos van der Lint Op de Twente Biënnale spreken militante kunstenaars ... ... editie van de Twente Biënnale . Cultuurpark Roombeek, de ... ... onder voor grote biënnales . Een greep uit het internationale biënnale -assortiment: Beyond the Borders , ... de vraag in Twente . Laten we deze open ... ... hoofdlocatie van de biënnale te herkennen aan ... ... speciaal voor de Twente Biënnale ontwikkelde. In deze ... ... Groot. Met de Twente Biënnale wil zijn Stichting ... ... keus voor een biënnale hoopt De Groot ... ... doen voor een biënnale in Venetië of Berlijn. ... ... achter. Voor de biënnale organiseerde Cremer een ... ... die bij de biënnale verschijnt, staat een ... ... aard van de biënnale ook op dit ... ... thema levert de biënnale alle ingrediënten van ... ... editie van de Twente Biënnale is een verzameling zeer ... ... ontbreekt, is een spiegel. Twente Biënnale 2013, t/m ...
☐ 13.	De Groene Amsterdammer , May 29, 2013, 419 words ... kunst Op de Twente Biënnale stellen militante kunstenaars ...
☐ 14.	Wildeman in Twente NRC.NEXT, 29 mei 2013 woensdag, doen, 375 woorden, Lucette ter Borg ... hoofdlocatie van de Twente Biënnale in Enschede. ... verband met de Biënnale in Enschede - een ... ... ding op de Twente Biënnale is aan te merken, ... heeft weinig met Twente alleen te maken. ...
☐ 15.	Sterke manifestatie Twente NRC Handelsblad, 28 mei 2013 dinsdag, Cultuur, 648 woorden, Lucette ter Borg Beeldende Kunst Twente Biënnale - Identifying Europe. T/ ... ... geopende internationale kunstmanifestatie Twente Biënnale in Enschede.Daar ... ... verband met de Biënnale in Enschede - een ... ... Rijksmuseum zet de Biënnale zich voort in ... ... ding op de Twente Biënnale is aan te merken, ... heeft weinig met Twente alleen te maken. ...
☐ 16.	GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia, 28 mei 2013 dinsdag, RE-VANDAAG, 137 woorden ... schuurt op de Twente Biënnale Geen ruimtereis voor ...
☐ 17.	Een stinkdier in een vaas van glas

	De Twentsche Courant Tubantia, 27 mei 2013 maandag, RE-VERHAAL VAN, 561 woorden, HENNIE TALENS Kunsthfestival Twente Biënnale maakt de tongen ... ... gaat om de Twente Biënnale , die dezer dagen ... ... om naar de Biënnale te gaan. In ...
☐ 18.	Voltreffers en losse flodders De Twentsche Courant Tubantia, 27 mei 2013 maandag, RE-VERHAAL VAN, 449 woorden, HERMAN HAVERKATE ... samenstellers van de Twente Biënnale , Kees de Groot ... ... bij de eerste Biënnale , in de Creatieve ... ... werken van de Biënnale nog altijd te ... ... werken aan deze Biënnale mee, stuk voor ... ... typisch voor de Biënnale . Een film van ...
☐ 19.	Het wringt en schuurt op de Twente Biënnale De Twentsche Courant Tubantia, 27 mei 2013 maandag, 298 woorden ... zin op de Twente Biënnale . ENSCHEDE - Het kunsthfestival Twente Biënnale was gisteren vooral een ... ... betekenis van de Twente Biënnale voor de regio ... ... dit aanslaat." De Biënnale staat in het ... ... blij met de Twente Biënnale . "Het is een manier ...
☐ 20.	OPBLAASBAAR LABYRINT Dagblad De Limburger, May 25, 2013 Saturday, Blz. 4, 59 words ... de internationale kunsthmanifestatie Twente Biënnale . Tot en met ...
☐ 21.	Een wekelijkse rubriek met (eigen) aardige berichten uit de kantlijn. - Pleinpraat De Twentsche Courant Tubantia, 25 mei 2013 zaterdag, EN-ENSCHÉDE, 512 woorden ... opening van de Twente Biënnale bij te wonen. ... ... hoofdkantoor' van de Biënnale . Eerder deze week ...
☐ 22.	OPBLAASBAAR LABYRINT Limburgs Dagblad, May 25, 2013 Saturday, Blz. 4, 59 words ... de internationale kunsthmanifestatie Twente Biënnale . Tot en met ...
☐ 23.	Kleurrijk labyrint Dagblad van het Noorden, 24 mei 2013 vrijdag, Voorpagina; Blz. 1, 1 woorden ... de internationale kunsthmanifestatie Twente Biënnale in Enschede. Tot ...
☐ 24.	Kleurrijk labyrint Dagblad van het Noorden, 24 mei 2013 vrijdag, Voorpagina; Blz. 1, 54 woorden ... de internationale kunsthmanifestatie Twente Biënnale in Enschede. Tot ...
☐ 25.	Kleurrijk labyrint Dagblad van het Noorden, 24 mei 2013 vrijdag, Voorpagina; Blz. 1, 1 woorden ... de internationale kunsthmanifestatie Twente Biënnale in Enschede. Tot ...
☐ 26.	Kleurrijk labyrint Dagblad van het Noorden, 24 mei 2013 vrijdag, Voorpagina; Blz. 1, 54 woorden ... de internationale kunsthmanifestatie Twente Biënnale in Enschede. Tot ...
☐ 27.	Kleurrijk labyrint Dagblad van het Noorden, 24 mei 2013 vrijdag, Voorpagina; Blz. 1, 1 woorden ... de internationale kunsthmanifestatie Twente Biënnale in Enschede. Tot ...
☐ 28.	GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia, 24 mei 2013 vrijdag, RE-VANDAAG, 142

	<p>woorden</p> <p>... Teixeira bij FC Twente. Reactie van de ...</p> <p>... enige probleem in Twente is werkgelegenheid. Verder hebben ...</p> <p>... tubantia.nl/lezersmenu Twente Biënnale in de startblokken ...</p>
☐ 29.	<p>Ludiek protest tijdens opening Twente Biënnale</p> <p>De Twentsche Courant Tubantia, 24 mei 2013 vrijdag, EN-ENSCHDEDE, 130 woorden</p> <p>... opening van de Twente Biënnale actie in het ...</p>
☐ 30.	<p>GEEN KOP</p> <p>De Twentsche Courant Tubantia, 24 mei 2013 vrijdag, EN-ENSCHDEDE, 16 woorden</p> <p>... beeldverhaal van de Twente Biënnale kijk op http:// ...</p>
☐ 31.	<p>Ballon met boodschap</p> <p>De Gooi- en Eemlander, 24 mei 2013 vrijdag, 456 woorden, alicé plekkenpol</p> <p>Organisatie Twente Biënnale hield rekening met ...</p> <p>... ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed ...</p> <p>... een evenement als Twente Biënnale drempelverlagend werkt. In ...</p>
☐ 32.	<p>Ballon met boodschap</p> <p>Haarlems Dagblad, 24 mei 2013 vrijdag, 456 woorden, alicé plekkenpol</p> <p>Organisatie Twente Biënnale hield rekening met ...</p> <p>... ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed ...</p> <p>... een evenement als Twente Biënnale drempelverlagend werkt. In ...</p>
☐ 33.	<p>Ballon met boodschap</p> <p>IJmuider Courant, 24 mei 2013 vrijdag, 456 woorden, alicé plekkenpol</p> <p>Organisatie Twente Biënnale hield rekening met ...</p> <p>... ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed ...</p> <p>... een evenement als Twente Biënnale drempelverlagend werkt. In ...</p>
☐ 34.	<p>Ballon met boodschap</p> <p>Leidsch Dagblad, 24 mei 2013 vrijdag, 456 woorden</p> <p>Organisatie Twente Biënnale hield rekening met ...</p> <p>... ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed ...</p> <p>... een evenement als Twente Biënnale drempelverlagend werkt. In ...</p>
☐ 35.	<p>Ballon met boodschap</p> <p>Noordhollands Dagblad, 24 mei 2013 vrijdag, 456 woorden, alicé plekkenpol</p> <p>Organisatie Twente Biënnale hield rekening met ...</p> <p>... ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed ...</p> <p>... een evenement als Twente Biënnale drempelverlagend werkt. In ...</p>
☐ 36.	<p>BALLON MET EEN BOODSCHAP</p> <p>De Twentsche Courant Tubantia, 23 mei 2013 donderdag, 761 woorden</p> <p>... creatief directeur van Twente Biënnale haalde acht jaar ...</p> <p>... eerste editie van Twente Biënnale, mede dankzij gemeentelijke ...</p> <p>... ligt, blijft de Twente Biënnale in Roombeek. "We willen ...</p> <p>... veel van de Twente Biënnale, die vanmiddag om ...</p> <p>... daar welkom, want Twente Biënnale wil verre van ...</p> <p>... een evenement als Twente Biënnale drempelverlagend werkt. "In ...</p>
☐ 37.	<p>GEEN KOP</p> <p>De Twentsche Courant Tubantia, 23 mei 2013 donderdag, 51 woorden, DOOR ALICE PLEKKENPOL</p> <p>... ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed ...</p>

☐	38.	EEN CREMER GEEFT NOOIT OP - JAN CREMER EVEN TERUG IN ENSCHEDE De Twentsche Courant Tubantia, 23 mei 2013 donderdag, 1441 woorden ... thema van deze Twente Biënnale . Als er een ... ... opening van de Biënnale , vandaag, keert hij ... ... die tijdens de Biënnale in het Balengebouw ... ... ook mensen uit Twente in. Het ging ... ... werkschema is tijdens de Biënnale ook het grote ...
☐	39.	GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia, 23 mei 2013 donderdag, 59 woorden, DOOR HERMAN HAVERKATE ... lukte bij de Twente Biënnale wel: Jan Cremer ...
☐	40.	Hoe meer des te beter De Twentsche Courant Tubantia, 23 mei 2013 donderdag, HE-HENGELLO, 166 woorden ... de Groot van Twente Biënnale in Enschede heeft ... ... editie van Hengelo Biënnale die samenvalt met ... ... openingen van de Twente Biënnale en Plaatsbepaling op ... ... gaan hoppen." Dat Twente Biënnale na de ...
☐	41.	Gelijktijdig met Twente Biënnale in Enschede heeft hier de eerste editie van Hengelo Biënnale plaats. De Twentsche Courant Tubantia, 23 mei 2013 donderdag, HE-HENGELLO, 654 woorden, HARRY GERRITSMAN ... De eerste Hengelo Biënnale onder de titel ' ... ... geen concurrent van Twente Biënnale in Enschede, het is ... ... afnemen. De eerste Twente Biënnale was hier twee jaar ... ... de slotdag van Biënnale Twente in Enschede. De ... ... Ter vergelijking: bij Twente Biënnale exposeren meer dan ... ... gemeente Enschede krijgt Twente Biënnale een subsidie van ... ... tot iets uitgroeit." Twente Biënnale in Enschede zal ... ... de eerste Hengelo Biënnale .
☐	42.	Biënnale zet zwaar geschut in De Twentsche Courant Tubantia, 23 mei 2013 donderdag, EN-ENSCHADE, 130 woorden ... weten ze bij Twente Biënnale alles van. En ... ... thema van de Biënnale zijn: 'Identifying Europe'. ... ... Wars. Meer over Twente Biënnale in de bijlage ...
☐	43.	ENSCHADE - Cremer houdt vast aan museum De Twentsche Courant Tubantia, 23 mei 2013 donderdag, 57 woorden ... onderdeel van de Twente Biënnale , die vandaag begint. ...
☐	44.	GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia, 23 mei 2013 donderdag, 32 woorden ... cremer ik! 6 twente biënnale kunst met een ...
☐	45.	Biënnale zoekt vrijwilligers De Twentsche Courant Tubantia, 22 mei 2013 woensdag, EN-ENSCHADE, 96 woorden ENSCHADE - De Twente Biënnale , die donderdag in ... ... maaltijden, een officieel Biënnale T-shirt en ...
☐	46.	GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia, 22 mei 2013 woensdag, RE-VANDAAG, 143 woorden

	... Morgen speelt FC Twente tegen FC Utrecht ... ... tubantia.nl/fctwente Twente Biënnale zoekt vrijwilligers Oranjetour ...
☐ 47.	Lichtgevende en drijvende baby in stadsvijver De Twentsche Courant Tubantia, 15 mei 2013 woensdag, AM-ALMELO, 135 woorden ... zien op de Twente Biënnale in Enschede. Daar ... ... plek van de Twente Biënnale.
☐ 48.	Hoofdrol voor Jan Cremer op Biënnale De Twentsche Courant Tubantia, 4 mei 2013 zaterdag, RE-VANDAAG, 566 woorden, HERMAN HAVERKATE De Twente Biënnale komt eraan. En ... ... verband met de Twente Biënnale die op 23 ... ... hij is. Tijdens de Biënnale is er een special ... ... deelnemers aan de Twente Biënnale. Het thema van ... ... uit naar de Biënnale. "Enschede komt vol ...
☐ 49.	Expo Hengelose kunstenaars in De Houtmaat De Twentsche Courant Tubantia, 3 mei 2013 vrijdag, HE-HENGELO, 136 woorden ... samen met de Twente Biënnale in Enschede. Naast ...
☐ 50.	Jan Cremer toch even in het Cremer De Twentsche Courant Tubantia, 17 april 2013 woensdag, RE-VANDAAG, 99 woorden ... Cremer. Tijdens de Twente Biënnale, die dit jaar ... ... Tellegen. Thema van Biënnale is 'Identifying Europe'. Meer ...
51.	Met het houten ros naar Taiwan De Twentsche Courant Tubantia, 16 maart 2013 zaterdag, RE-VANDAAG, 446 woorden ... sierlijke 'beachcruiser' uit Twente, met z'n platte ... ... de regionale kunstexpositie Twente Biënnale. Kuipers, die zijn ...
☐ 52.	Twentse musea zijn rolmodel voor Nederland De Twentsche Courant Tubantia, 14 maart 2013 donderdag, RE-VANDAAG, 144 woorden ... grote musea in Twente kan een rolmodel ... ... beginnen met de Twente Biënnale in mei en ...
☐ 53.	2,7 miljoen euro De Stentor / Dagblad Flevoland, 7 maart 2013 donderdag, IJSSELDELTA3, 132 woorden ... Internationaal Topsport Event Twente (waaronder FBK Hengelo ... ... Art Enschede, CSI Twente en GGOBOT/Twente Biënnale.
☐ 54.	Bundeling Concordia blijft inzet De Twentsche Courant Tubantia, 18 februari 2013 maandag, EN-ENSCHADE, 397 woorden ... samenwerking met de Twente Biënnale als mogelijkheid geopend. ... ... thema van de Biënnale wordt uitgeroepen. Volgens ...
☐ 55.	Jan Cremer gelooft nog in zijn museum De Twentsche Courant Tubantia, 22 januari 2013 dinsdag, 184 woorden ... op de grote Twente Biënnale, die dit voorjaar ...

56.	<p>GEEN KOP</p> <p>De Twentsche Courant Tubantia, 17 januari 2013 donderdag, 190 woorden ... zien was op de Twente Biënnale. Samen met collega ...</p>
57.	<p>PROGRAMMA 2013 Enschede Promotie adviseert gemeente over subsidiëring van evenementen - Twente Biënnale mikt op breed publiek</p> <p>De Twentsche Courant Tubantia, 28 december 2012 vrijdag, R_ENSCHEDE, 449 woorden ... eerste editie van Twente Biënnale in 2013. Organisaties ... ... ton) voor de Twente Biënnale, een nieuw, tweejaarlijks ... ... aanzien van de Twente Biënnale, een evenement dat ... ... grootste evenementen van Twente, met een bezoekersaantal ...</p>
58.	<p>Roombeek - TETEM gesloten</p> <p>De Twentsche Courant Tubantia, 19 december 2012 woensdag, 56 woorden ... en vindt de Twente Biënnale in heel Roombeek ...</p>

Hierna volgen nog scans uit Westfalische Nachrichten, een tekst uit Frankfurter Rundschau, diverse Italiaanse, Duitse, Engelstalige nieuwssites, websites, etc.

Overzicht verzonden artikelen van 13/05/2013 t/m 19/05/2013						
TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE						
Publicatiebron	Datum	Pagina	Oplage	Frequentie	Verspreiding	Advertentiewaarde
Deventer Post	1-5-2013	16	51275	week_wo	Deventer	€ 283,39
GraZIA	2-5-2013	123	98280	2x per week	Nederland	€ 496,88
de Krant ed. Kampen e.o.	1-5-2013	10	21340	week_wo	Kampen	€ 205,13
Ommer Nieuws	1-5-2013	8	8445	week_wo	Ommeren e.o.	€ 282,62
Oprechte Delfser Courant	1-5-2013	10	12640	week_wo	Delfsen	€ 279,98
Peperbus	1-5-2013	24	58925	week_wo	Zwolle e.o.	€ 348,43
Twents combinatie 1	1-5-2013	16	88360			€ 783,89
Nieuws van de Week	1-5-2013	4	13645			€ 287,00
Huis aan Huis Enschede	1-5-2013	8	72715			€ 495,89
Twents combinatie 1	1-5-2013	22	31865			€ 565,35
Haaksberger Koerier	1-5-2013	5	11020			€ 302,85
Orieboek	1-5-2013	7	20845			€ 262,50
VPRO Gids	24-5-2013	83	213351	wekelijks	Nederland	€ 242,81
Aantal knipsels: 9 Aantal doorplaatsingen: 2	Oplage onderwerp:		584481	Advertentiewaarde onderwerp:		€ 3.486,46
Totaal aantal knipsels: 9 Totaal doorplaatsingen: 2			Totale o	584481	Totale advertentiewaarde:	€ 3.486,46
NRC Handelsblad	23-5-2013	62	201619	6x per week	Nederland	€ 3.428,00
Twentse Courant Tubantia	23-5-2013	2	132718			€ 1.963,39
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	23-5-2013	2	21028			€ 292,38
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	23-5-2013	2	8924			€ 145,38
De Twentische crt Tubantia ed. Reggestreek	23-5-2013	2	10932			€ 192,13
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	23-5-2013	2	17854			€ 274,00
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	23-5-2013	2	27481			€ 439,58
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	23-5-2013	2	21028			€ 292,38
De Twentische crt Tubantia ed. Hengelo	23-5-2013	2	27471			€ 327,58
Twentse Courant Tubantia	23-5-2013	44	27481			€ 439,58
Twentse Courant Tubantia	23-5-2013	1	132718			€ 1.963,39
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	23-5-2013	1	21028			€ 292,38
De Twentische crt Tubantia ed. Reggestreek	23-5-2013	1	10932			€ 192,13
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	23-5-2013	1	8924			€ 145,38
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	23-5-2013	1	21028			€ 292,38
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	23-5-2013	1	27481			€ 439,58
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	23-5-2013	1	17854			€ 274,00
De Twentische crt Tubantia ed. Hengelo	23-5-2013	1	27471			€ 327,58
Twentse Courant Tubantia	23-5-2013	18	27481			€ 2.344,10
Twentse Courant Tubantia	23-5-2013	30	27471			€ 5.241,00
Twentse Courant Tubantia	23-5-2013	78	132718			€ 39.267,50
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	23-5-2013	32	8924			€ 2.907,50
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	23-5-2013	32	21028			€ 5.847,50
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	23-5-2013	32	27481			€ 8.791,25
De Twentische crt Tubantia ed. Hengelo	23-5-2013	32	27471			€ 6.551,25
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	23-5-2013	32	17854			€ 5.480,00
De Twentische crt Tubantia ed. Reggestreek	23-5-2013	32	10932			€ 3.842,50
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	23-5-2013	32	21028			€ 5.847,50
Twentse Courant Tubantia	23-5-2013	80	132718			€ 41.684,30
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	23-5-2013	34	8924			€ 3.103,28
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	23-5-2013	34	21028			€ 6.237,18
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	23-5-2013	34	27481			€ 9.377,50
De Twentische crt Tubantia ed. Hengelo	23-5-2013	34	27471			€ 6.967,83
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	23-5-2013	34	17854			€ 5.848,18
De Twentische crt Tubantia ed. Reggestreek	23-5-2013	34	10932			€ 4.098,58
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	23-5-2013	34	21028			€ 6.237,38
Twentse Courant Tubantia	24-5-2013	2	132718			€ 1.963,39
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	24-5-2013	2	8924			€ 145,38
De Twentische crt Tubantia ed. Reggestreek	24-5-2013	2	10932			€ 192,13
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	24-5-2013	2	21028			€ 292,38
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	24-5-2013	2	17854			€ 274,00
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	24-5-2013	2	21028			€ 292,38
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	24-5-2013	2	27481			€ 439,58
De Twentische crt Tubantia ed. Hengelo	24-5-2013	2	27471			€ 327,58
Twentse Courant Tubantia	24-5-2013	8	34405			€ 1.169,88
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	24-5-2013	8	8924			€ 292,78
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	24-5-2013	8	27481			€ 879,13
Twentse Courant Tubantia	24-5-2013	42	27481			€ 439,58
Twentse Courant Tubantia	24-5-2013	62	132718			€ 7.853,50
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	24-5-2013	18	17854			€ 1.098,00
De Twentische crt Tubantia ed. Reggestreek	24-5-2013	18	10932			€ 768,50
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	24-5-2013	18	21028			€ 1.169,50
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	24-5-2013	18	8924			€ 581,50
De Twentische crt Tubantia ed. Hengelo	24-5-2013	18	27471			€ 1.310,25
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	24-5-2013	18	27481			€ 1.758,25
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	24-5-2013	18	21028			€ 1.169,50
Volkskrant	23-5-2013	50	259968	6x per week	Nederland	€ 2.791,44
Volkskrant	23-5-2013	55	259968	6x per week	Nederland	€ 11.165,75
Aantal knipsels: 14 Aantal doorplaatsingen: 37	Oplage onderwerp:		1662182	Advertentiewaarde onderwerp:		€ 121.914,76
Totaal aantal knipsels: 14 Totaal doorplaatsingen: 37			Totale o	1662182	Totale advertentiewaarde:	€ 121.914,76
Publicatiebron	Datum	Pagina	Oplage	Frequentie	Verspreiding	Advertentiewaarde
Barneveldse Krant.nl	24-5-2013	14	11219	6x per week	Barneveld e.o.	€ 602,84
Dagblad van het Noorden	24-5-2013	1	216448			€ 15.174,49
Dagblad van het Noorden ed. Groningen Noord	24-5-2013	1	41869			€ 3.199,88

Dagblad van het Noorden ed. Drenthe Zuidwest	24-5-2013	1	38503	€	2.143,79
Dagblad van het Noorden ed. Drenthe Zuidoost	24-5-2013	1	23315	€	1.599,84
Dagblad van het Noorden ed. Groningen Stad	24-5-2013	1	48889	€	3.199,88
Dagblad van het Noorden ed. Drenthe Noord	24-5-2013	1	34376	€	3.199,88
Dagblad van het Noorden ed. Groningen Oost	24-5-2013	1	22518	€	1.851,82
Gool en Eemlander combinatie	24-5-2013	17	16083	€	5.999,00
Gool- en Eemlander editie Eemland	24-5-2013	17	2990	€	2.999,50
Gool- en Eemlander editie Gool en Vechtstreek	24-5-2013	17	13183	€	2.999,50
de Groene Amsterdammer	30-5-2013	46	22834	wekelijks Nederland	€ 3.125,00
Haarlems/Umuder/Lelidich	24-5-2013	17	86288	€	16.747,00
Lelidich Dagblad ed. Duin en Solenstreek	24-5-2013	17	10796	€	2.749,50
Haarlems Dagblad ed. Haarlem	24-5-2013	17	28073	€	3.249,50
Lelidich Dagblad ed. Rijs en Veenstreek	24-5-2013	17	4037	€	2.749,50
Haarlems Dagblad ed. Haarlemmermeer	24-5-2013	17	4454	€	3.249,50
Umuder Courant	24-5-2013	17	5995	€	1.999,50
Lelidich Dagblad	24-5-2013	17	14683	€	2.749,50
Limburgs dagblad/ dagblad de Limburger	25-5-2013	61	362196	€	19.979,99
Limburgs Dagblad ed. Oost Parkstad	25-5-2013	23	31954	€	1.999,80
Dagblad de Limburger ed. Parkstad	25-5-2013	18	31954	€	1.999,80
Dagblad de Limburger ed. Sittard	25-5-2013	17	28555	€	1.626,17
Dagblad de Limburger ed. Mld. Limburg Roermond	25-5-2013	21	34742	€	1.738,16
Limburgs Dagblad ed. West Sittard/Geleen	25-5-2013	17	28555	€	1.626,17
Dagblad de Limburger ed. Heuvelland	25-5-2013	17	33106	€	1.687,81
Dagblad de Limburger ed. Maastricht	25-5-2013	17	33106	€	1.687,81
Dagblad de Limburger ed. Mld. Limburg Weert	25-5-2013	19	34742	€	1.738,16
Limburgs Dagblad ed. Zuid Heuvelland	25-5-2013	17	33106	€	1.687,81
Dagblad de Limburger ed. Nrd. Limburg Venray	25-5-2013	19	36185	€	1.794,15
Dagblad de Limburger ed. Nrd. Limburg Venlo	25-5-2013	21	36185	€	1.794,15
Margriet	24-5-2013	8	250053	week. vr Nederland	€ 4.237,50
Noordhollands Dagblad	24-5-2013	17	128271	€	21.996,00
Noordhollands Dagblad ed. Dagblad Kennemerland	24-5-2013	17	15389	€	2.649,50
Noordhollands Dagblad ed. Zaanstreek	24-5-2013	17	17956	€	2.749,50
Noordhollands Dagblad ed. Enkhuizer Courant	24-5-2013	17	8414	€	1.999,50
Noordhollands Dagblad ed. Waterland	24-5-2013	17	8979	€	1.999,50
Noordhollands Dagblad ed. Alkmaarsche Courant	24-5-2013	17	34632	€	4.699,50
Noordhollands Dagblad ed. West Friesland	24-5-2013	17	21806	€	2.749,50
Noordhollands Dagblad ed. Helderse Courant	24-5-2013	17	30262	€	2.499,50
Noordhollands Dagblad ed. Schager Courant	24-5-2013	17	15593	€	2.649,50
NRC Handelsblad	28-5-2013	19	201619	8x per week Nederland	€ 13.712,00
NRC NEXT	29-5-2013	21	83037	5x per week Nederland	€ 2.168,25
Origine	31-5-2013	96	4150	4x per jaar Nederland	€ 1.500,00
de Telegraaf	30-5-2013	19	618876	8x per week Nederland	€ 6.634,56
Twents combinatie 2 digitaal	21-5-2013	21	47205	€	169,71
Twentse Courant Tubantia	25-5-2013	41	27481	€	679,13
Twentse Courant Tubantia	27-5-2013	1	132718	€	20.940,56
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	27-5-2013	1	27481	€	4.688,20
De Twentische crt Tubantia ed. Reggestreek	27-5-2013	1	10932	€	2.049,13
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	27-5-2013	1	17854	€	2.922,37
De Twentische crt Tubantia ed. Hengelo	27-5-2013	1	27471	€	3.493,65
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	27-5-2013	1	21028	€	3.118,35
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	27-5-2013	1	21028	€	3.118,35
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	27-5-2013	1	6924	€	1.550,51
Twentse Courant Tubantia	27-5-2013	2	132718	€	1.963,39
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	27-5-2013	2	27481	€	439,56
De Twentische crt Tubantia ed. Hengelo	27-5-2013	2	27471	€	327,56
De Twentische crt Tubantia ed. Reggestreek	27-5-2013	2	10932	€	192,13
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	27-5-2013	2	21028	€	292,38
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	27-5-2013	2	17854	€	274,00
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	27-5-2013	2	21028	€	292,38
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	27-5-2013	2	6924	€	145,38
Twentse Courant Tubantia	27-5-2013	4	132718	€	47.121,00
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	27-5-2013	4	21028	€	7.017,00
De Twentische crt Tubantia ed. Reggestreek	27-5-2013	4	10932	€	4.613,00
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	27-5-2013	4	27481	€	10.549,50
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	27-5-2013	4	6924	€	3.489,00
De Twentische crt Tubantia ed. Hengelo	27-5-2013	4	27471	€	7.661,50
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	27-5-2013	4	17854	€	6.576,00
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	27-5-2013	4	21028	€	7.017,00
Twentse Courant Tubantia	27-5-2013	4	132718	€	7.653,50
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	27-5-2013	4	6924	€	581,50
De Twentische crt Tubantia ed. Hengelo	27-5-2013	4	27471	€	1.310,35
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	27-5-2013	4	21028	€	1.169,50
De Twentische crt Tubantia ed. Reggestreek	27-5-2013	4	10932	€	766,50
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	27-5-2013	4	27481	€	1.758,25
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	27-5-2013	4	21028	€	1.169,50
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	27-5-2013	4	17854	€	1.096,00
Twentse Courant Tubantia	28-5-2013	2	132718	€	1.963,39
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	28-5-2013	2	21028	€	292,38
De Twentische crt Tubantia ed. Reggestreek	28-5-2013	2	10932	€	192,13
De Twentische crt Tubantia ed. Achterhoek	28-5-2013	2	6924	€	145,38
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	28-5-2013	2	21028	€	292,38
De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	28-5-2013	2	27481	€	439,56
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	28-5-2013	2	17854	€	274,00
De Twentische crt Tubantia ed. Hengelo	28-5-2013	2	27471	€	327,56

Twentse Courant Tubantia	30-5-2013	21	27481		€	439,56
Volkskrant	30-5-2013	59	259968 6x per week	Nederland	€	5.582,88
Aantal knipsels: 21 Aantal doorplaatsingen: 58	Oplage onderwerp:	3026799	Advertentie waarde onderwerp:	€	199.009,75	
Totaal aantal knipsels: 21 Totaal doorplaatsingen: 58	Totale o	3026799	Totale advertentie waarde:	€	199.009,75	

Publicatiebron	Datum	Pagina	Oplage	Frequentie	Verspreiding	Advertentie waarde
de Krant ed. Kampen e.o.	29-5-2013	10	21340 week wo	Kampen	€	191,54
Museumtijdschrift	30-6-2013	85	15000 8x per jaar	Nederland	€	173,75
Museumtijdschrift	30-6-2013	85	15000 8x per jaar	Nederland	€	173,75
Museumtijdschrift	30-6-2013	108	15000 8x per jaar	Nederland	€	247,50
Papierbus	29-5-2013	24	58925 week wo	Zwolle e.o.	€	324,29
Twents combinatie 1	22-5-2013	60	72715		€	98,55
Twents combinatie 1	22-5-2013	65	72715		€	120,54
Twents combinatie 1	29-5-2013	3	72715		€	559,96
Twents combinatie 2 digitaal	28-5-2013	24	17675		€	185,14
Twents combinatie 2 digitaal	28-5-2013	39	30995		€	172,73
Twents combinatie 2 digitaal	4-6-2013	26	30995		€	374,17
Twents combinatie 2 digitaal	4-6-2013	29	78235		€	990,24
Nieuwsblad Oldenzaal	4-6-2013	6	15295		€	309,98
Hengelo's Weekblad	4-6-2013	8	47205		€	406,00
Twents Volksblad	4-6-2013	7	15735		€	271,23
Twentse Courant Tubantia	5-6-2013	34	27481		€	2.344,50
Twentse Courant Tubantia	6-6-2013	30	27481		€	1.758,25
Twentse Courant Tubantia	6-6-2013	104	132718		€	7.853,50
De Twentsche crt Tubantia ed. Achterhoek	6-6-2013	58	6924		€	581,50
De Twentsche crt Tubantia ed. Almelo	6-6-2013	58	21028		€	1.169,50
De Twentsche crt Tubantia ed. Enschede	6-6-2013	58	27481		€	1.758,25
De Twentsche crt Tubantia ed. Hengelo	6-6-2013	58	27471		€	1.310,25
De Twentsche crt Tubantia ed. Oldenzaal	6-6-2013	58	17854		€	1.096,00
De Twentsche crt Tubantia ed. Reggestreek	6-6-2013	58	30992		€	768,50
De Twentsche crt Tubantia ed. Tubbergen	6-6-2013	58	21028		€	1.169,50
Volkskrant	6-6-2013	54	259968 6x per week	Nederland	€	2.791,44
Zin	30-6-2013	148	90766 12x per jaar	Nederland	€	1.487,50
Aantal knipsels: 17 Aantal doorplaatsingen: 8	Oplage onderwerp:	1039724	Advertentie waarde onderwerp:	€	19.946,95	

TWENTEBIENNALE.NL - WEBSITE

Publicatiebron	Datum	Pagina	Oplage	Frequentie	Verspreiding	Advertentie waarde
Weekblad voor Salland	29-5-2013	41	27400 week wo	Realt e.o.	€	362,12
Aantal knipsels: 1 Aantal doorplaatsingen: 0	Oplage onderwerp:	27400	Advertentie waarde onderwerp:	€	362,12	
Totaal aantal knipsels: 18 Totaal doorplaatsingen: 8	Totale o	1057124	Totale advertentie waarde:	€	20.109,07	

Publicatiebron	Datum	Pagina	Oplage	Frequentie	Verspreiding	Advertentie waarde
Deventer Post	5-6-2013	16	51275 week wo	Deventer	€	245,62
Nieuwe Dinkelander	4-6-2013	12	10140 week di	Losser	€	307,30
Oprechte Delfser Courant	29-5-2013	14	12640 week wo	Delfsen	€	264,55
Steenwijkland Express	4-6-2013	20	21450 week di	Steenwijk e.o.	€	261,12
Twents combinatie 1	5-6-2013	25	11020		€	283,81
Twents combinatie 1	5-6-2013	26	127085		€	1.261,63
Driehoek	5-6-2013	7	20845		€	249,71
De Eemster Twenterand	5-6-2013	6	17580		€	271,23
Nieuws van de Week	5-6-2013	5	15645		€	271,36
Nieuw van Huls Enschede	5-6-2013	10	72715		€	489,31
Twents combinatie 1	5-6-2013	61	72715		€	136,67
Twentse Courant Tubantia	6-6-2013	83	132718		€	1.903,39
De Twentsche crt Tubantia ed. Achterhoek	6-6-2013	20	6924		€	145,38
De Twentsche crt Tubantia ed. Almelo	6-6-2013	20	21028		€	292,38
De Twentsche crt Tubantia ed. Enschede	6-6-2013	20	27481		€	439,50
De Twentsche crt Tubantia ed. Hengelo	6-6-2013	20	27471		€	327,38
De Twentsche crt Tubantia ed. Oldenzaal	6-6-2013	20	17854		€	274,00
De Twentsche crt Tubantia ed. Reggestreek	6-6-2013	20	30992		€	192,13
De Twentsche crt Tubantia ed. Tubbergen	6-6-2013	20	21028		€	292,38
Twentse Courant Tubantia	12-6-2013	4	132718		€	7.853,50
De Twentsche crt Tubantia ed. Achterhoek	12-6-2013	4	6924		€	581,50
De Twentsche crt Tubantia ed. Almelo	12-6-2013	4	21028		€	1.169,50
De Twentsche crt Tubantia ed. Reggestreek	12-6-2013	4	30992		€	768,50
De Twentsche crt Tubantia ed. Enschede	12-6-2013	4	27481		€	1.758,25
De Twentsche crt Tubantia ed. Oldenzaal	12-6-2013	4	17854		€	1.096,00
De Twentsche crt Tubantia ed. Hengelo	12-6-2013	4	27471		€	1.310,25
De Twentsche crt Tubantia ed. Tubbergen	12-6-2013	4	21028		€	1.169,50
Weekblad voor Salland	5-6-2013	35	27400 week wo	Realt e.o.	€	354,64
Weekkrant Dinkelander	4-6-2013	6	8580 week di	Achterhoek	€	284,06
Aantal knipsels: 11 Aantal doorplaatsingen: 15	Oplage onderwerp:	607741	Advertentie waarde onderwerp:	€	13.316,29	
Totaal aantal knipsels: 11 Totaal doorplaatsingen: 15	Totale o	607741	Totale advertentie waarde:	€	13.316,29	

Publicatiebron	Datum	Pagina	Oplage	Frequentie	Verspreiding	Advertentie waarde
Ommer Nieuws	5-6-2013	8	8445 week wo	Ommer e.o.	€	267,05
De Toren Hardenberg	5-6-2013	37	52000 week wo	Hardenberg e.o.	€	158,20
Aantal knipsels: 2 Aantal doorplaatsingen: 0	Oplage onderwerp:	60445	Advertentie waarde onderwerp:	€	425,25	
Totaal aantal knipsels: 2 Totaal doorplaatsingen: 0	Totale o	60445	Totale advertentie waarde:	€	425,25	

Publicatiebron	Datum	Pagina	Oplage	Frequentie	Verspreiding	Advertentie waarde
Twentse Courant Tubantia	5-7-2013	32	110798		€	13.367,50
De Twentsche crt Tubantia ed. Hengelo	5-7-2013	10	13290		€	1.310,00
De Twentsche crt Tubantia ed. Achterhoek	5-7-2013	10	6924		€	1.163,00

De Twentische crt Tubantia ed. Enschede	5-7-2013	10	27481	€	3.516,50
De Twentische crt Tubantia ed. Almelo	5-7-2013	10	21028	€	2.339,00
De Twentische crt Tubantia ed. Regentreek	5-7-2013	10	10912	€	1.537,00
De Twentische crt Tubantia ed. Oldenzaal	5-7-2013	10	17854	€	2.192,00
De Twentische crt Tubantia ed. Tubbergen	5-7-2013	10	13289	€	1.310,00
Aantal knipsels: 1 Aantal doorplaattingen: 6	Oplage onderwerp:	110798	Advertentiewaarde onderwerp:	€	13.367,50
Totaal aantal knipsels: 1 Totaal doorplaattingen: 6	Totale o	110798	Totale advertentiewaarde:	€	13.367,50

Totaal aantal knipsels	76		
Totale mediawaarde		€	371.829,08
Totale oplage	7099370		

Frankfurter Rundschau

Donnerstag 16. Mai 2013

Europäische Identitäten; Kunst-**Biennale** im Grenzgebiet

AUTOR: (epd)

RUBRIK: FEUILLETON; S. 34

LÄNGE: 215 Wörter

Die "**Twente Biennale** 2013" bietet vom 23. Mai bis 10. Juni im niederländischen Enschede, das an die deutsche Stadt Gronau in Westfalen grenzt, einen Überblick über zeitgenössische Kunst. Bei der zweiten Auflage des Festivals zeigten über 100 Künstler von Jonathan Meese über Marina Abramovic und den tschechischen Bildhauer David Cerny bis zu jungen niederländischen Künstlern ihre Werke an verschiedenen Standorten der Stadt.

Das Festivalthema "Identifying Europe" drehe sich um gesellschaftliche Entwicklungen wie Wirtschaftskrise, Visionen zur Zukunft Europas, Populismus und die "Abschottungspolitik" der EU-Staaten vor Flüchtlingsströmen, hieß es. So beleuchte etwa eine Installation des österreichischen Filmproduzenten Paul Poet das Kunstprojekt "Ausländer Raus" des 2010 verstorbenen gebürtigen Oberhauseners Christoph Schlingensief, der als Protest gegen die anhaltende Fremdenfeindlichkeit 2000 in Wien aus Seecontainern ein Big-Brother-Haus für Asylsuchende baute. Hauptveranstaltungsorte des 19-tägigen Programms mit Diskussionene, Workshops, Musik und Theater sind das Rijksmuseum Twenthe in Enschede sowie das Stadtviertel Roombeek. Zur Eröffnung ist ein Kunstspektakel mit Feuerwerk und "Darth Raider Heißluftballon", bezogen auf Star-Wars-Bösewicht Darth Vader, geplant. (epd)

Donnerstag, 30. Mai 2013
NR. 123 RGR05

LOKALE KULTUR

Ein Sinnbild für Europa?

Ein dicker Koi an der Angel. Auch das ist Kunst, wie sie in Enschede zu sehen ist.

Das Balengebouw eignet sich hervorragend als Ausstellungsgebäude.

Twente Biennale: Moderne Kunst unterschiedlicher Qualität

Veranstaltung in Enschede läuft noch bis zum 9. Juni

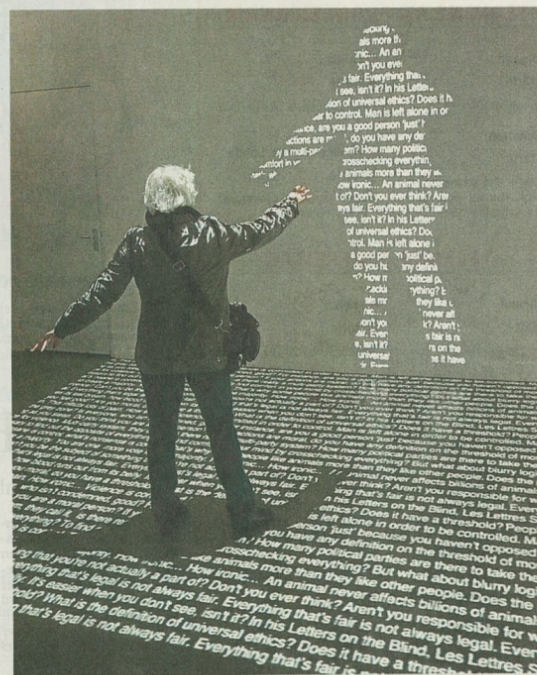
Von Martin Borck

ENSCHDE. Als riesiges Kulturereignis ist die Twente Biennale in Enschede angekündigt – und das ist wahrlich nicht übertrieben. Noch bis zum 9. Juni steht moderne Kunst in zahlreichen Schattierungen auf dem Programm der Biennale. Auf der Kulturmeile zwischen Rijksmuseum Twenthe und der Kunstakademie AKI stolpert man regelrecht über Kunstwerke. Über die Qualität vieler Beiträge lässt sich sicherlich streiten. Doch finden Liebhaber moderner Kunst durchaus überraschende Werke. Vielseitig ist die Schau auf jeden Fall – selbst für den, der nur einen Teil der Biennale in Augenschein genommen hat.

„Identifying Europe“ lautet das Motto. Wie sehen Künstler Europa heutzutage? Die Kanone vor dem Rijksmuseum verweist auf die kriegerische Vergangenheit – und Gegenwart: Denn es sind schließlich auch europäische Staaten, die zu den größten Waffen-Exporteuren weltweit gehören.

Auf dem Fußweg Richtung „Twentse Welle“ steht eine dreidimensionale Ansichtskarte im Großformat. Mit der Asylfrage beschäftigt sich ein Künstler, der aus gebrauchten Baumaterialien ein weißes „Haus“ für eine Flüchtlingsfrau baut.

Im noch längst nicht fertiggestellten Balengebouw ist ein Sammelurium unterschiedlicher Kunstwerke untergebracht. Bei vielen Exponaten erschließt sich der Sinn nur schwer – oder auch gar nicht. Ein rosa Flugobjekt schwebt unter der Decke, aus Sperrmüll zusammengebastelte Gebilde stoßen auf fragende Augen der Betrachter. Witzig ein Traktor aus Pappe, fast in

Bei der typografischen Installation „In Order to Control“ wird der Betrachter Teil des Kunstwerks.
Foto: Martin Borck

Originalgröße. Wer sich mit den Kunstobjekten nicht anfreunden kann, wird wenigstens bei einem Blick durch die Fenster auf die Museumsallee belohnt.

Wie eine riesige Hüpfburg wirkt die „Moschee“ der „Architects of Art“, die man – für 3,50 Euro – besuchen kann. Ein Kunstlebens der eigenen Art.

Im „Tetem Kunstraum“ jenseits der „Twentse Welle“ sind, teils verblüffende Video- und digitale Installationen zu bestaunen. Bei der typografischen Installation „In Order to Control“ beispielsweise wird ein Text auf den Fußboden projiziert. Wenn man in dieses Textfeld tritt, wird die eigene Silhouette Teil des Kunstwerks.

Eine großartige Idee. Auch in der Galerie Rozendaal 21 sind originelle Fotos und Gemälde zu sehen.

Während der Eintritt hier kostenlos ist, muss für den Besuch im Rijksmuseum Twenthe und in der Twentse Welle gezahlt werden. Die Tageskarte für beide kostet zwölf Euro.

| www.twentebienale.nl

Mittwoch, 29. Mai 2013

Anzeigen- / Aboservice

Login / Registrieren

Grafschafter Nachrichten

Lokales ▾

Sport ▾

Anzeigen ▾

Aboservice ▾

Lesershop ▾

Lokales > Region

Region | 22.05.2013

Weetersagen

Europa ab morgen Thema bei Twente-Biennale

Kunstveranstaltung in Enschede vom 23. Mai bis 9. Juni

gn Enschede. Die Internationale Kunstveranstaltung „Twente Biennale“ wird am morgigen Donnerstag, 23. Mai, im Kulturviertel Roombeek in Enschede eröffnet. Das Thema lautet „Identifying Europe“. Internationale Topkünstler sowie Talente aus den Niederlanden zeigen ihre Visionen über die Vergangenheit, Gegenwart und nahe Zukunft in Europa. Krise, Populismus, „Festung Europa“ sind Stichworte. Hauptveranstaltungsart ist das Biikmuseum Twenthe. Außerdem ist die Veranstaltung...

[Zurück ...](#)

Panorama

Duitsland:

Starte hier den Festivalguide Musik- und Videoplayer →

6212 Konzerte, 116827 Artists, 1113 Festivals

FESTIVALGUIDE DIE SONNE UND DU

00:00 | 00:00

[NEWS](#) · [FESTIVALS](#) · [NACHBERICHTE](#) · [MAGAZIN](#) · [SHOP](#)

PROUDLY FUELED BY

ENERGY DRINK

[Startseite](#) // [Festivals](#) // Twente Biënnale

ZUR ÜBERSICHT

Heute

TWENTE BIËNNALE

23. Mai 13 - 09. Jun 13

7511EJ ENSCHEDE, NL

Suche » Festivals » Twente Biënnale Festival 2013 - Tickets, Bands und Infos

Twente Biënnale 2013

Vind ik leuk 0

Freunde werden? [Anmelden](#) oder [einloggen!](#)

Infos

Twente Biënnale 2013 Line-Up:

Bisher keine bestätigten Bands.

Twente Biënnale 2013: Wann und Wo

Datum: 23.05.2013 - 09.06.2013

Festival-Adresse: 7511EJ Enschede, Niederlande

VVK: 12.00

AK: 13,- Euro (Festivalticket)

Twente Biënnale 2013 ist nahe bei: Enschede

Genres: Electro & Electronica, Electroclash, Electropop, Electropunk, House, Minimal, Nu Rave, Progressive, Hardcore, Post Hardcore, Comedy & Parody, Experimental, Hardstyle, Hardcore Techno & Co, Instrumental, Progressive, Trash

Besucher: 50000

20 mei

radiomaandag

bel M

erdere informatie ontvangen.

de ban van de ring

erdere informatie ontvangen.

5 Goldberg

sland NDR Kultur

assisch in den Pfingstmontag
ntate. 1. Da Palestrina. Fragment
n complerentur dies pentecos-
iber. Sonate nr 13 in d -Aus-
g des Heiligen Geistes- uit Rosen-
. Bach. Cantate Also hat Gott die
liebt BWV 68. **8.40** Glaubenssa-
l: Erlösung dem Erlöser? Richard
die Kunst und die Religion. **9.03**
11.03 Das Konzert. Festspiele
burg-Vorpommern. 1. Glinka.
re Ruslan ed Ludmilla. 2. Mozart.
icert in D KV 218. 3. Sibelius.
e nr 2 in D. City of Birmingham

Enschede

radiotip van de dag

Inge ter Schure doet de hele week ver-
slag van de internationale kunstmani-
festatie Twente Biennale, die komende
donderdag van start gaat in Enschede.

► De Avonden

RADIO 6, MA T/M VR, 21.02-23.00 UUR

Tourist info

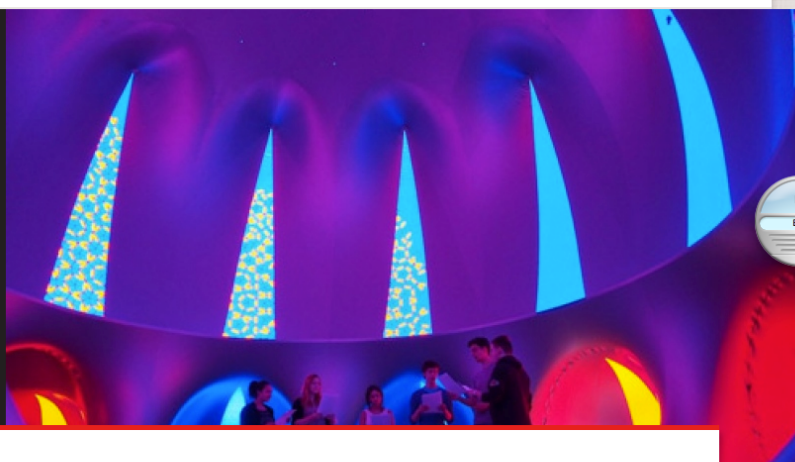
[Home](#) [Agenda](#) [Essen & Trinken](#) [Geschäftlich](#) [Sehen & Erleben](#) [Übernachten](#) [Info Enschede](#) [Shopping](#)

Twente Biennale

23 Mai 2013 - 9 Juni 2013

merkmale: ausstellung veranstaltung kunst & kultur

📍 Roombeek, Enschede

[Home](#) > [Agenda](#) > Twente Biennale

Allgemein

Wann

Programm

Orte

Twente Biennale

Internationale Top Kunst und Talente aus den östlichen Niederlanden für das breite

Twente Biennale: 1 week lang, elke dag bij De Avonden op Radio 6, met uitgebreid item over+met 1 van de kunstenaars (vanwege exceptioneel&vernieuwend programma).

Organisatie Twente Biënnale hield rekening met vuurwerkkramp

24-5-2013

Ballon met boodschap

Twente Biënnale

Enschede, wijk Roombeek,
tot en met 9 juni
www.twentebiennale.nl

Alice Plekkenpol

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat. Vraag hem niet naar hoogtepunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nou, vooruit, een poging. „The Architects of Air zijn heel bijzonder”, weet Kees de Groot. „De grote Darth Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Balengebouw, de expositie in het Rijksmuseum Twenthe en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's.” Het thema 'Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. „Het past perfect bij het hedendaagse politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze uiten hun visie in soms controversiële kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelaagd, er zit een boodschap achter.” Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal

De Darth Vader Balloon, te zien op de Twente Biënnale.

FOTO

werken is speciaal gemaakt. „We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen.” Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten. Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkkramp dertien jaar

geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. „We hebben gepraat met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijt de ramp, maar het ligt bij direct betrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij beslist rekening mee.” Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galleries

binnenstapt. Hij hoopt dat juist een evenement als Twente Biënnale drempelverlagend werkt. „In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als onrecht en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen. En als het dan ook nog gaat om kunst met een boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt aan een betere wereld.”

☒ Jetzt Voranmelden!

Über das Event

Twente Biënnale 2013 is de 2e editie van een evenement met internationale topkunst en Oost-Nederlands talent. Het biedt spraakmakende exposities, lezingen, performances, muziek, partnerprojecten en veel meer. TB13 gaat over hedendaagse kunst en maatschappelijke actualiteit. TB13 vindt plaats in de openbare ruimte en bij de culturele instellingen in de wederopbouw en cultuurtuinen Roombeek in Enschede.

Tijdens Twente Biënnale infiltreert collectief Metal Heart het museum TwentseWelle. De kunst van Metal Heart sluit enerzijds bewust aan bij de collectie van het museum door toepassing van ambachtelijke technieken en materialen als hout, glas en stro. Anderzijds is het werk geïnspireerd door eigentijdse subculturen, zoals heavy metal, tatoeagekunst, vechtsporten, queer art, street art en hedendaags paganisme.

De kunstenaars verwijzen zijdelings naar Twentse cultuurfenomenen die nog te weinig in het museum te zien zijn, zoals de Zwarte Cross, paasvuren, zuipketen en plattelandsfeesten. Wat daar plaatsvindt is kunst boven alles, volgens Metal Heart-curator Arno Coenen, en staat door de grootschalige, onbevangen doe-het-zelf-aanpak lijnrecht tegenover het zelfbewuste, soms benauwde kunstleven in de Randstad.

Gedurende de tentoonstelling worden interactieve multimedia-rondleidingen gegeven door performance-

23/5/2013

Twente Biennale

DIFFERENT LOCATIONS, ENSCHEDE

International Art Festival. This year's theme: *Identifying Europe. Important artists and talents give their view on the history, the economic crisis, populism, Fort Europe and the position of art. More than 100 artists show their work. The official opening takes place at all locations, with deejays, live acts, performances and a readings.*

COMUNICATO STAMPA

On 23 May the international art manifestation Twente Biennale opens its doors in cultural district Roombeek in Enschede. This year's theme: IDENTIFYING EUROPE. International top artists and talents from the East of The Netherlands give their view on the history, current affairs and near future of Europe, the economic crisis, populism, Fort Europe and the changing position of art. Main location of Twente Biennale 2013 is Rijksmuseum Twenthe, but during the manifestation, until the 10th of June, the public space of Roombeek and other cultural institutions in the district will also stage exhibitions, readings, workshops, performances, actions, incidents, music, theatre, film and much more.

During the Twente Biennale 2013 more than 100 artists show their work. With contributions by Architects of Air (UK), Jonathan Meese (D), Marina Abramovic, Christoph Schlingensief (AT), Laibach-Kunst (SL), David Cerny (CZ), JR (FR), GOLDIE (UK), Electroboutique (RU), Topotek (D), Ergun Koken (TR), Alicia Framis, Miktor en Molf, Ahmet Ogut, Marc Bijl, Hugo Kaagman, Gert Jan Kocken, Jan Cremer, Teun Castelein, Refunc, FEMEN, Maarten van Rossem, Pieter Stein, Jos de Mul and many, many more!

Rijksmuseum Twenthe

Right in front of the entrance of Rijksmuseum Twenthe you find the WWII sculpture by Atelier van Lieshout, which is part of their Infernopolis project. In the museum itself you can see work of a.o. Czech enfant terrible David Cerny, the latest film by German top artist Jonathan Meese (world premiere) and an installation referring to the documentary by Austrian film maker Paul Poet, 'Auslander Raus'. The installation is an audiovisual account of the art project of the same name by German artist Christoph Schlingensief, who in 2000, built a Big Brother house out of sea containers for rejected asylum seekers in the city centre of Vienna.

Museumlaan and Stroinksbleek – Church of Detention

In the public space of Roombeek you can find several art works amidst the district's postmodern architecture. Here too, European social current affairs are never far away: don't be surprised to stumble across washed up corpses from Northern Africa, caged free states behind fences or to find other references to the theme of the Biennale. With contributions by a.o. Teun Castelein (best-known for his attempt to patent the word Allah), Miktor & Molf, Eddie the Eagle Museum, Felix & Mumford, ViaOral (winners Kunstvlaiprijs 2010). Highlight will be the caged House of Europe/ Church of Detention – by collective Refunc from The Hague, as seen at Manifesta and Lowlands.

Architects of Air

Architects of Air (UK) presents 1200 square meters of hallucinating design with their latest giant inflatable Miracoco (2011). The design was derived from Islamic architecture, a playful reference to the theme of Twente Biennale 2013, Identifying Europe. Last year the work could be seen by the side of Sidney's Opera and now it is on display in the middle of cultural district Roombeek. An unforgettable art experience for all ages!

Balengebouw: Jan Cremer – Marina Abramovic – EX\$IT through the Gift\$hop.

This building was predestined to become the Jan Cremer Museum. Partly due to the crisis the plans have been postponed indefinitely. During the Biennale the building is taken over in true Cremer spirit: with work by Marc Bijl, Hugo Kaagman, Aldo van den Broek, Marc van Elburg, Via Oral, Boris Tellegen, and of course Jan Cremer himself. Also in Balengebouw: 'EX\$IT Through The Gift\$hop': the Twente Biennale Art fair and Expo, and film and media art with a.o. the installation 'Balkan Erotic Epic' by Marina Abramovic.

Street art and Urban Art

2013 © Photography Jan Bauer - Net | Courtesy Jonathan Meese - Com

<http://www.undo.net/it/mostra/159852>

M U

29/06–

Curated
& Carol

An

DIFFERENT LOCATIONS

Enschede

Roombeek

LINEA DIRETTA

TWENTE BIENNALE

dal 23/5/2013 al 9/6/2013

+31 (0)655830311

WEB - EMAIL

SEGNALATO DA

Martine Willekens

APPROFONDIMENTI

Architects of Air
Jonathan Meese
Marina Abramovic
Christoph Schlingensief
Laibach-Kunst
David Cerny
JR
GOLDIE
Electroboutique
Topotek
Ergun Koken
Alicia Framis
Miktor en Molf
Ahmet Ogut
Marc Bijl
Hugo Kaagman
Gert Jan Kocken
Jan Cremer
Teun Castelein
Refunc
FEMEN
Maarten van Rossem
Pieter Stein
Jos de Mul

INV
IN
A

ABOUT

not only Exhibits

Ricerca... Val

Ricerca... Val

ARTICOLI RECENTI

- The creative works of Dutch Italians at the Venice Biennale 2013.
- TWENTE BIENNALE 23 May – 9 June in Roombeek, Enschede
- Coffee/s
- From Paris to Hollywood: Man Ray's photographs at London Portrait Gallery
- Sibao and the Inhabited Architecture

ARCHIVI

- maggio 2013
- aprile 2013
- marzo 2013
- febbraio 2013
- gennaio 2013
- dicembre 2012
- novembre 2012
- ottobre 2012
- settembre 2012

CATEGORIE

- Uncategorized

20
lunedì
MAG 2013*TWENTE BIENNALE 23 May – 9 June in Roombeek, Enschede*

PUBBLICATO DA ARBITRATO ILLUSTRATO IN UNCATEGORIZED

0 LASCIA UN COMMENTO

International Art Festival

www.twentebienale.nl / www.facebook.com/twentebienale

On 23 May the international art manifestation Twente Biennale opens its doors in cultural district Roombeek in Enschede. This year's theme: IDENTIFYING EUROPE. International top artists and talents from the East of The Netherlands give their view on the history, current affairs and near future of Europe, the economic crisis, populism, Fort Europe and the changing position of art. Main location of Twente Biennale 2013 is Rijksmuseum Twente, but during the manifestation, until the 10th of June, the public space of Roombeek and other cultural institutions in the district will also stage exhibitions, readings, workshops, performances, actions, incidents, music, theatre, film and much more.

During the Twente Biennale 2013 more than 100 artists show their work. With contributions by Architects of Air (UK), Jonathan Meese (D), Marina Abramovic, Christovh Schlingensief (LAT), Işıkhan-Kinet (RU), David Perro (FR), 18 FEB

the museum itself you can see work of a.o. Czech enfant terrible David Cerny, the latest film by German top artist Jonathan Meese (world premiere) and an installation referring to the documentary by Austrian film maker Paul Poet, 'Auslander Raus'. The installation is an audiovisual account of the art project of the same name by German artist Christoph Schlingensief, who in 2000, built a Big Brother house out of sea containers for rejected asylum seekers in the city centre of Vienna.

Museumlaan and Stroinkbleek - Church of Detention

In the public space of Roombeek you can find several art works amidst the district's postmodern architecture. Here too, European social current affairs are never far away: don't be surprised to stumble across washed up corpses from Northern Africa, caged free states behind fences or to find other references to the theme of the Biennale. With contributions by a.o. Teun Castelen (best-known for his attempt to patent the word Allah), Mätor & Molf, Eddie the Eagle Museum, Felix & Mumford, ViaOral (winners Kunstvlaaprg 2010). Highlight will be the caged House of Europe/ Church of Detention - by collective Refunc from The Hague, as seen at Manifesta and Lissabon.

Architects of Air

Architects of Air (UK) presents 1200 square meters of hallucinating designs with their latest giant inflatable Miracoco (2011). The design was derived from Islamic architecture, a playful reference to the theme of Twente Biennale 2013, Identifying Europe. Last year the work could be seen by the side of Sidney's Opera and now it is on display in the middle of cultural district Roombeek. An unforgettable art experience for all ages!

Balengebouw: Jan Cremer - Marina Abramovic - EXSIT through the GiftShop.

This building was predestined to become the Jan Cremer Museum. Partly due to the crisis the plans have been postponed indefinitely. During the Biennale the building is taken over in true Cremer spirit: with work by Marc Bijl, Hugo Kaagman, Aldo van den Broek, Marc van Elburg, Via Oral, Boris Tellegen, and of course Jan Cremer himself. Also in Balengebouw: : EXSIT Through The GiftShop: the Twente Biennale Art fair and Expo, and film and media art with a.o. the installation 'Balkan Erotic Epic' by Marina Abramovic.

Street art and Urban Art

Street art is one of the cornerstones of the Twente Biennale. This year you can find street art in Roombeek, by a.o. Hugo Kaagman, JR and Booyabass, The London Police, ZEUS, Piqueak, but also by British drum 'n bass pioneer GOLDBE, aka Clifford Price.

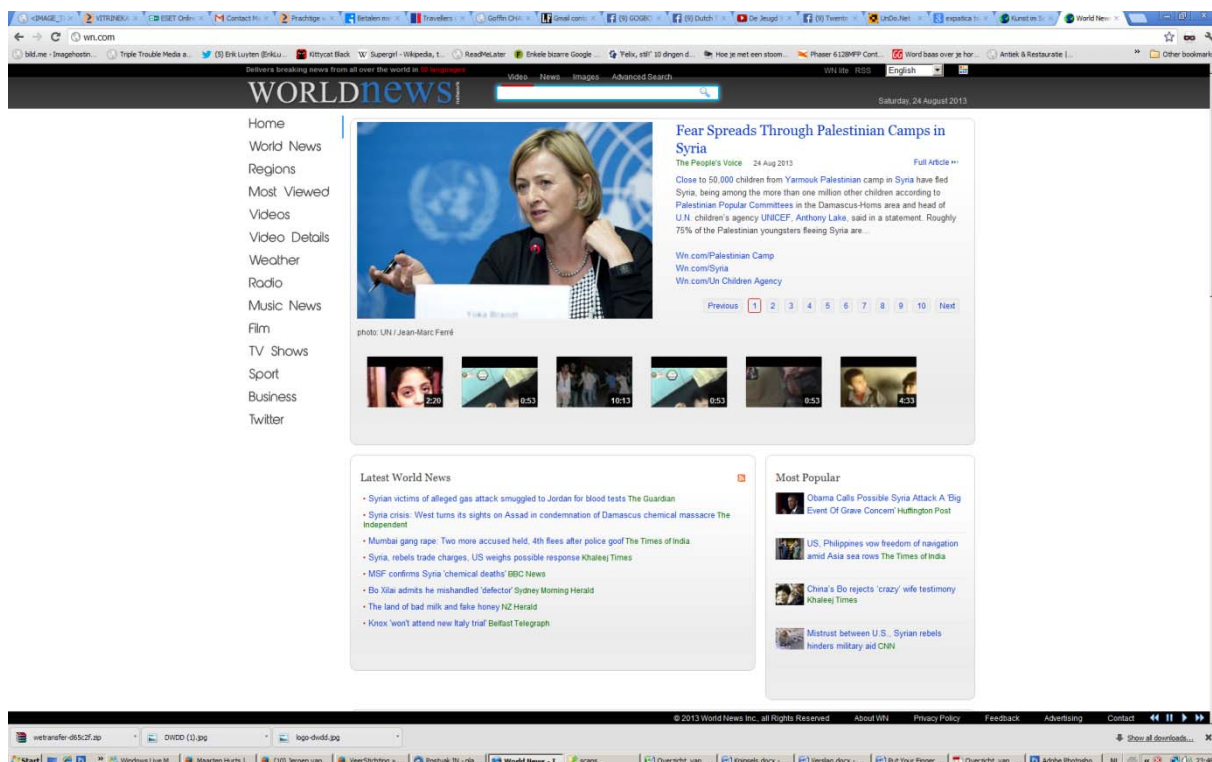
4D Streetpainting

A new sub-genre in street art is 4D Streetpainting, a drawing and painting style with Augmented Reality. Together with some of the best 4D Streetpainting artists from around the world, Dutch artist Leon Keer will give a live demonstration on the tarmac of the Museumlaan in Enschede, during the first weekend of the Twente Biennale. See: <http://youtube.be/CrPaXfEdic>

For more information about the program of the Twente Biennale 2013, see: www.twentebienale.nl & www.facebook.com/twentebienale

<http://notonlyexhibits.wordpress.com/2013/05/20/twente-bienale-23-may-9-june-in-roombeek-enschede/>

inmiddels verdwenen:

Vermelding op Woldnews Italie, Duitsland, etc

1. [Kunst im Schwitzkasten - Worldnews.com](http://www.worldnews.com/article.wn.com/view/2013/.../Kunst_im_Schwitzkaste...)
[article.wn.com/view/2013/.../Kunst_im_Schwitzkaste...](http://www.worldnews.com/article.wn.com/view/2013/.../Kunst_im_Schwitzkaste...)

○

[Vertaal deze pagina](#)

1 aug. 2013 - **TWENTE BIËNNALE** - 23th of MAY to 9th of JUNE - ENSCHEDE, the .....**Expatica.com**. [http://www.expatica.com/de/life_in/leisure/a-3000-year ...](http://www.expatica.com/de/life_in/leisure/a-3000-year...)

2. [ISSUU - Sunday Mail newspaper by Cyprus Mail Co Ltd](http://www.issuu.com/.../docs/2013_may_26_sunday)
[issuu.com/.../docs/2013_may_26_sunday](http://www.issuu.com/.../docs/2013_may_26_sunday)

○

[Vertaal deze pagina](#)

26 mei 2013 - Niki Proctor, 35, is a British **expat** living in Oroklini. .... **Twente Biennale** in Enschede, the Netherlands German Chancellor Angela Merkel takes ...

3. http://www.expatica.com/fr/leisure/arts_culture/Whats-on-in-Europe_17499.html

Wildeman in Twente

Het is het handelsmerk van de Duitse kunstenaar Jonathan Meese (1970). Het bruine haar hangt in vette slierten langs het smalle gezicht van de exhibitionistische wildeman. Zo ook in het Rijksmuseum Twenthe, hoofdlocatie van de Twente Biennale in Enschede. Daar navigeert Meese de bezoeker door alle zalen van het museum via slordig geplakte A-viertjes. Er staan allerlei zelfportretten op met kreten als 'Art is total love', 'Kunst is die radikalste Militärorganisation der Zukunft' of: 'Kunst zegt Nee tegen alles wat geen kunst is.' In een pronkzaal vol zeventiende-eeuwse gobelins wacht een reusachtig beeldscherm waarop Meese op marsmuziek door zijn atelier paradeert. Onwillekeurig vormt zich zo een schitterend verband met de Biennale in Enschede – een krachtmeting van jewelste van organisatoren Kees de Groot en Viola van Alphen. Want dit keer staat de manifestatie in het teken van zoiets vaags, grootscheeps en versplinterds als de Europese identiteit. Meer dan honderd kunstenaars uit binnen- en buitenland werd gevraagd werk in te zenden. Dat werk gaat niet alleen over de Eurocrisis, grensconflicten en de afbraak van de verzorgingsstaat,

maar ook over fundamenteelisme, homofobie en vluchtelingenproblematiek. Zo'n megamanifestatie op meerdere plekken in de stad kan makkelijk ont-aarden in een allegaartje politiek-correcte kunst. Niets is minder het geval. De tentoonstelling is uitgebalanceerd. De video-installatie van Sander Breure & Witte van Hulzen zou een ode kunnen zijn aan het fenomeen aankomst en vertrek, ware het niet dat het onderwerp van hun film gruwelijk is. Ook Matja Stuk & Alena Hudcovicová laten in een installatie vol tekeningen en een bestempelde torpedo zien dat xenofobie begint met de ontkenning van de ander. En in het historische TwentseWelle valt een rondtocht te maken als heavy metal groupie. Trek een hoodie aan, hang een houten luchtgitaar om je nek, druk op de knop en dompel je met Iron Maiden in je oren onder in het af en toe spuuglelijke beeldgeweld van Arno Coenen en Abner Preis. Nee, als er één ding op de Twente Biennale is aan te merken, dan is het dat de naam misverstanden oproept. Deze internationale tentoonstelling heeft weinig met Twente alleen te maken. Ze is de provincie allang ontgroeid.

LUCETTE TER BORG

NRC next

MANIFESTATIE

Hoofddrol voor Jan Cremer op Biënnale

De Twente Biënnale komt eraan. En Jan Cremer ook. Voor 't eerst sinds z'n 16e sliep hij weer in Enschede.

door Herman Haverkate

ENSCHDE - Mooi weer, Jakhals Erik van De Wereld Draait Door en een gebouw met z'n bedruks in vervoord aan de grevel ideale omstandigheden voor hem, Jan Cremer. Gisteren was hij met een groepje kunstenaars aan het werk in het Balengebouw (het Cremer) in Roombeek dat ooit was

voorbestedend om zijn museum te worden, maar waarvan de toekomst nog altijd onzeker is.

Cremer was in Enschede in verband met de Twente Biënnale die op 21 mei begint. „Het museum mag dan gecanceld zijn, we willen toch iets van de rebelse geest laten zien die hier had kunnen heersen”, aldus Viola van Alphen, een van de organisatoren. „Met Cremer in de rol van mentor krijgen zeven geestesverwanten de kans die gebouwen tijdelijk naar hun hand te zetten.”

Volgens Van Alphen is de expositie in Het Cremer ook bedoeld als een eerbetoon. Niet alleen aan de kunstenaar Cremer, maar ook aan de oud-Enschedeër die hij is. Tijdens de Biënnale is er een speciaal te zien over De Flamen, het epos in drie delen dat hij schreef over zijn eigen verleden. „Cremer is de enige schrijver-kunstenaar die de

■ Jan Cremer (midden) wordt in het Balengebouw geïnterviewd voor De Wereld Draait Door door Jakhals Erik.
foto Reinier van Willegen

Maar ook over de figuur van zijn vader over wie binnenkort een boek verschijnt.”

Voor Hugo Kaagman (58), een van de jonge 'rebellers' die in Het Cremer exposeert, is de schrijver

van Ik, Jan Cremer een held. „M'n zus las dat boek voor haar examen. Zo heb ik Jan leren kennen.

Ik herken in hem het vrijgevochten, het feit dat hij schijt had aan alles. Zoals hij hier rondloopt en ons stimuleert dat stimuleert enorm. Hij is een soort vaderfiguur. Zo heeft hij trouwens dit museum ook bedacht. Niet alleen voor zichzelf, maar als plek voor experimenten, met hemzelf in de rol van aanjager en blikvanger.” Kaagman, de kunstenaar van de Delfts blauwe tegels op de Stadsmaand, maakt in de kelder een muurschildering met Cremer in de hoofdrol. „Ik heb hem ook op de Stadsmaand gezet. Toen ik hem overigens ook heb leren kennen. Die man is een bogbeeld voor de stad, als ik in Amsterdam verel dat ik naar het Balengebouw ga, zeggen ze: 'Talen'. Zeg ik dat ik naar Het Cremer ga dan heb ik in elk geval iets te vertellen. Ik vind ook nog steeds dat dat museum er moet komen. Jan zelf geloofde er trouwens ook nog in. Hij is een geboren optimist. Hij heeft deze week voor het eerst sinds z'n die weer in Enschede geslapen.”

Cremer is een van de ruim honderd deelnemers aan de Twente Biënnale. Het thema van de manifestatie is Identifying Europe. Behalve exposities zijn er concerten, lezingen en manifestaties in de

open lucht met onder meer Tinklebell, de Architects of Air, de luchtballen Darrh Vader (Star Wars), de internationaal vermaarde performanciekunstenaars Marina Abramovic, Jonathan Meese en historicus Maarten van Rossum. Kaagman en de andere kunstenaars in de kelder van Het Cremer kijken uit naar de Biënnale. „Enschede komt vol in de schijnwerpers te staan. Hopelijk helpt dat om alle mooie plannen weer vlot te trekken. Weet je wat het kost om al die beeldenissen van Jan op 'n motor weer van de gevel te krijgen? Meer dan 150.000 euro! Het zou werkelijk een schande zijn als het ooit zover zou komen.”

“Ik herken in hem het vrijgevochten, het feit dat hij schijt had aan alles”
Hugo Kaagman

“We willen toch iets van de rebelse geest laten zien die hier had kunnen heersen”
Viola van Alphen

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

1/km

START

NEU HIER

ABO

TOPKLIKS

FORUM

Registrieren

Passwort vergessen?

Festivaldirecteur Kees de Groot

Kees de Groot organiseert dit jaar, samen met Viola van Alphen, twee grote festivals in het oosten: de Twente Biënnale en het GOGBOT festival. De festivaldirecteur-slash-multimediakunstenaar ziet zijn leven als één grote zoektocht naar uitersten in kunst en cultuur. Festivals organiseren past daar perfect in. Tekst en fotografie: Bas Jongen

Het huis van Kees ligt als een artistieke enclave tussen de moderne architectuur van de Enschedese binnenstad. Eigenlijk zegt het pand alles over de persoon: Kees is kunst en hij leeft kunst. Het interieur bestaat uit een geweldige mix van artistieke uitingen, technologie, ruimtegadgets, bizarre objecten. En schermen! Als de kunstenaar praat, tikt hij tegelijkertijd allerlei zoektermen in. Op die manier vult hij zijn woorden continu aan met digitale informatie, via een fikse flatscreen tegenover zijn bureau.

Publiekstrekker

"Dit is te gek", zegt de festivaldirecteur, terwijl hij een filmpje toont van een enorm opblaasbaar object. "We hebben voor deze tweede editie van Twente Biënnale de 'Architects of Air' geboekt. Ze komen met een gigantische inflatable van 1.200 vierkante meter, een hallucinerende ruimte waarin je kan verdwalen. Dat wordt een echte publiekstrekker. Het object refereert aan Noord-Afrikaanse en islamitische architectuur. Daarmee is het een gelaagde verwijzing naar het thema van deze editie van de Twente Biënnale: Identifying Europe."

"Twente Biënnale overstijgt Overijssel"

Na het succes van de Twente Biënnale 2011 in Hengelo is dit keer de wijk Roombeek in Enschede het middelpunt van het festival. Daar vond in 2000 de vuurwerkramp plaats, waarbij het grootste deel van de wijk werd weggevaagd. Onder supervisie van architect Pi de Bruijn is inmiddels een hele nieuwe stadswijk ontstaan, die als decor gaat dienen voor de Twente Biënnale 2013. Kees: "Dat is stadsvernieuwing waar de hele wereld uit het oogpunt van architectuur met belangstelling naar kijkt. Het is een bijzonder stukje Europa geworden, waar touringcars met toeristen vanuit alle windstreken komen. Tot in Japan wordt gezien hoe uniek het hier is."

Fort Europa

Op die schaal wil de festivaldirecteur de Twente Biënnale ook zien: het is een festival voor Overijssel, maar ook voor de wereld eromheen. Kees: "We hebben wel 200 kunstenaars, uit de regio, maar ook internationaal, gevraagd een ingreep te doen in de openbare ruimte. Als art director heb ik bedacht om constructies te maken met hekwerken, waarmee we vrijstaatjes creëren. Jonge kunstenaars kunnen daar invulling geven aan het thema, op de

plekken tussen de villa's die nog niet zijn bebouwd." De festivaldirecteur vervult daarbij de rol van inspirator. "Voor deze editie praat ik met deelnemende kunstenaars over het thema *Identifying Europe*. Het gaat dan over populisme, over asielzoekers, over Fort Europa. Een voorbeeld: kunstenaarscollectief Refunc uit Den Haag, dat monumentale ingrepen in de ruimte maakt. Voor ons gaan ze iets bouwen dat associaties oproept met detentiekampen, dat wordt heftig."

De selectie kunstenaars tekent de ambities van het festival. Kees: "Toen we begonnen zeiden we: Twente Biënnale is een mix van internationale topkunst en Nederlands talent. En dat is het nog steeds. Toonaangevende jonge Nederlandse kunstenaars als Teun Castelein, Mark Bijl, Miktor & Molf en Felix en Mumford zitten kriskras tussen internationale topkunstenaars als Marina Abramovic en David Cerny." Het is voor de festivaldirecteur het meest inspirerend deel van zijn werk: "Het gaat bij het opzetten van een festival om de wisselwerking tussen de kunstenaars en het concept. Ik ben van huis uit beeldend kunstenaar, kan me goed verhouden tot de

kunstenaars waarmee ik samenwerk. Al mijn hele leven ben ik op zoek naar de grenzen en uitersten op het hele brede gebied van kunst en cultuur. Het creëren van zo'n manifestatie past daar in: het is als het maken van een groot Gesamt-kunstwerk."

Ambitie

Twente Biënnale richt zich op een breed publiek: "We willen graag cohesie laten ontstaan in die wijk. Niet alleen de incrowd, maar ook de gezinnen uit de buurt, mensen die niet zo snel naar een stedelijk museum gaan, kunnen plezier beleven aan dit kunstevenement." Maar het festival in Twente heet niet voor niets Biënnale: het festival heeft ook wat publiek betreft internationale ambities. Kees: "De Venetië Biënnale en al die andere Biënnales zijn én internationaal én gelinkt aan grote steden. Dat willen wij in de toekomst ook. We willen Overijssel overstijgen, het is een festival dat de ambitie heeft om zeker landelijk op de kaart te komen. En in de toekomst willen we ook internationaal. We zitten hier aan de Duitse grens, slechts twee uur van het Ruhrgebied, de grootste stedelijke conglomeratie ter wereld. Er is uitdaging genoeg!"

Twente Biënnale 2013

Twente Biënnale 2013 vindt plaats van 23 mei tot 9 juni, in de openbare ruimte en bij de culturele instellingen in de wederopbouw- en cultuurbuurt Roombeek in Enschede. Het biedt spraakmakende exposities, lezingen, performances, muziek, partnerprojecten en veel meer. Meer info: www.twentebiennale.nl

Lees ook over festival GGOBOT op pagina 19.

vrijdag 24 mei 2013

MOUSTAKI
Chansonnier met
vele kanten

>> 34

EVA JINEK
Per direct weg
bij omroep WNL

>> 11

DAGBLAD VAN HET NOORDEN

JAARGANG 12 NR. 44 • UITGAVE NDC MEDIAGROEP • € 1,60

lichte regen / 14°
wind: zuid 3

VOOR DRENTHÉ

Onderzoek legt druk op minister

• Commissie van 'zware jongens' koerst op fonds voor aardbevingsgebied

Door Johan de Veer
en Jantina Russchen

Groningen Dit is opkomen voor de bevolking. Duik maar dieper in de schade, ook als je daarmee de minister tegen de haren instrijkt. Dat zegt Jan Wiboldus uit Garmerwolde namens Samenwerking MijnbouwSchade, de club van belangorganisaties en gemeenten in het Groningse aardbevingsgebied.

Hij is blij met de onafhankelijke commissie die onderzoekt hoeveel imagoschade Groningen lijdt door de verhoogde kans op zwaardere aardbevingen als gevolg van gaswinning. Dat gebeurt in opdracht van de provincie. De commissie onder leiding van Wim Meijer, oud-commissaris van de Koningin in Drenthe en voormalig Rabo-topman, onderzoekt ook hoe het rijk en de NAM deze schade kunnen compenseren.

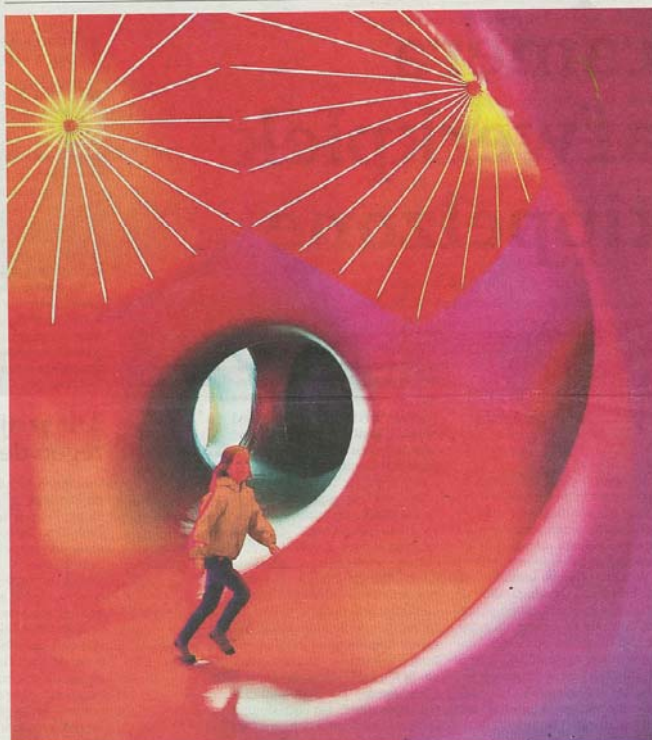
Volgens Meijer kan het niet zo zijn dat de staatskas wordt gespekt met gasopbrengsten uit Noord-Groningen, terwijl de bevingen toenemen en het leefklimaat ver-

slechtert. Bij de presentatie van de commissie op het provinciehuis zei hij gisteren dat het aardbevingsgebied in Groningen sociaal en economisch niet onderuit mag gaan.

'De regio is gebrandmerkt en dat is slecht', zegt Ed Nijpels, oud-cdK van Friesland en lid van de commissie waarin ook oud-staatssecretaris Pieter van Geel zitting heeft. De provincie wil het geld gebruiken om de leefbaarheid te verbeteren en een bijdrage te leveren aan de overgang naar het gebruik van meer duurzame energie.

VVD-Tweede Kamerlid Betty de Boer ziet het onderzoek niet zitten. 'Je versterkt het beeld dat Groningen een gebied is waar je niet moet zitten. Terwijl er genoeg positieve vestigingsfactoren zijn voor bedrijven.' De provincie heeft 150.000 euro opzij gezet voor het onderzoek. Oud-Tweede Kamervoorzitter Gerdi Verbeet gaat gesprekken leiden met bewoners, ondernemers en deskundigen. Het advies van de commissie-Meijer moet in oktober klaar zijn.

De Groninger commissaris van de Koning Max van den Berg pleitte eerder voor het instellen van een compensatiefonds met minstens een miljard euro. >> 13

Kleurrijk labirint

Enschede Een meisje vermaakt zich prima in een kleurrijk opblaasbaar labirint. De doolhof maakt deel uit van de internationale kunstmanifestatie Twente Biennale in Enschede. Tot en met 9 juni zullen er in het Rijksmuseum Twenthe en op vele plekken in de stad tientallen kunstprojecten te zien zijn. Foto: ANP/Koen Verheijden

ADVERTENTIE

Q&S Zomer Acties
GARTEN DECO
40.000 afvalbezuiniging!
NOG 3 DAGEN
Lilienthalstraße 11 - Meppen (Dld) - T. 05931-9989100
WWW.QS-GARTENDECO.DE

WWW.DVHN.NL
24 UUR NIEUWS

Asser scouts bedanken voor 'koningsescorte' >> 17
Champagne drinken voor het goede doel >> 17

WEER >> 35
TV >> 38
FAMILIEBERICHTEN >> 26

Cruciaal bewijs tegen moordverdachte

Door Mick van Wely

Groningen/Aduard Op de schoenen van de verdachte van de moord op het echtpaar Westra uit Aduard zijn bloedvlekken aangetroffen. Dat melden bronnen rond het onderzoek. Uit forensisch onderzoek blijkt dat het bloed is van het vermoorde echtpaar. De advocaat van de verdachte Harmen R. (40) wil

verder niets zeggen over het moordonderzoek en de rol van zijn cliënt. De aanwezigheid van het bloed is belangrijk bewijs voor justitie.

R. ontkent dat hij Lammert (70) en Marga Westra (68) heeft gedood op hun boot in het Hoendiep begin maart. Hij is tijdens verhoor geconfronteerd met de bloedsporen,

maar zei ook toen dat hij niets met de moord te maken heeft. R. zegt dat hij wel aan boord is geweest als belangstellende voor de boot. De Aduarders hadden de boot te koop staan. Justitie wacht nog op de uitslag van aanvullend sporenonderzoek bij het Nederlands Forensisch Instituut. Inmiddels zijn tientallen getuigen gehoord.

Schilderen tegen onrecht

De holocaust en Srebrenica en zo

Op de Twente Biënnale spreken militante kunstenaars zich uit tegen misstanden in Europa. Met Jan Cremer, blauw afweergeschut, bloedende geslachtsdelen en twee soorten bier. door Roos van der Lint

EERST was er Rembrandt, Goya en Napoleon volgden, oorlogen verlegden de landsgrenzen. Hitler verlamde Europa met concentratiekampen. Het communisme werd bewoeten en aardgas verdeelde de wereld. Migratie gooide uit tot een problematiek, een Europese vlag bood geen oplossing. De Kanaaltunnel werd gegraven, de economische crisis brak uit, Occupy, Benzineringen, Olympische Spelen. En toen Utoya.

De is de geschiedenis van Europa, gededileerd uit de kunstwerken die zijn opgenomen in de tweede editie van de Twente Biënnale. Cultuurpark Roombeek, de wijk in Enschede die in 2000 door de vuurverkramp van de kaart werd gelaes, bleef op een tiental locaties tentoonstellingen die zich over het vraagstuk *Identifying Europe* buigen. Wat de abstractie van dit thema betreft doet Enschede in ieder geval niet onder voor grote biënnales. Een greep uit het internationale biënnale-assortiment: *Beyond the Borders*, *Unmapping the Earth*, *Making Worlds*, *If the World Changed* en *Integration and Resistance in the Globalization Era*. Bestaat er een Europese identiteit? is nu de vraag in Twente. Laten we deze open deur meteen maar dichtgooien. Het antwoord is bekend en het heile thema doet geen recht aan de kwaliteit van de kunst. Croatia's directeur en kunstenaar Kees de Groot is er namelijk wel degelijk in geslaagd de culturele infrastructuur van Enschede een internationale invulling te geven en een breed publiek te trekken op controversiële kunstwerken. Hij stuurt hiervoor een leger kunstenaars op de stad af.

Rijksmuseum Twenthe staat aan de rand van Roombeek en is als hoofdlocatie van de biënnale te herkennen aan een meters groot, blauw afweergeschut op de stoep. Atelier van Liesbouts *WWII* (2010), gemodelleerd naar een Amerikaans kanon, staat recht op de leek van de overkant van de straat gericht. Binnen zevenhien politieke kunstwerken de museum-aken. Zwarte en grijze kunstwerken overwinnen, met een opvallende hoofdrol voor het nazierfgoed en teksten in gotische letters. Marc Jijl (1970), meester van de urban gothic kunst,

stikt de woorden *Culture and Politics* op respectievelijk de Nederlandse en de Europese vlag. Op de muur schreef hij in dezelfde gotische letter een gedicht, dat eindigt met de zin *'Wealth, honor and power are of no value at the hour of your death'*. Ook 'Halbe' - de merknaam van het Nederlandse bier dat wordt gebrouwen voor het gelijknamige kunstproject - prijkt in het uitgesproken lettertype op een installatie van Teun Castelein (1980). Van iedere verkochte halve liter bier, in het Duits een 'Halbe', gaat een euro naar de kunst. Met dank aan de voormalige staatssecretaris van het ministerie van ocv, die zijn naam met het biernierk deelt.

Van de Duitse kunstenaar Christoph Schlingensief (1960-2010) draait de video *Ausländer*

De tweede editie van de Twente Biënnale is een verzameling zeer goede, boze kunstenaars

Runst (2002). Geïnspireerd door de verkiezing van Jörg Haider in het Oostenrijkse parlement sloot Schlingensief uitgeproceerde asielazoekers in het centrum van Wenen op in noodtenten. Met behulp van het concept van *Big Brother* konden ze door het publiek in of uit gestemd worden. In of uit Oostenrijk, welteverstaan.

De echt strijdvaardige actiegroepen in de tentoonstelling komen uit Oost-Europa. Laibach-Kunst en iawis, beide takken van het kunstenaarscollectief Nove Slovenske Kunst (1988), veroorzaakt al sinds 1984 rellen door te refereren aan het nazi-verleden en de eeuwenlange bezetting van Slovenië door het Oostenrijkse Rijk. In 1992 richtte het collectief een fictieve staat op, genaamd sss. De paspoorten die sss uitgeeft, aan iedereen die zich met de staat wil associëren, werden door burgers in Nigeria en Egypte voor echt aangenomen. In Enschede zijn de schrijvende e-mails van geïsoleerden te lezen, met kreten als *ple reply*.

Schreeuwen om aandacht kenmerkt *Identifying Europe*, met veel lawaai of juist in stilte. De geschiedenis portretten van oorlogslachtoffers door Ronald Ophuis bijvoorbeeld, overvliegen de strijd om het hoogste woord juist met de stilte waarin de tragedie is vastgelegd. Net zo stil zijn de posters met opspervende leuzen van Jonathan Meese (1970) die met tape op muren en op de grond zijn geplakt: *Art is Total Instinct*, *Art is Total Game*, *Art is No God*, *Art is Total Discipline*. *Kunst ist keine 'Freie Wahl'*. De stille mars van de Duitse kunstenaar eindigt in een zaal met zeventiende-eeuwse wandtapijten en een schreeuwend video die Meese speciaal voor de Twente Biënnale ontwikkelde. In deze video zien we hem door zijn studio marcheren en salueren, terwijl hij hield zingend zijn stokpaardje *'Der Diktatur der Kunst'* verkondigt. De Hitlergroet blijft nog net achterwege en dat is bij Meese geen vanzelfsprekendheid. Kunst moet volgens hem immers krachtig genoeg zijn om alles omver te kunnen werpen.

Ingetrogen werk is schaars. Fotograaf Rob Horstra en schrijver en filmmaker Arnold van Bruggen volgen voor *The Socki Project* gedurende vijf jaar de veranderingen die de aankomende Olympische Winterspelen teweegbrengen in de Russische badplaats Sochi. Volgens het duo is er nog nooit zoveel 'volketbetreving' voor de Spelen nodig geweest als in die stad, die ligt op een steenworp afstand van het conflictgebied Abchazië. Hotels en sportfaciliteiten moeten uit de grond worden gestampt en armoede verder de Kaukasus in gestuurd. Horstra en Van Bruggen portretteren de bevolking en haar verhalen. Een foto toont Serena, een meisje aan een paal in de stripsteet 'Art Klub', gelegen op de tweede verdieping van een hotel. Een hotel met 956 kamers, en een lege expositieruimte.

Buiten het Rijksmuseum gaat de duisternis gewoon verder. In het cultuurhistorische Museum TwenteWelte stippelden kunstenaars, onder wie Arno Coenen en Abner Preis, een heavy metal-route uit. Bezoekers krijgen een houten luchtgitaar met discman omgehangen en een koptelefoon op hun hoofd gezet en wandelen met *Motivbeleid* en Iron Maiden langs Twents erfgoed en rauwe hedendaagse kunst. Het contrast tussen historische lidenrecht en Preis' bloederige videodriek *Turnbuckle Garage* had niet grote, of vernieuwelijk, gekund. En ook hier een eigen biernierk: Coenen verkoopt 666 flesjes Eurotrash Brewery.

De Museumlaan, die dwars door het kaalgeslagen rampegebied loopt, is door het Hange collectief Refine veranderd in een detentzone. Hun installatie van bijna driehonderd meter hekwerk doet natuurlijk denken aan de holocaust en Srebrenica en zo, aldus Kees de Groot.

Jonathan Meese, *Diktatur der Kunst* (Doven), 2010; Aldo van den Broek, *Belgrade I*, 2013. Mixed media, 267 x 234 cm.

De Twente Biënnale wil zijn Stichting metart aanhalen bij de actualiteit en Oostderlands talent een podium bieden. De eerste die vond plaats in Hengelo, maar instellingen Concordia Zittendaal, Museum Twentstille, TETEX kunststruimte en de academie AKI-EZ maken Enschede tot een locatie met veel enie. Met de keus voor een biënnale hoopt Groot dat mensen in de toekomst echt een

paar dagen voor een boezek zullen uittrekken, zoals ze dat doen voor een biënnale in Veneti of Berlijn. Als grote publiciteitsrekket gaat de *Darth Vader Balloon*, een 26 meter hoge luchtballon van de zwart gekapte figuur uit *Star Wars*, op gezette tijden de lucht in. De benoemde lokale rebel mag dan ook niet ontbreken. Jan Cremer, geboren in 1940 op de verjaardag van Hitler, zoals De Groot benadrukt, zou aan het eind

van de Museumlaan zijn eigen museum krijgen. Het excurieur van dit Balerengebouw is reeds voorzien van het iconische omslagbeeld van *Ik, Jan Cremer* (1964). Jan Cremer op zijn Harley, maar de financiën bleven achter. Voor de biënnale organiserende Cremer een masterclass met kunstenaars die zich verbonden voelden met zijn werk. Zij exposeerden nu in zijn lege museum. Aldo van den Broek bijvoorbeeld toont er een indrukwekkende sculptuur van kartonnen dozen. Van den Broek (1985) liet zich in België door inspireren door het zogenaamde *nushroom housing*: de projectbouw van het communisme die door burgers naar eigen inzicht verder wordt uitgebouwd. Levensgevaarlijke balkonnetjes, torens en raampjes vinden hun weg in zijn kartonnen bouwwerk.

In de bekende catalogus die bij de biënnale verschijnt, staat een foto van de dag van de Cremer Masterclass. Zeven kunstenaars poseren met Cremer: handen in hun zakken, jacksies open, peuk in de hand. Storie mannen.

En dan gaat er bij mij een lampje branden. Want het is natuurlijk helemaal niet zo bedoeld. Niemand heeft dergelijke intenties. En het is ongetwijfeld stom toeval. Maar toch: het Rijksmuseum Twenthe presenteert 38 mannen tegenover vijf vrouwen, die solo of als duo met een man exposeren. En van een aantal van de vrouwen die meedoen, zal het geslacht niemand ontgaan. In een deel van de video-installatie *Balkan Erotic Epic* (2005) van Marina Abramovic rennen Oost-Europese vrouwen in de regen door een weiland. Ze knielen voor de camera en tilen hun rokken op voor een *full frontal shot* naakt. Een foto van Lilith Love toont een vrouw op een stoel. De tafel waarvan ze zit, is gedekt met placemats en scharen. Ze draagt een zwart pak zonder kruis, met als kleurrijk middelpunt haar rode, bloedende geslachtsdeel. Op de grond ligt een schaar.

Mischien is de verknijpte man-vrouw-verhouding wel een onderliggend, kritisch bonusschema in de zoektocht naar de Europese identiteit. Je kunt De Groot er in ieder geval niet van betichten dat hij de militante aard van de biënnale ook op dit gebied niet goed heeft doorgevoerd. Op de openingsavond trad vrsax op, een Oekraïense actiegroep die in topless performances aandacht opent voor vrouwenrechten.

Het grote aandeel van mannelijke kunstenaars in combinatie met het opruimende thema levert de biënnale alle ingrediënten van een bier-, motor- en heavy-metalfeest, dat wat beeld betreft niet onderdoet voor de Achterhoekse Zwarte Cross. De tweede editie van de Twente Biënnale is een verzameling zeer goede, boze kunstenaars die met intrigerende kunstwerken komst optraden tegen ongelijkheid, onderdrukking en onrechtvaardigheid. Het enige wat in de organisatie nog ontbreekt, is een spiegel.

Twente Biënnale 2013, 1/10 juni 2013, diverse locaties Enschede; 2013, twentebiennale.nl

30.05.2013 DE GROENE AMSTERDAMMER 47

Groene Amsterdammer

Huis aan Huis

Woensdag 29 mei 2013

www.huisaanhuisenschede.nl

WWW.SWEETDEAL.NL
EN ONTVANG
DE VOORDEELGISTE
AANBIEDINGEN
UIT JE EIGEN REGIO

Sweetdeal is een samenwerking van Wegner Media

WIN VIPKAART STAR TREK FILM

Ga snel naar de website en
beantwoord de vraag

www.huisaanhuisenschede.nl

ROEMEENSE ONTWERPER

'Ik maak mensen graag aan
het lachen'

KLIK & WIN ACTIE

Win kaarten
voor
Aquaventura

Ga snel naar:
deweekkrant.nl/actie

53 voorstellen aan de gemeenteraad

10 miljoen bezuinigen

Op verzoek van de gemeenteraad heeft het college van B&W een bezuinigingspakket samengesteld van in totaal 17 miljoen euro. Uit dit pakket zal voor 10 miljoen aan maatregelen gekozen moeten worden om in 2014 een sluitende begroting te krijgen. Het gaat om 53 voorstellen.

Een greep uit de voorstellen. Denk bijvoorbeeld aan het de kilometergrens van het leerlingenvervoer van zes naar drie kilometer, minder of geen subsidies voor de brede scholen, maatschappelijk werk, schoolzwemmen en TV Enschede FM. Ook het versoberen van het onderhoud van de openbare

ideeën aan te dragen. Raadsleden en collegeleden zullen de ideeën en reacties van de stad meewegen in de uiteindelijke keuzes. Zo zal er onder andere ruimte zijn voor sprekers en wordt voor de derde keer een Motiemarkt georganiseerd, waar iedereen ideeën kan presenteren aan de raadsleden en proberen daar politieke steun voor te krijgen om die ideeën in een motie vertaald te krijgen. Op maandag 17 juni bespreekt de stuurgroep veranderen en bezuinigen het voorstel hoe het college 2014 sluitend

Darth Vader boven Roombeek

Darth Vader, bekend van de Star Wars films, verschijnt deze dagen in ballonvorm boven Roombeek. Deze ballonvaart maakt deel uit van het kunstenfestival Twente Biënnale. De tweede editie van het evenement met internationale topkunst en Oost-Nederlands talent is nog te bezoeken tot en met 9 juni. Twente Biënnale biedt spraakmakende exposities,

Enschede Centraal

Officiële informatie van:
Gemeente Enschede
zie elders in deze krant

VIP KOOPAVOND SCAPINO

WOENSDAG 29 MEI
BEKIJK ONZE ADVERTENTIE →

ARNOLD LAMMERING BADKAMER INSPIRATIE OPEN HUIS

ZATERDAG 1 JUNI 10 - 16 UUR
ZONDAG 2 JUNI 12 - 16 UUR
WWW.LAMMERING.NL

GEMEENTE GAAT
IN GESPREK MET
DE STAD OVER
MAKEN VAN KEUZES

MetropolisM (door hoofdredacteur Domeniek Ruyters):

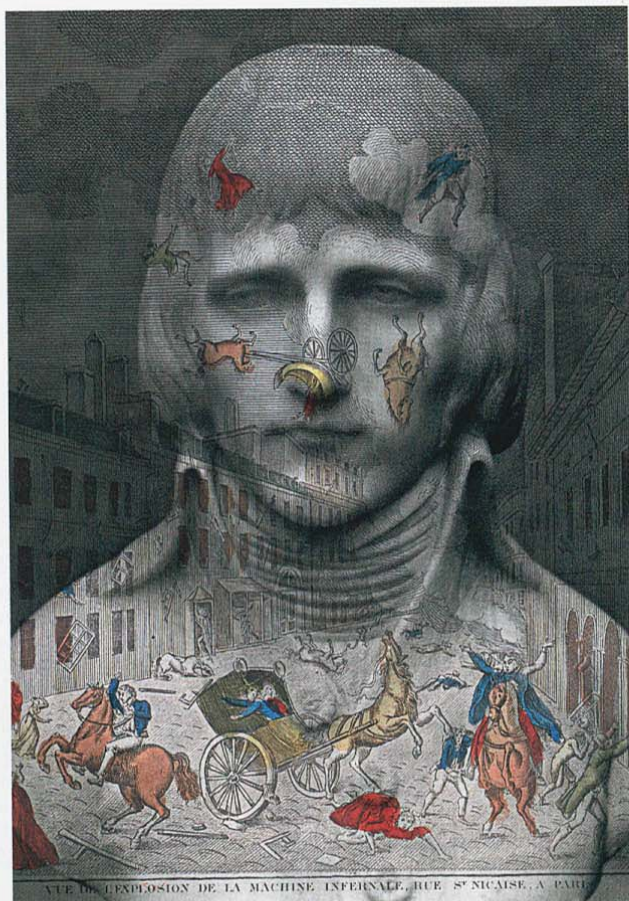

PREVIEW
TWENTE BIËNNALE

Gert Jan Kocken, *Buste van Napoleon, door Giuseppe Ceracchi, 1795/Samenzwering van de machine infernale (1800), 2012, lichtbak*

nario's met de jaren dertig doemen op. In Zuid-Europa worden grenzen steeds strenger beveiligd met EU-militairen, landen met enorme schulden en hoge werkloosheid dreigen om te vallen, in Oost-Europa gedijt corruptie, machtsmisbruik en groeit de intimidatie van pers en minderheden. De Nederlandse burger maakt zich vooraleerst zorgen om de eigen, individuele teruglopende welvaart. De positie van de kunst staat meer dan ooit ter discussie, mede door deze ontwikkelingen, en is het niet juist aan de kunst om te ageren en te reageren? Daarnaast dienen zich vergelijkingen aan met andere continenten,

waar ook nu veel maatschappelijke en culturele beweging plaatsvindt... Voldoende redenen dus om het thema Europa te kiezen.'

Hoe wordt dat vertaald?

'De hoofdlocatie is het Rijksmuseum Twenthe. Daar vindt in acht zalen een expositie plaats met bestaand en nieuw werk dat ingaat op de geschiedenis, de nabije toekomst en de actualiteit van Europa. Er zijn debatten en lezingenprogramma's met bijvoorbeeld Jos de Mul ('De tragiek van Europa') en Pieter Steinz ('DNA Europa') over de Europese identiteit.

En er zijn dagelijks *artists talks* en film-programma's, ook midden in de stad op de Oude Markt, met publieksfilms als *In This World* en *Iron Sky*. In Roombeek zijn exposities van jong talent en kunstenaarsinitiatieven rondom de thematiek, maar ook in de openbare ruimte met diverse installaties en objecten. Een aantal kunstenaars, zoals Teun Castelein, Miktor en Molf, en Felix en Mumford, is uitgenodigd om te werken aan een artistieke vrijstaat, een met bouwhekken afgezet terrein tussen de luxe villa's aan de Museumlaan, als verwijzing naar Fort Europa. Een subthema is "Metalheart", het project over Deathmetal en de *Aesthetics of Evil*. Dit programma werd in 2009 gelanceerd door PLANETART en kunstenaar Arno Coenen, en is eerder gepresenteerd op de Kunstvlaai en bij Twente Biënnale 2011. Nu wordt een relatie gelegd met de streekcultuur uit Twente, in museum TwentseWelle, en het optreden van de hardste oer-blackmetal band Slayer.'

Wordt er veel kunst speciaal voor de gelegenheid gemaakt?

'Een aantal werken en interventies in het Rijksmuseum Twenthe is nieuw. Een selectie kunstenaars en kunstenaarsinitiatieven uit Oost-Nederland zijn uitgenodigd om thematisch werk te ontwikkelen. Hiertoe is in januari een informatiebijeenkomst gehouden in Roombeek. Daarnaast vinden speciale ingrepen plaats in de openbare ruimte, zoals de vrijstaat die ik eerder noemde.'

Domeniek Ruyters is hoofdredacteur van *Metropolis M*

Twente Biënnale 2013:

Identifying Europe

Verschillende locaties in de wijk

Roombeek, Enschede

23 mei t/m 9 juni

www.twentebiennale.nl

Deelnemende kunstenaars: Atelier Van Lieshout, Marc Bijl, David Cerny, Paul McCarthy, Felix en Mumford, Rob Hornstra, JR, Gert Jan Kocken, Jonathan Meese, Miktor en Molf, Ahmet Öğüt, Refunc, Boris Tellegen, Sander Veenhof, Henk Wildschut en vele anderen.

KUNST

Twente Biënnale biedt vanuit niets meer dan alles

Wat te zeggen van de *Twente Biënnale*? Als alles kan, kan niets meer. Daarin klinken twee meningen door. En waar de ene mening het opgeeft, gaat de ander er vanuit dat niets méér kan dan alles. Deze negatieve grondhouding siert de *Twente Biënnale*.

De kunstwereld is allang beroofd van het positieve. Doet niet onder voor de geldcrisis. En hoe raar het ook klinkt is dat nou precies het eerlijke van de *Twente Biënnale*. Een vol gescheten luier. Maar ook leven wat niet alleen stront geeft maar ook hoop. En dat laatste is dwars door alle *Citymarketing* en 'behoud van buit' uiteindelijk het belangrijkste. Voor wie zich aan de hoop vasthoudt is de *Twente Biënnale* geslaagd te noemen. Dat neemt niet weg dat veel werk verzuipt of al verzopen is in haar grenzeloosheid.

Kunst op locatie is daarvan een goed voorbeeld. Wat ooit begonnen was als een opstand tegen de commerciële kunstwereld is nu zelf vervallen tot een circuit van *Citymarketing*, van commercie. Het getoonde komt niet boven een één op één-vertaling uit. Dat geldt ook voor de absurdistische werken die in onzin die geen zin

krijgt blijven steken. Maar nogmaals gezegd: er is meer te zien. Er is weer leven tussen alles te ontdekken. Naast de universele angst die smakeloosheid met zich meebracht is er nu een collectieve hoop die de kunstenaar stuurt. Er is niet alleen stront. Er wordt ook geplaatst door de Old School. En niet door de minste. Een niet onbekende kunstenaar schreeuwt om het hardst orde uit chaos. Er is een mens / machine te zien met opstijgend vermogen. Er is laboratoriumwerk te zien.

Hoe verder...?

Kortom, ik zou een ieder die nieuwsgierig is willen aanraden: ga zelf kijken! Ontdek in het spektakel waar het écht om gaat. Los van het door anderen omlijnde gegeven. Volg de stank en vindt het kind. Er is weer hoop. Laat u die hoop niet onthouden.

Rudy Klomp

de ROSKAM

**23 MEI - 9 JUNI
ENSCHDE**

Spraakmakende exposities, lezingen, performances en muziek van internationale topkunstenaars en Oost-Nederlands talent. Thema: de geschiedenis, nabije toekomst en actualiteit van Europa.
www.twentebiennale.nl

 **ROOMBEEK
CULTUURPARK**

ROOMBEEK CULTUURPARK,
LOCATIE VAN DE TWENTE BIENNALE

MEER INFO
UITINENSCHDE.NL

32YJANA

de ROSKAM

KUNST

ANALYSE

Tweede editie van Twente Biënnale staat in teken van Europa

De tweede Twente Biënnale, die donderdag is begonnen en tot en met zondag 9 juni op diverse locaties in Enschede, in het bijzonder in Roombeek, plaatsvindt, zal de bezoekers niet onberoerd laten. Dat belooft creatief directeur Kees de Groot. Hij zegt dat de Biënnale zich op het snijvlak van artistieke en politieke noodzaak afspeelt en in het teken staat van het thema *Identifying Europe*. Twee verwachte publiektrekkers: *Miracoco van Architects of Air* en de *Museumlaan Detention Zone*. De Groot mikt op vijftigduizend bezoekers. Een gesprek met hem over xenofobie, mythische architectuur en Twente trots. "Twente verdient de Biënnale."

'Twente tussenstop op lijn Amsterdam-Berlijn'

tekst: Tim Nijhof
foto's: Biënnale

Zijn Bono-bril, zijn new wave-kapsel, de koptelefoon die hij om zijn nek heeft hangen, zijn hang naar zwart en zijn met leuzen bestickerde laptop maken De Groot tot een kunstactivist, die lijkt te zijn ontsnapt uit een videoclip van house- en electroduo Daft Punk. Hij is een wandelend statement. Zijn telefoon rinkelt niet en laat evenmin een hippe deun uit de top veertig horen, noch een oude klassieker.

Uit het toestel stijgt een alarm op. Alsof hij de ernst van de zaak die hij bepleit wil benadrukken. Het interview vindt plaats in het café van het Rijksmuseum Twenthe, zes dagen voor de opening van de Biënnale plaats zou vinden. Het alarm gaat deze middag veelvuldig af. De Groot: "Je vindt het toch niet erg dat ik opneem? Er moet nog veel worden geregeld."

Tussen de telefoongesprekken door spreekt de Enschedeer, die met collega Viola van Alpen een twee-eenheid vormt en samen met haar het kunstenaarsinitiatief Planetart bestiert, over de diepere betekenis van de Biënnale: "Het is de taak van de kunstenaar een signaal af te geven als de vrijheid in gevaar komt."

Dat slaat rechtstreeks op het thema *Identifying Europe*. Met dat thema als uitgangspunt zijn talentvolle en gereputeerde kunstenaars uit (Oost-)Nederland en de rest van de wereld aan de slag gegaan. De resultaten van hun inspanningen zijn te zien en horen in het Rijksmuseum Twenthe, in TETEM Kunstruimte en ArtEZ, in 21 Rozen-daal, in museum TwenteWelle en in het Balengebouw. De laatstgenoemde locatie draagt gedurende de manifestatie de naam Jan Cremer Museum. Cremer is een special guest tijdens TB 2013.

De Biënnale is een geheel van onder meer voordrachten, exposities, debatten, optredens en muziek. Meer dan honderd kunstenaars en redenaars tonen hun capaciteiten, niet alleen in de geijkte expositiezalen, ook in de openbare ruimte. Enkele van de publiektrekkers: het opblaasbare labyrint *Miracoco van Architects of Air*, werken van Jonathan Meese, GOL-DIE, Ahmet Ogüt, Marina Abramovic, Marc Bijl, David Cerny, Miktor en Molf, Köken Ergun, Electroboutique en Teun Castelein, een installatie rond de documentaire *Ausländer Raus* van de Oostenrijkse filmmaker Paul Poet, de *Museumlaan Detention Zone* ("Een verwijzing naar de vluchtkeik in Amsterdam", aldus De Groot), de dagelijks terugkerende *Silent Disco*, met medewerking van de beste Oost-Nederlandse deejays ("Loopt op Facebook als een tieler"), Open Air Cinema, 4D streetpainting, Metalheart (gewijd aan visual arts en black metal). Kortom, voor elk wat wils.

De creatief directeur noemt het logisch dat de kunstenaars juist nu naar Europa refereren. "De actualiteit is zo intens. De internationale crisis is bepalend voor hoe we naar de wereld kijken. Als mensen in het nauw

24 mei 2013 22

de ROSKAM

komen door financiële problemen neemt het risico op intolerantie en xenofobie toe. Er hebben de laatste jaren grote politieke verschuivingen plaatsgevonden. Ik zie een parallel met de jaren dertig, met de opkomst van het nationaal-socialisme. We spelen tijdens de Biënnale in op de strafbarendstelling van illegalen en het cyberterrorisme. De manifestatie is geen persoonlijke aanval op Wilders. Er zijn meer Wildersjes in deze wereld."

Niet alleen de rauwe kant wordt becommentarieerd, de Twente Biënnale viert ook de schoonheid van Europa, houdt De Groot voor. "Kijk alleen al naar de mythische architectuur waar we hier prat op kunnen gaan. Daar spelen we op in met *Architects of Air*, een opblaasbaar labyrint van transparant kunststof, dat maakt dat je je op een andere planeet waant."

Twente verdient een internationaal evenement als de Biënnale, vindt De Groot. "Met Planetart organiseren we ook het festival Gogbot, dat is gericht op avant garde en technologie. Twente Biënnale is bedoeld voor een breder publiek. We geven tekst en uitleg bij de kunst, onder andere door middel van folders. Ik ben ervan overtuigd dat het de mensen uit Twente en omstreken niet onberoerd zal laten, dat het tot nadenken zal stemmen. We streven naar vijftigduizend bezoekers. Alleen al door de geografische ligging van deze streek is de manifestatie juist hier op zijn plek. Twente ligt tegen de Duitse grens, de Universiteit Twente heeft met nanotechnologie internationaal naam gemaakt, regionale ondernemers reizen Europa en de wereld door. Enschede is een tussenstop tussen Berlijn en Amsterdam. Twente doet er toe."

De Groot beweert dat kunstenaars vanuit deze regio barrières kunnen slechten. Volgens hem is van navelstaarderij in de Twente ateliers geen sprake. "Twente kunstenaars durven over de gemeentelijke- en landsgrenzen heen te denken. Ik vind niet dat kunst hier klein wordt gehouden en eng wordt gemaakt. In het wettelijke zijn meer galeriën en musea, dat is waar. Maar we hebben zoveel talent. Ik ging zelf ooit naar Amsterdam. Daar gebeurde het, daar moest ik zijn. Ik zit er nog steeds met één been, maar zie geen reden om er met twee benen te landen. Ik voel me niet beperkt in mijn mogelijkheden in Twente. Deze regio ademt historie, traditie, pracht en praal. Ik noem de textielgeschiedenis, de kennisinstellingen en instituten, het groen, Roombeek en FC Twente. De Biënnale gaat ook over de trots van Twente, jazeke."

Lezersmenu juni 2013

erland' wacht u een hoffelijke ontvangst, termen Romantiek Hotel Landgoed nu.

ethusiast pleetbezorger van ambachtelijke keukenrijke met met topproducten uit in uitgangspunt dat ook in het lezers-

st u als voorgerecht: in rode biet en grove van piccolle, chutney van komkommer is er brood en beter voor u.

en kalfsoepstuk en zachte kalfsoepkade oete bafat en mienkewerit, zilver-verse garnituren bij. Een karaf water is

+hangop, yoghurtjes van (soortend) e begeleide wijnen zijn van het (prijzen) (2012) en (Mentor) (2010) eerlijke kop koffie, cappuccino of thee.

thur Lenteleis (restaurantmanager) en de bediening tergeve voortbreid en niets ontbreken. Wie het menu wil eht kan in de directe omgeving van De

€ 25,-
per persoon

openingstijd
van 12.00 uur.

10 min. voor of na 18.00 uur, in kop koffie.
11.00-12.00 uur, in kop koffie.
toen van deze baan.

Om de
Tubantia

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat.

DOOR ALICE PEKKENPOL

BALLOON MET EEN BOODSCHAP

Vraag hem niet naar hoogste punten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Oost-Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook heel bijzonder, weet Kees de Groot. De creatief directeur van Twente Biënnale haalde acht jaar geleden al een grote opblaasbare naar het Goghoefestival, en dat bleek toen een van de grote publiekstrekken. Ook dit keer worden wachtrijen verwacht, maar waarschijnlijk minder lang dan in Sydney, waar de installaties vorig jaar nog maar het opzagegebouwen stonden. De grote Darth Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Rijksmuseum Twente en de si-lent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar d's.

Het thema 'Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. 'Het past perfect bij het hedendaagse politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze uit hun visie in soms controversiële kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelag, er zit een boodschap achter.' Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand, maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal werken is speciaal gemaakt. 'We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten uit die bij het thema passen.' Ze moeten natuurlijk ook passen op de locatie, maar dat is nauwelijks een probleem. Voor al de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten. Kees de Groot is blij met de

nieuwe plek. In 2011 was de eerste editie van Twente Biënnale, mede dankzij gemeentelijke en provinciale subsidies, in de Nu dus in Roombeek, in het naburige Enschede. 'Eerlijk gezegd een veel betere plek, met een heelboel mogelijkheden binnen en buiten. De wijk wordt daar aangevuld met een nieuw museum, dat zegt genoeg.'

De Groot is blij met alle open ruimten, het grasveld en de parkeerplaats voor TwentseWelle, de Streekmarkt achter de bibliotheek, de vrije kavels langs de Museumlaan die tijdelijk gebruikt mogen worden, het asfalt waar streetpainters aan de slag gaan. Die streetpaintings regelen langzaam weg, al de overige kunst verdwijnt met een na 9 juni.

Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkkamp van der-tien jaar geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opblaasplaats of bij een herinneringsmonument.

'We hebben gepruut met mensen uit de wijk. Natuurlijk stijgt de ramp, maar het ligt bij direct betrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij heel rekening mee.' Als het aan Kees de Groot ligt, blijft de Twente Biënnale in Roombeek. 'We willen het evenement niet alleen nationaal, maar ook in het buitenland op de kaart zetten. Dan helpt het als te een vaste locatie hebt, zeker een wijk die qua architectuur al bekend is en volgens sommigen zelfs een landmark. Bovendien hebben we als organisatie wat met Enschede, want hier zitten de partijen waarmee we goed samenwerken, zoals ons dervijnsinstellingen en musca. Met het Rijksmuseum Twente, dat als hoofdlocatie fungeert, werken we al jaren samen bij het Goghoefestival. Het is een geweldige manier om cross-overs te maken. Vroeger was het ondenkbaar dat er bijvoorbeeld werk van Jan Cremers of Herman Brood in het Rijks-

museum Twente hing, nu kan Bart Hess er exposeren. Tijden veranderen.'

Kees de Groot verwacht veel van de Twente Biënnale, die vanmiddag om 15.30 uur open. Ook dat openingsprogramma is divers, met het optreden van de grote Darth Vader Balloon, muziek van Tata Mirando en een lezing door Maarten van Rossum. Iedereen is daar welkom, want Twente Biënnale wil ver van elkaar zijn. Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galeries binnenstapt. Hij hoopt dat juist een evenement als Twente Biënnale drempeverlagend werkt. 'In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als smect en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen. En als het dan ook nog gaat om kunst met een boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt aan een betere wereld.'

VAN 23 MEI T/M 9 JUNI

LEZINGEN

EXPOSITIES

PERFORMANCES

WAAR MOET JE ZIJN?

- AKI ARTZ
- TETEM kunststruim
- Info en Kassa
- Concordia 21roendael
- TwentseWelle
- Balengebouw
- Dynamo Expo
- Openbare ruimte
- Rijksmuseum Twente

1 Darth Vader Balloon op 23, 24 en 25 mei

2 Expositie Metaalwerk, werk van Anton Coenen in museum TwentseWelle

3 Entropa van David Camy, onderdeel van expositie Identifying Europe in het Rijksmuseum Twente

4 In Order to Control, kunstwerk op expositie Born digital te zien in TETEM

5 Architects of Air Kaarverkoop tot 17.00 uur. Bij drukte sluit de rij eerder. Het is toegankelijk voor iedereen. Geen schermen en kinderen tot 16 jaar onder begeleiding van een volwassene.

Voor info en tickets: www.twentebiennale.nl
Fotografie: Peter Meulman
Bron: Twente Biënnale

Ludiek protest tijdens opening Twente Biënnale

ENSCHDE - Ze vinden dat wordt gemeten met twee maten, de mensen van een aantal kunstenaarsinitiatieven in de stad - B93, Fabriekschool, Studio Complex, Hangarr. En daarom voerden ze gistermiddag kort na de opening van de Twente Biënnale actie in het Balengebouw. Daar mogen, heeft de organisatie te verstaan gegeven, maximaal 49 mensen tegelijk naar binnen. En de 'lokalos' die meedoen aan het evenement, mogen niet schilderen op de binnenmuren van het gebouw. „Maar Hugo Kaagman en Jan Cremer hebben bijna alle muren gevuld”, roept woordvoerder Elise Leusink. En wat te denken van de miljoenenverbouwing van de vroegere opslag van katoenbalen? „Scheefgroei in de verdeling van geld”, vindt ze. Bezoekers mogen een voor een naar binnen. Maximaal 49. Anders loeit het alarm.

NU OP DE SITE

Voor een beeldverhaal van de Twente Biënnale kijk op

www.tubantia.nl/enschede

Enschede

19

vrijdag 24 mei 2013
www.tubantia.nl

Pleinpraat

Een wekelijkse rubriek met (eigen) aardige berichten uit de kantlijn.

Flughafen 053

Evert Westerbeek is een verklaard voorstander van het out-of-the-box-denken.

Een eigenschap die de voorman van D66 goed van pas komt in zijn hoedanigheid als vice-voorzitter van de stuurgroep, die op zoek moet naar de vele miljoenen die onze stad moet bezuinigen.

Een klus die alleen geklaard kan worden met creatief denken. In plaats van te schrappen op de gebruikelijke plekken (bibliotheek, schoolzwemmen, onderhoud wegen) kan ook gekozen worden voor een frissere, onorthodoxe aanpak. Om zelf het goede voorbeeld te geven, bracht Westerbeek onlangs een uitstekende suggestie in.

Zou het niet wat zijn, opperde hij met een stalen smoel, om Enschede als een soort centrumgemeente toe te voegen aan Duitsland. „Hebben we meteen een luchthaven”, stelde Westerbeek fijntjes vast. Een lonkend perspectief dat Enschede op termijn heel wat euro's kan besparen. En misschien, sprak Westerbeek de voorzichtige hoop uit, leidt de komst van *Flughafen 053* er ook toe, dat we aan deze kant van de grens wat beter worden in het nakomen van afspraken. Wat dat betreft kunnen we volgens Westerbeek nog veel leren van onze oosterburen.

'Mijn museum!'

Tja, onze Jan was weer even in Enschede. Met Babette.

Om de opening van de Twente Biënnale bij te wonen. In het Rijksmuseum. En om daarna nog even te kijken in het Balengebouw dat maar geen Cremermuseum wil worden. Daar denkt Cremer zelf nog steeds heel anders over. Dat museum komt er en hij zal gemeente en De Woonplaats

aan hun woord houden, belooft hij.

Nu was er in en rond het Balengebouw een ludieke actie van de Enschedese kunstenaarsinitiatieven. Die protesteerden tegen het geldverslindende prestigeobject dat de verbouw van het Balengebouw in hun ogen is. En ze zijn het ook niet eens met het verschil in behandeling van de (inter)nationale kunstmakers en de regionale en stedelijke kunstenaars. De bekende jongens hebben alle vrijheid en de lokale's zijn gebonden aan allerlei regels, zo ervaren de Enschedese kunstenaars het. Een van de regels is dat maximaal 49 mensen tegelijk in het Balengebouw mogen en dat namen de mensen van de kunstcollectieven donderdagmiddag even heel letterlijk. Eerst iemand eruit, dan pas iemand erin.

Dat werd ook Jan Cremer te verstaan gegeven toen hij naar binnen wilde. En als je Cremer laat wachten om z'n eigen museum te betreden, weet je snel hoe laat het is. Volgens de Enschedese kunstenaar Elise Leusink was Jan not amused. Hij werd volgens haar zelfs echt boos en riep: „Ja hallo! Hier doen wij niet aan mee! Dit is mijn museum!”

Ons museum

Terwijl Cremer zich stond op te vreten bij het Balengebouw, gebeurde het in het Rijksmuseum Twenthe, het 'hoofdkantoor' van de Biënnale.

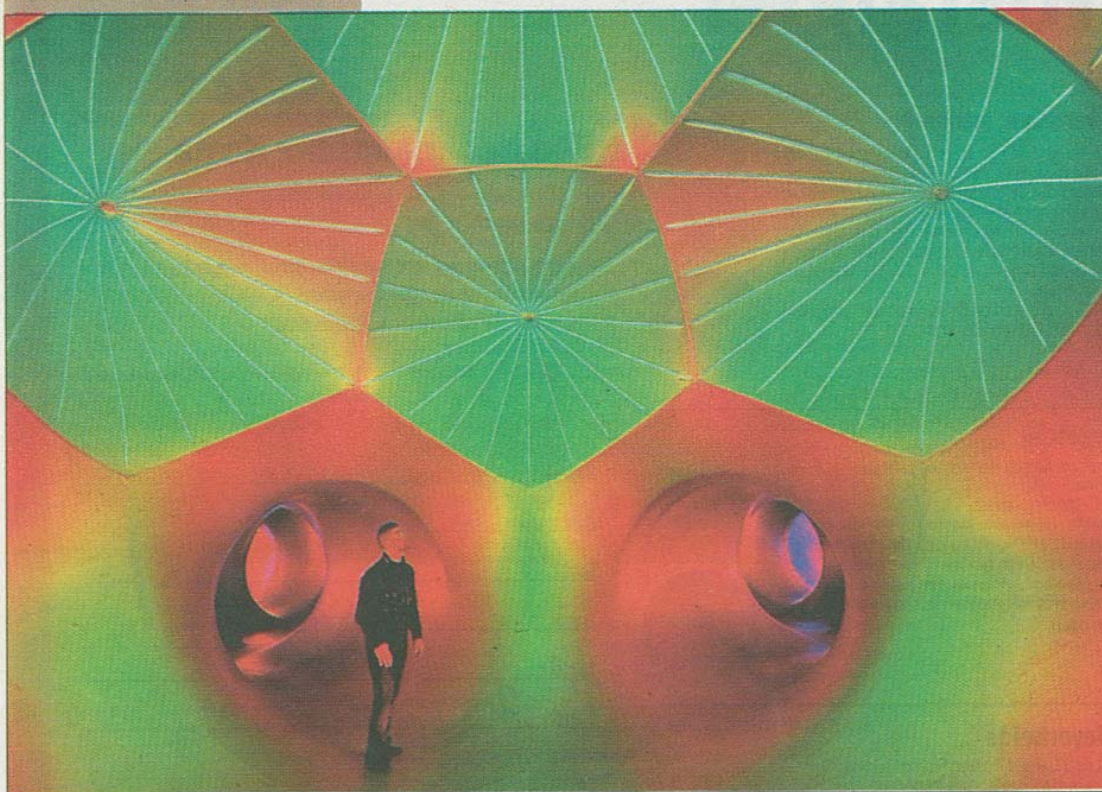
Eerder deze week werd er een kanon voor de deur geparkeerd en donderdagmiddag struinden binnen de vrouwen van Femmen met blote borsten rond, omgeven door startroepers uit Star Wars. Het kanon en Femmen: grof geschut en bloot. Het leek een saluut aan de oude meester.

Mocht er nog twijfel bestaan dat er een nieuwe wind waait door ons museum, dan is die onderhand wel weggenomen.

DE TWENTSCHE COURANT TOBANTIA VRIJDAG 24 MEI 2013

KUNSTMANIFESTATIE

Knallende start Biënnale

ENSCHDEDE - Met een daverende knal in de statige Gobelinzaal van het Rijksmuseum heeft cultuurwethouder Marijke van Hees gisteren de Twente Biënnale geopend. De manifestatie duurt tot en met 9 juni en is de eerste grote samenwerking van alle instellingen in cultuurpark Roombeek. Publiekstrekker is een opblaasbare moskee van de Architects of Air. foto Frans Nikkels

M do

De afw
het goe
door de
het bes
variant
Twente

ENSCHDEDE/D
uit de eerst
fctrappor
nisterie var
lieu heeft l
mogelijke t
vinding be
een keuze
maakt. Dat
beuren, na
ders hun re
ben kunne
weken wor
derland in
belegd (zie

Steeds meer werklozen in bijstand

Tubantia

DE TWENTSCHE COURANT

Twente & de Achterhoek

maandag 27 mei 2013
jaargang 168, nummer 122, prijs € 1,95

Vrij zonnig en het blijft droog

18°

Zie ook krant 2 pagina 22 of
www.tubantia.nl/weer

VOETBAL

FC Twente maakt pas op de plaats en wacht grote schoonmaak

Zie Krant 2, Nederland & de Wereld

Vandaag 2 & 3 - Verhaal van de dag 4 & 5 - Twente 6 - Lokaal 7 t/m 12 - Nederland & de Wereld 13 t/m 19 - Familieberichten 20 t/m 23

Foto Emiel Muijderland

Het wringt en schuurt op de Twente Biënnale

Je moet er oog en gevoel voor hebben. Wie kunst onderkent en waardeert, heeft het naar de zin op de Twente Biënnale.

ENSCHDEDE - Het kunstfestival Twente Biënnale was gisteren vooral een feestje voor de kenners. Het koude weer hield de wat minder doorgewinterde cultuurliefhebbers thuis. Maar de thuisblij-

vers hadden ongelijk. Het festival biedt veel en is uitdagend. Al begrijpt niet iedereen de waarde van een in moities gehakte leeuw, een kunstwerk van dranghekkun of een kalfe op sterk water.

Volgens organisator Kees de Groot is de betekenis van de Twente Biënnale voor de regio groot. „Dit is een evenement dat mensen trekt uit heel Nederland. Actuele, spraakmakende beeldende kunst voor een breed publiek, met zo laag mogelijke drempels: ik ben ervan overtuigd dat dit aanslaat.“ De Biënnale staat in het teken van Europa, in heden en verleden. In het Rijksmuseum duikt het thema oorlog op niet mis te verstane wijze op: een nationaalsocialis-

tische *Nachtwacht* (Frans Banning Cocq geflankeerd door SS'ers), een raket en een schilderij van Adolf Hitler in het shirt van het Braziliaanse elftal.

Het aanbod is verpletterend groot, het aantal verwijzingen naar Hitler, Napoleon, Andreas Breivik en asielzoekers eveneens.

Erg subtiel is het allemaal niet, en dat is ook precies wat de samenstellers voor ogen staat. Ze willen kunst die uitdaagt en in beeld brengt wat er in de wereld (Euro-

pa) van vandaag speelt. De Enschedese cultuurwethouder Marijke van Hees ziet de vragen in de gemeenteraad alweer aankomen, maar toch is ze blij met de Twente Biënnale. „Het is een manier om te tonen dat kunst en cultuur er in Enschede toe doen. Natuurlijk zal het hier en daar schuren en wringen, maar dat hoort bij beeldende kunst.“

Pagina 4 & 5:
Een stinkdier in een vaas van glas

Riviercruise RIJN, MAIN & NECKAR

Gegarandeerd vertrek: 9 augustus

Het geleidelijke *MS Andante* vaart een unieke route vanuit het Duitse Heidelberg naar Arnhem. Uniek, omdat het *MS Andante*, als één van de weinige schepen, onder de lage bruggen van het sprookjesachtige Neckardal door kan varen. U boekt deze compleet verzorgde 9-daagse riviercruise al vanaf slechts € 699, inclusief busreis, een hotelnacht en alle maaltijden en KRAS.NL reisleiding aan boord.

Zie www.kras.nl/91047

KRAS.NL
waarom zou je meer betalen

HENGEL

Optreden voor koning

Jeroen Ekkerink uit Tubbergen mag op 19 juni voor de koning en koningin optreden. Willem-Alexander en Máxima bezoeken op die dag Overijssel. Jeroen won gisteren met een lied van Frans Duijts de finale van The Choice of Twente, een talentenshow van cliënten van de Twentse Zorgcentra.

Pagina 6

NIJVERDAL

Inval in drugsland

De politie viel vrijdagavond een huis aan de Bergleidingweg in Nijverdal binnen. Vier mensen, een 20-jarige Almelo-er en 23-jarige vrouw uit Nijverdal en twee Nijverdalse mannen, van 27 en 35 jaar, werden opgepakt op verdenking van handel in harddrugs en het bezit van een vuurwapen.

Pagina 2

**Word ook
abonnee!**

Kijk op
tubantia.nl/abonneren
of bel 088-013 99 70
(lokaal tarief)

4 VERHAAL VAN DE DAG

TWENTE BIËNNALE

Een stinkdier in een vaas van glas

Kunstfestival Twente Biënnale maakt de tongen los en biedt de bezoekers stof tot nadenken. Een man die wordt bevraagd: is dat kunst?

door Hanneke Tolens

Ze hebben het al vanuit hun ooghoek gezien. Twee vrouwen houden halt bij een kunstwerk waarop een Turkse vrouw een man bevestigd. Het schilderij van Elmer de Groot werd al eens verboden omdat de Turkse schoonmaakster van de Radboud Universiteit in Nijmegen, waar het werk hing, zichzelf in de buitenlandse 'Tulpekerker' moende te herkennen. 'Jek dat dan', zeggen de vrouwen tegen elkaar. 'Is dat kunst?' Ze staan de tijd op de loop waar het gaat om de Twente Biënnale, die dezer dagen in Enschede wordt gehouden. Want wat is kunst en wat is kitsch? Daar draait het om bij dit kunstfestival. Die vraag is niet makkelijk te beantwoorden. Als kunst iets is wat de tongen losmaakt, dan is schilder De Groot niet vlak en simpel gelag. Maar misschien is kunst ook wel iets wat de een wel doet en de ander niet. Wordt het gevoel bevestigd? Of is kunst iets waarvan je niet weet of het zelf nooit zo zou kunnen bedenken, laat staan maken?

Iedere bezoeker heeft deze zondagmiddag zijn eigen moef en naar de Biënnale te gaan. In het Rijksmuseum lopen er ongeveer. Als ze gezinnen van de werken 'of doen al' - om te zien een peinzende houding aan. Op een manier als stripfiguur Tom Foes 'hmm' zegt. Ze van de kunst wel iets, maar is dat ook zo?

Soms moeten de bezoekers zich blootgeven aan een kunsthandeling te laten verrichten. Ze als heugen voor een groot kruis met verrekijkers van vliegtuigen. Maar voor de rest kunnen ze - in zichzelf gekend, zoals het hoort - van het overvloedige aanbod genieten.

Buiten is ook van alles te zien, in de Publieke

en. Een laan met onder meer kunst van dranghekken, los van het pad af staat een vierkant van dranghekken, met in het midden een sta-pel dekken. Sorry, maar hoort deze kunst er bij of heeft een bouwvakker op de late vrijdagmiddag gewen zijn inden veiligheids Het Ciemeremuseum dan. Betreden op eigen risico, staat er op een bordje. Dat heb je altijd met Ciemer, denk ik. Maar bij dit museum in de afbouwfase moet het letterlijk worden genomen. De liefhebber van concrete kunst komt hier aan zijn toekomen met een tractor van kunst. Op een schampje aan het voertuig zegt een man dat hij hoopvol een tractor te betreden. Hij gaat voor het gevoel van vrijheid dat zo'n voertuig hem geeft. Hij pakt dozen en gaat aan het werk. Leuk bedacht. Er is ook een kraamje ingericht met opmerkelijke spullen die te koop zijn. Zoals een zwarte en een zilveren tankabouder die de Hitler-groet brengen, een nagelie met King en een afbeelding van Willem-Alexander in de huisstijl van pepermaatschappij King. Of een namaak-striklet in een soort van van glas. Dat valt wel op in je spronginterieur.

Buiten is ook de Archibox of Air, met een indrukwekkend opblaasgebouw te vinden. En een enorme kinderop in de vloer bij schouderdaal, die je zelf binnen mag bengelen. In Teterm kunstmuseum biedt het Mediamab de de- en geluidskunst. Je kunt een stoelmassage krij-gen. Kunst en vliegwerk, zeg maar.

De bezoekers houden aan het kunstfestival ook nog wat over: ze krijgen een uitnodiging om te komen. Wie het vernieuwde, gra-tis ding heeft gemaakt, weet de uitleider niet. Als het voorwerp kunst is, sterft hier een ar-tist in schoonheid.

■ Ook buiten de muzeo is kunst met een grote K te zien. Foto's: Emiel Mulderman

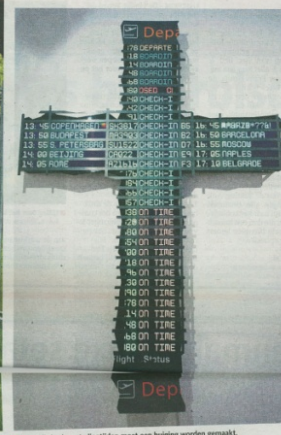

■ Het los hoes achter het Rijksmuseum deed ook mee aan de manifestatie.

DE TWENTSCHE COURANT TUBANTIA MAANDAG 27 MEI 2013

VERHAAL VAN DE DAG 5

■ Voor dit kruis met vliegtuigen moet een heuging worden gemaakt.

■ Straatartiesten vormen een nieuwe richting kunstenaars.

■ Pussy Riot is prominent present op de Biënnale.

Voltreffers en losse flodders

door Herman Haverkate

Toepasselijker had het uithang-bord dat leer niet kunnen zijn: een levensgroot kruis, ge-maakt door Andier van Lier-hout, staat op de stoep van het Rijksmuseum. Ook binnen duikt het thema oorlog, in be-den en verleden, op niet met te verstaag wijze op een na-tionalistische Nachtauer (Frank Ranning Coox gefun-creerd door 55 en), een raket en een schilderij van Adolf Hitler in het shirt van het Braziliaanse elftal. Erg subtiel is het allemaal niet.

van Museum aan tot Stronks-bleek - wordt alle moeite ge-daan om het publiek te prik-ken om naar binnen te gaan, ook al moet daar dan wel voor worden betaald. Vijf instellingen werken aan de-ze Biënnale mee, stuk voor stuk gevestigd in de wijk en vanaf nu samenwerkend onder de vlag Cultuurpark Room-de vol inzet op cultuur. Hoofd-locatie is het Rijksmuseum Twente. Het doord de degen-royaal open voor de kunst-naars die het door De Groot Van Alphen - tevens verant-waardelijk voor het Goghbe-fer-

tival - ook dit keer bij elkaar wist te brengen. Hun aanwezigheid in het an-ders zo deftige museum is ty-pisch voor de Biënnale. Een film van een Duits gezandte-zondier met Pruisische solda-ten en muziek in de Gebieds-zaal: het zijn deze con-trasten waarmee de samenwer-sters voortdurend op zoek zijn. Niet alleen in het Rijks-museum, ook in de TwenteWelle, waar portretten van ridders op duiken tussen weergevoeren en oude schilderijen.

Hoogopruut in dit verband is het balggebouw, tijdijk rige-richt als Ciemer Museum. Dit etages vol kunst van het rauwe soort, de eerste confrontatie met de grote mogelijkheden van dit gebouw. Het aanbod is verpletterend groot, het aantal verwijzingen naar Hitler, Napoleon, Andreas Breivik en andere ook. Europa is niet voor niets het the-ma van deze Biënnale. Dat er in al dat maatschappij-richt, vertoont veel gegeroel-werk zit, is duidelijk. Ook dat ligt, met een beetje fantasie, al besloten in het beeld van dat kruis bij de ingang: wie wil schieten, produceren niet alleen voltreffers maar, onvermijde-lijk, ook veel losse flodders.

ildering van
e kantine van
ge in Gronin-
school een in-
et kunstwerk
r de restaura-
lig.

noemd naar het gelijknamige gedicht
Vrede is eten met muziek, in 1985 voor de
leerlingen van de school.

De school heeft twee grote vuilnis-
bakken voor de wandschildering ge-
zet, waardoor er nu etensresten op het
kunstwerk zitten, vertelt beoogd res-

nat tussen door stoeien en telen die
tegen het schilderij zijn geschoven, is
het vooral vies. 'De leerlingen zijn niet
vandalistisch geweest. Hier en daar zit
er kauwgom op, maar dat krijgen we
wel schoon', aldus De Visser.

Door gehard glas over de wandschil-
dering te plaatsen hoopt De Visser be-

ingactie. De Stichting Openbaar On-
derwijs Groep Groningen coördineert
de actie. 'Het is een grote scholenge-
meenschap. Dan moet er toch een
potje zijn voor het onderhoud van de
schoolgebouwen?'

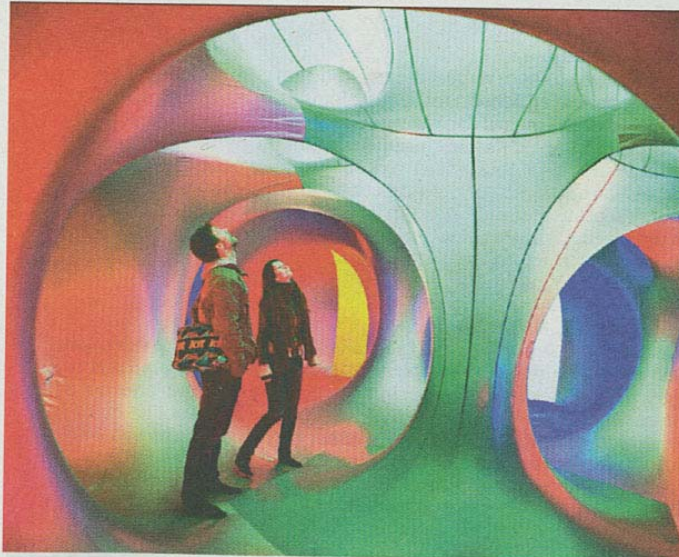
De school kon woensdag nog niet
reageren op die vraag.

James Dean
t van de
regisseur
n biopic
James
h concen-
p tussen
op 24-ja-
e, en de
zine Dennis
2014 wor-
it jaar gaat
: speelfilm
remière. In
erican.

© **Verenigde Staten #TrentReznor**
Frontman Trent Reznor heeft zijn
fans blij gemaakt met het bericht
dat zijn rockband Nine Inch Nails in
het geheim een nieuw album heeft
opgenomen, dat nog dit jaar ver-
schijnt. Het is de eerste plaat van de
band sinds *The Slip* uit 2008.
Reznor werkte afgelopen jaar aan
het album met Atticus Ross (met
wie hij ook de filmmuziek voor *The
Social Network* schreef) en de
Britse producer Alan Moulder. Nine
Inch Nails begint eind juli in Japan
aan een wereldtournee.

KUNST TWENTE BIËNNALE

Bezoekers van een inflatable van Architects of Air, opgesteld als onderdeel
van de Twente Biënnale. Het evenement duurt tot en met 9 juni. Foto ANP

Wegener groep:

Organisatie Twente Biënnale hield rekening met vuurwerkcramp

Ballon met boodschap

Twente Biënnale

Enschede, wijk Roombeek,
tot en met 9 juni
www.twentebiennale.nl

Alice Plekkenpol

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat.

Vraag hem niet naar hoogtepunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nou, vooruit, een poging. „The Architects of Air zijn heel bijzonder”, weet Kees de Groot. „De grote Darth Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Balengebouw, de expositie in het Rijksmuseum Twenthe en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's.”

Het thema 'Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. „Het past perfect bij het hedendaagse politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze uiten hun visie in soms controversiële kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelaagd, er zit een boodschap achter.”

Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal

De Darth Vader Balloon, te zien op de Twente Biënnale.

FOTO

werken is speciaal gemaakt. „We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen.” Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten.

Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkcramp dertien jaar

geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. „We hebben gepraat met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijt de ramp, maar het ligt bij direct betrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij beslist rekening mee.” Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galeries

binnenstapt. Hij hoopt dat juist een evenement als Twente Biënnale drempelverlagend werkt. „In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als onrecht en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen. En als het dan ook nog gaat om kunst met een boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt aan een betere wereld.”

De amateurmusical krijgt een eigen kroon

Nancy Ubert

Amsterdam * Een amateurvoorstelling kan soms beter in elkaar zitten dan een professionele musicalproductie. Dus mogen de aan-

reikt. „Op een gala in het DeLaMar Theater in Amsterdam. Met alles erop en eraan.”

Naast een prijs voor de Beste Amateurproductie worden ook AMA's uitgereikt in categorieën als Beste

werd gelanceerd, trok de website meteen 1.000 bezoekers. In nog geen week tijd hebben zich 20 verenigingen gemeld die in aanmerking denken te komen voor een award. „Natuurlijk hoopten we

mooi moment”, vindt ze. „Juist nu bijna geen enkele vereniging nog subsidie krijgt en sponsors steeds moeilijker te vinden zijn, wordt de amateurmusical gekroond. Een beweging van binnenuit, tegen de

Telegraaf:

• Aldo van den Broek maakte een sculptuur van gevonden papier en karton. FOTO: REINIER VAN WILLIGEN

Twente bruist op Biënnale

■ EXPOSITIE

door MAAIKE STAFFHORST

Op de plek waar op 13 mei 2000 containers met vuurwerk explodeerden en waar inmiddels architectuur- en cultuurstad Roombeek is opgebouwd, staat nu tijdelijk een droomstad. Het opblaasbare bouwwerk *Miracoco*, dat geïnspireerd is op islamitische architectuur, vormt een mooie toegangspoort voor de energieke kunstmanifestatie Twente Biënnale in Enschede.

Het 1200 vierkante meter grote labyrint met kleurrijke gangenstelsels van het Engelse *Architects of air* mag om beschadigingen tegen te gaan alleen op sokken worden betreden. Eenmaal binnen zorgt het licht van buiten voor een hallucinerende ervaring. Even verderop in het Balengebouw, dat ooit het Jan Cremer Museum moet worden, is de sfeer heel wat ruiger.

Rebels

Hier is werk te zien van kunstenaars met minstens zo'n rebelse houding als de in Enschede geboren Cremer. Marc Bijl en Aldo van den Broek, beide woonachtig in Berlijn, maakten er ter plekke een installatie. Van Van den Broek is op de bovenverdieping ook een sculptuur te zien die hij opbouwde uit talloze lagen gevonden papier en karton. Van den Broek maakt ook schilderijen op deze manier, waarvan er twee zijn te zien in het nabijgelegen Rijksmuseum Twenthe. Zijn materiaal schraapt hij zelf van de muren van oude, verlaten panden, uit Oost-Berlijn of uit Belgrado waar hij een tijd verbleef. Vervolgens maakt hij er nieuwe ar-

chitectuur van, geënt op communistische bouwwerken. Door het gerecyclede materiaal dragen ze een hele geschiedenis in zich mee.

Aan de Twente Biënnale werken meer dan honderd kunstenaars mee en daar zit meer spraakmakend werk tussen. Als rode draad door het evenement loopt het thema 'Identifying Europe' met als hoofdvraag: 'Wij zijn met z'n allen Europa maar wat houdt dat eigenlijk in?' Vooral de kunstwerken die in het Rijksmuseum Twenthe in een goede tentoonstelling zijn samengebracht hebben een duidelijke link naar dit onderwerp.

Behalve in musea en expositieruimtes in de wijk is er ook werk in de open lucht te zien. Op de Museumlaan bijvoorbeeld verzamelt kunstenaar Tessa Hendriks witte spullen waarmee ze een huis bouwt voor mama Fatima. Deze uitgedeelde vluchtelingen verblijft momenteel in de vluchtkerk in Amsterdam en droomt van een huis dat helemaal wit is zodat ze goed kan zien als het ergens vies is.

T/m 9 juni in Cultuurpark Roombeek, Enschede. Info: www.twentebiennale.nl

Publicatie : NRC Handelsblad
Datum : 28 mei 2013 Pagina : 19
cm2 : 477 Advertentiewaarde : € 13.712,00

Regio : Nederland
Frequentie : 6x per week
Oplage : 201.619

Sterke manifestatie Twente

Twente Biennale - Identifying Europe. Tm 9 juni in het Rijksmuseum Twente, Twentse Welles, kunststruimte TETEM, 21 Noordlaal, ARTEZ, het Balengebouw en al van plekken in de npanararumts

•••••

Beeldende Kunst

Het is het handelsmerk van de Duitse kunstenaar Jonathan Meese (1970). Het bruine haar hangt in ongewassen vette slerten, glanzend gepomadeerd of vol klitten langs het smalle gezicht van de exhibitieulstische wildeman, die non-stop schetter of geschermt nistralc. Zo ook in het Rijksmuseum Twente, hoofdlocatie van een nu geopende internationale kunstmanifestatie Twente Biennale in Enschede.

Daar jaweget Meese de bezoeker door alle zalen van het museum via slordig op de muur, vloer of dempnet geplakte A-riertjes. Er staan allerlei zelfportretten op die worden geacordeerd met kneten als 'Art is anal love', 'Kunst is die radikalste Militarisation der Zukunft' of gewoon: 'Kunst zegt Nee tegen alles wat geen kunst is.'

In een pronkzaal vol zeventiende eeuwse gobelins wacht de krankzinnige apothecar van het parcours een reusachtig beeldscherm waarop Meese, uitgedost als Pruisische cavalerist met Adidas-lookdoe aan, op marsmuziek door zijn atelier paradeert, dans, zingt en reciteert. Blonde Duitse meisjes, de legende van Puckel, de staat van de kunst, poezie, racisme, Lufte en soldateneer - niets blijft ongerept bij Meese.

Onwillekeurig vormt zich zo een

schitterend verband met de Biennale in Enschede - een krachtmeeing van Jewelste van organisatoren Kees de Groot en Viola van Alphen. Want dit keer staat de manifestatie in het teken van zoiets vaags, grootscheeps en versplinterd als de Europese ideetiet - zie dat jaan eens conbeld in te brengen. Meer dan honderd kunstenaars uit binnen- en buitenland werd gevaagd werk in te zenden. Dat werk gaat niet alleen over de Eurocrisis, grensconflicten en de afbraak van de verzorgingsstaat, maar ook over fundamentalisme, homotobic, vluchtelingenproblematiek en nog veel meer.

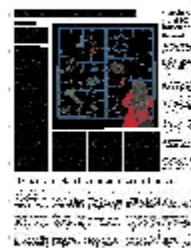
Zo'n megamanifestatie op meerdere plekken in de stad kan makkelijk ontbieden in een allegaartje politieke-correcte kunst. Niets is minder het geval. De tentoonstelling in het Rijksmuseum Twente is niergehalanceerd en bevat verrassende nieuwkomers. Opmerkelijk veel goede duo's zijn hier te zien met een fijnzinnig als indringend werk. De video-installatie van Sander Breure & Witte van Hulzen zou een sleervol-leode kunnen zijn aan het fenomeen aankomst en vertrek, ware het niet dat het onderwerp van hun film gruwelijk is. Ook Matja Štruk & Alena Hudcovikova laten in een installatie vol morbide tekeningen en een bestempelde torpedo zien dat venofobie begint met de ontdekking van de ander.

Buiten het Rijksmuseum zet de Biennale zich voort in het in 2000 vervoeste Roombeek. Daar is een ketting cultureel villapark vertezen, met op de grasperken de grootste installaties, en in het net geopende Balengebouw (een voormalige opslag

voor katoenbalen) en de Twentse Welles de meest anarchistische kunst. Kees de Groot - die zijn worre's in de krakbeweging uit de jaren tachtig heeft - toont aan de Museumzaal prachtig hoe een vluchtrelingennr een marketinginstrument wordt. Marina Abramovic' videoinstallatie *Distant Epie* is samen met de zuurstokkroze heelden van fontdekking! Stefan Gross het hoogtepunt op de eerste verdieping van het Jekker grmizige Balengebouw. En in het his torische Twentse Welles valt een rondlocht te maken als heavy-metal groepje. Trek een hoodie aan, hang een houter 'nchtrigst ar met of-snelcr om je nek, druk op de knop en dompel je met de spijkerharde gitaarriffs van Iron Maiden in je oren onder in het recalcitrante en af en toe spungelijjke beeld geweld van Arno Coenen en Albert Peis.

Nee, als er één ding op de Twente Biennale is aan te merken, dan is her dat de naam misverstaan opvoept. Deze internationale tentoonstelling heeft weinig met Twente alleen te maken. Ze is de provincie allang ontgeveeld.

DOOP LUCRETIUS TER BORG

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor internetslagen gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Reggestreek
Datum : 23 mei 2013 Pagina : 34
cm2 : 1.391 Advertentiewaarde : € 4.099,00

Regio : Rijssen
Frequentie : 6x per week
Oplage : 10.932

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat.

BALLON MET EEN BOODSCHAP

DOOR AUCE PLEKKENPOEL

Vraag hem niet naar hangpunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Onst-Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nu, vooruit, een puging. „The Architects of Air zijn heel bijzonder”, weet Kees de Groot. De creatief directeur van Twente Biënnale haalde acht jaar geleden al een grote opblaas tent naar het Gogbofestivaal, en dat bleek toen een van de grote publiekstrekkingen. Ook dit keer worden wachtrijen verwacht, maar waarschijnlijk minder lang dan in Sydney, waar de installaties vorig jaar nog naast het opengebouw stonden. „De grote Dartin Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Ballongebouw, de expositie in het Rijksmuseum Twente en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's.” Het thema „Identifying Europe” is niet toevallig gekozen. „Het past perfect bij het hedendaagse politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze ui-

ten hun visie in soms controversiële kunst om bijvoorbeeld een publiek debar uit te lokken. Veel kunst is dan ook getuige, er zit een boodschap achter.” Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand, maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal werken is speciaal gemaakt. „We hebben een zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen.” Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten. Kees de Groot is blij met de nieuwe stek. In 2011 was de eerste editie van Twente Biënnale, mede dankzij gemeentelijke en provinciale subsidies, in de Creatieve Fabriek in Hengelo. Nu dus in Roombeek, in het naburige Enschede. „Eerlijk gezegd een veel betere plek, met een heleboel mogelijkheden binnen en buiten. De wijk wordt deze week uitgeroepen tot Roombeek Cultuurpark, dat zegt genoeg.” De Groot is blij met alle open ruimten, het grasveld en de parkeerplaats voor TwentseWelle, de Stroinksbleek achter datzelfde museum, de vrije kavels

langs de Museumlaan die tijdelijk gebruikt mogen worden, het asfalt waar streetpainters aan de slag gaan. Die streetpaintings regenen langzaam weg, al te overgekluisd verdwijnt met een na 9 juni. Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerktrap van dertien jaar geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. „We hebben gepraat met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijt de ramp, maar het ligt bij directbetrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij beslist rekening mee.” Als het aan Kees de Groot ligt, blijft de Twente Biënnale in Roombeek. „We willen het evenement niet alleen nationaal, maar ook in het buitenland op de kaart zetten. Dan helpt het als je een vaste locatie hebt, zeker een wijk die qua architectuur al bekend is en volgens sommigen zelfs een landmark. Bovendien hebben we als organisatie wat met Enschede, want hier zitten de partijen waarmee we goed samenwerken, zoals onderwijsinstellingen en musea. Met het Rijksmuseum Twente, dat als hoofdlocatie fungeert, werken we al jaren samen bij het Gogbofestival. Het is een geweldige manier om

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 41.884,00 en oplage 132.718

alleen voor identiteitsgebruik

Publicatie : Gooi- en Eemlander editie Eemland
 Datum : 24 mei 2013 Pagina : 17
 cm2 : 433 Advertentiewaarde : € 3.000,00

Regio : Eemland
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 2.900

Organisatie Twente Biënnale hield rekening met vuurwerkkramp

Ballon met boodschap

Alice Plekkenpol

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het al: jong, oud, liefhebber van straatart of zigeunermusiek, voor iedereen is er wel wat.

Vraag hem niet naar hoogtepunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nou, vooruit, een poging. „The Architects of Air zijn heel bijzonder”, weet Kees de Groot.

„De grote Darth Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Balengenhuis, de expositie in het Rijksmuseum Twente en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's.”

Het thema 'Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. „Het past perfect bij het hedendaagse politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze laten hun visie in soms controver-

sie kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelaagd, er zit een boodschap achter.”

Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal werken is speciaal gemaakt. „We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen.” Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten.

Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkkramp dertien jaar geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. „We hebben gepraat met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijft de ramp, maar het ligt bij direct betrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij beslist rekening mee.”

Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galeries

binnenstapt. Hij hoopt dat juist een evenement als Twente Biënnale drempelverlagend werkt. „In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als onrecht en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen. En als het dan ook nog gaat om kunst met een boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt aan een betere wereld.”

Twente Biënnale

Enschede, wijk Roombeek,
 tot en met 9 juni
www.twentebiennale.nl

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 6.000,00 en oplage 16.083

alleen voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Hengelo
Datum : 23 mei 2013 Pagina : 10
cm2 : 933 Advertentiewaarde : € 5.241,00

Regio : Hengelo
Frequentie : 6x per week
Oplage : 27.471

BUITENTENTOONSTELLING

Hengelo Biënnale knipoogt

Gelijktijdig met Twente Biënnale in Enschede heeft hier de eerste editie van Hengelo Biënnale plaats.

door Harry Gerritsma

HENGLO • De eerste Hengelo Biënnale onder de titel 'Plaatsbepaling' rond De Houtmaat is geen concurrent van Twente Biënnale in Enschede, het is een 'knipoog'. „We pretenderen geen concurrent te zijn. Absoluut niet. Maar we doen het bewust gelijktijdig met Enschede, omdat we willen laten zien dat Hengelo zich van alles laat afnemen. De eerste Twente Biënnale was hier twee jaar geleden in de Creatieve Fabriek. Maar Enschede wilde het en kreeg het. Je ziet ook aan het hbo-onderwijs en het ziekenhuis dat Hengelo inlevert. Het volgende slachtoffer is het FBK-Stadion. Als daar straks wordt gevoetbald, kan de atletiek het vergeten”, zegt kunstenaar Pier van Dijk. Van Dijk runt samen met Aniek Olzahnowski Bureauje Voorwaarts, opgericht uit onvrede met de gemeentelijke besparingen. Van Dijk: „Door het bezuinigingsbeleid heeft Hengelo - voorlopig - geen geld meer over voor de professionele kunst: een beschamende situatie.” Daarom initieert en organiseert Bureauje Voorwaarts onder het motto 'Niet hullen maar poetsen: vollijk voorwaarts!' projecten en tentoonstellingen op bijzondere binnen- en/of buitenlocaties, zoals buitenplaats De Houtmaat. Op deze manier krijgt de professionele beeldende kunst in de stad wel een platform en blijft het op de agenda staan. Aan 'Plaatsbepaling' doen 32 voornameeljk ruimtelijk werkende pro-

fessionele kunstenaars mee met in totaal 52 werken. De meeste werken zijn te koop. Schilderijen lenen zich minder voor een expositie in de buitenlucht. Vanaf vanmiddag vier uur tot en met zondag 9 juni zijn de werken, vooral dus objecten en installaties van uiteenlopende materialen en technieken, rond De Houtmaat te bewonderen. 9 juni is ook de slotdag van Biënnale Twente in Enschede. De expositie wordt door alle betrokkenen uit eigen zak betaald. Pier van Dijk schat dat er al met al zo'n 10.000 euro mee is gemoeid. Ter vergelijking: bij Twente Biënnale exposeren meer dan honderd kunstenaars bij verschillende culturele instellingen in de van de vuurwerktrop hekkende wijk Roonbeek en in de openbare ruimte.

Hooftlocatie van het festival is het Rijksmuseum Twenthe. Van de gemeente Enschede krijgt Twente Biënnale een subsidie van 200.000 euro. Daarnaast besteedt Enschede Promotie nog eens 22.500 euro aan de promotie en marketing van het evenement. Deelname aan 'Plaatsbepaling' stond open voor alle professionele beeldende kunstenaars in Hengelo. Pier van Dijk is meer dan tevreden over het aantal deelnemers. „Als je weet dat er in Hengelo zo'n honderd professionele kunstenaars zijn, waarvan het merendeel in het platte veld werkt, dan mogen we zeker niet klagen. Sterker: ik vind het een prachtig aantal”, vertelt van Dijk.

De titel 'Plaatsbepaling' verwijst rechtstreeks naar de locatie en naar de manier waarop de tentoonstelling tot stand is gekomen. Bureauje Voorwaarts ging bij de buitenplaats kijken en bepaalde een route: rechtson langs de vijver, vanaf het zwarte huisje tot aan het afsluitbare hek en weer terug. De kunstenaars stelden zich eveneens op de hoogte van de situatie. Van Dijk: „Ze lieten zich op de route door van alles en nog wat inspireren en kozen één of meer plekken voor één of meer werken. Bovendien verwijst de titel naar een ander soort plaatsbepaling, namelijk naar hoe de tentoongestelde werken zich verhouden ten opzichte van elkaar.” Over het aantal bezoekers heeft Van Dijk geen hooggespannen verwachtingen. „Ik weet dat De Houtmaat drukbezocht wordt. Aanstane zondag is al de Weusdag die zich rond de Houtmaatvijver afspeelt. Ook op andere dagen is er veel te doen. Wij hopen dat we ons initiatief om de twee jaar kunnen herhalen en dat het tot iets uitgroeit.” Twente Biënnale in Enschede zal de beeldende kunstenaar niet links laten liggen. Daarvoor is Pier van Dijk te veel liefhebber. En eerlijk is eerlijk: het is een groot evenement. Maar vanmiddag even niet, want dan opent de eerste Hengelo Biënnale.

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor identiteitsgebruik

Publicatie : Huis aan Huis Enschede
 Datum : 22 mei 2013 Pagina : 14
 cm2 : 33 Advertentiewaarde : € 99,00

Regio : Enschede
 Frequentie : week_wo
 Oplage : 72.715

Twente Biënnale

International Art Festival dat van donderdag 23 mei tot zondag 9 juni plaats vindt in Rossum. Deze spraakmakende kunstmanifestatie gaat in op de actualiteit. Internationale topkunstenaars en Oost-Nederlands talent geven hun visie op het thema: Identifying Europe. Vanuit diverse invalshoeken worden bijdragen geleverd door kunstenaars, vormgevers, architecten, denkers, schrijvers en anderen. Met o.a. Maarten van Rossum, Jan Unger en Hugo Kaagman. Kijk voor meer informatie op www.biennale.nl

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor identifiëren gebruikt

Publicatie : Museumtijdschrift
 Datum : 30 jun 2013 Pagina : 108
 cm2 : 84 Advertentiewaarde : € 348,00

Regio : Nederland
 Frequentie : 8x per jaar
 Oplage : 15.000

Veilingen, kunstbeurzen en festivals

Veiling Allmar
 www.allmar.nl
 0716-211116
 Ploegstraat 1, 4101
 Veiling: 30 jun 13
 Krijgden: 26 jun 13

De Bland, De Zon, Lott
 Gijsselman
 www.bland.nl
 020-6211111
 Weststraat 110, Dordrecht
 Veiling: 30 jun 13
 Krijgden: 26 jun 13

AAG - Arts & Antiques Group
 www.aag.com
 020-6179400
 Janszstraat 10, Rotterdam
 Veiling: 30 jun 13
 Krijgden: 26 jun 13

A. Mink BV
 www.minkgroup.nl
 020-6111111
 Mistrac 13, Dordrecht
 Kunst: 30 jun 13
 Krijgden: 26 jun 13

**Veilinghuis Onder de
 Boompjes**
 www.vandboompjes.nl
 071-2142922
 Boompjes 10, Dordrecht
 Kunst: 30 jun 13
 Krijgden: 26 jun 13

Veilinghuis Van Spengen
 www.van-spengen.com
 020-6111111
 Krijgden: 26 jun 13
 Veiling: 30 jun 13

Wenduchols der Verhuizen
 www.wenduchols.com
 020-6111111
 Krijgden: 26 jun 13
 Veiling: 30 jun 13

Delft Keramiek 1015 - Lamps
 Beelden en design
 www.delftkeramiek1015.nl
 20 jun 13

Twente Biënnale 2013
 http://www.twentebiennale.nl
 Twente Biënnale, Enschede
 25 jun 13

Total artival Naarden
 www.totalartival.nl
 Naarden, Naarden
 15 jun 13

**Mode 13 - Antwerps Mode
 Biënnale**
 www.mode13.be
 Antwerpen, Antwerpen
 13 jun 13

**Vol et Dire Bruxelles - Art
 nouveau / Art déco**
 www.vol-et-dire.be
 Vol et Dire, Brussel
 26 jun 13

Art Basel
 www.artbasel.com
 020-6111111
 Kunsthaus Zürich, Zürich
 26 jun 13

Biennale Venetië
 www.biennale-venezia.it
 020-6111111
 Biennale di Venezia, Venetië
 26 jun 13

London Art Week
 www.londonartweek.co.uk
 London, Londen
 26 jun 13

Masterpiece London
 www.masterpiece.london
 Masterpiece, Londen
 26 jun 13

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Publicatie : de Telegraaf
Datum : 30 mei 2013
cm2 : 243

Pagina : 19
Advertentiewaarde : € 6.635,00

Regio : Nederland
Frequentie : 6x per week
Oplage : 618.876

Twente bruist op Biënnale

Op de plek waar op 13 mei 2010 containers met vuurwerk explodeerden en waar inmiddels architectuur- en cultuurswijk Roombeek is opgebouwd, staat nu tijdelijk een droomstad. Het opblaasbare bouwwerk Mbracoco, dat geïnspireerd is op islamitische architectuur, vormt een mooie toegangspoort voor de energieke kunstmanifestatie Twente Biënnale in Enschede.

EXPOSITIE door MAAIKE STAFFHORST

Het 1200 vierkante meter grote labyrint met kleurrijke gangenstelsels van het Engelse *Architects at air* mag om beschadigingen tegen te gaan alleen op sokken worden betreden. Eenmaal binnen zorgt het licht van buiten voor een hallucinerende ervaring. Flyer verderop in het Balengebouw, dat ooit het Jan Cremer Museum moel worden, is de sfeer heel wat ruiger.

Rebels

Hier is werk te zien van kunstenaars met minstens zo'n rebelse houding als de in Enschede geboren Cremer. Marc Bijl en Aldo van den Broek, beide woonachtig in Berlijn, maakten er ter plekke een installatie. Van Van den Broek is op de bovenverdieping ook een sculptuur te zien die hij opbouwde uit talloze lagen gevonden papier en karton. Van den Broek maakt ook schilderijen op deze manier, waarvan er twee zijn te zien in het nabijgelegen Rijksmuseum Twenthe. Zijn materiaal schraapt hij zelf van de muren van oude, verlaten panden, uit Oost-Berlijn of uit Belgrado waar hij een tijd verbleef. Vervolgens maakt hij er nieuwe architectuur van, geënt op communistische bouwwerken. Door het gerecyclede materiaal dragen ze een hele geschiedenis in zich mee.

Aan de Twente Biënnale werken meer dan honderd kunstenaars mee en daar zit meer spraakmakend werk tussen. Als rode draad door het evenement loopt het thema 'Identifying Europe' met als hoofdvraag: 'Wij zijn met z'n allen Europa maar wat houdt dat eigenlijk in?' Vooral de kunstwerken die in het Rijksmuseum Twenthe in een goede tentoonstelling zijn samengebracht hebben een duidelijke link naar dit onderwerp.

Behalve in musea en expositieruimtes in de wijk is er ook werk in de open lucht te zien. Op de Museumlaan bijvoorbeeld verzamelt kunstenaar Tessa Hendriks witte spullen waarmee ze een huis bouwt voor mama Fatma. Deze uitgewaandeerde vluchtelingen verblijft momenteel in de vluchtkerk in Amsterdam en droomt van een huis dat helemaal wit is zodat ze goed kan zien als het ergens vies is.

T/m 9 juni in Cultuurspark Roombeek, Enschede. Info: www.twentebiennale.nl

• Aldo van den Broek maakte een sculptuur van gevonden papier en karton. FOTO: REINIER VAN WIL - OFN

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Reggestreek
Datum : 27 mei 2013 Pagina : 4
cm2 : 1.540 Advertentiewaarde : € 4.811,00

Regio : Rijssen
Frequentie : 6x per week
Oplage : 10.932

TWENTE BIËNNALE

Een stinkdier in een vaas van glas

Kunstfestival Twente Biënnale maakt de tongen los en biedt de bezoekers stof tot nadenken. Een man die wordt bevredigd: is dat kunst?

door Hennie Talens

Ze hebben het al vanuit hun ooghoek gezien. Twee vrouwen houden halt bij een kunstwerk waarop een Turkse vrouw een man bevredigt. Het schilderij van Tjme de Gruijl werd al eens verboden omdat de Turkse schoonmaakster van de Radboud Universiteit in Nijmegen, waar het werk hing, zich zelf in de buitenlandse 'hulpverleners' meende te herkennen. „Kiek dat dan!”, zeggen de vrouwen tegen elkaar. „Is dat kunst?” Ze slaan de spijker op de kop waar het gaat om de Twente Biënnale, die deze dagen in Enschede wordt gehouden. Want wat is kunst en wat is kitsch? Daar draait het om bij dit kunstfestival. Die vraag is niet makkelijk te beantwoorden. Als kunst iets is wat de tongen losmaakt, dan is schilder De Gruijl met vlag en wimpel geslaagd. Maar misschien is kunst ook wel iets wat de een wel iets doet en de ander niet. Wordt het gevoel beroerd? Of is kunst iets waarvan je niet omdat je het zelf nooit zo zou kunnen bedenken, laat staan maken? Iedere bezoeker heeft deze zondagmiddag zijn eigen motief om naar de Biënnale te gaan. In het Rijksmuseum lopen conlingen. Als ze genieten van de werken - of doen alsof - nemen ze een peinzende houding aan. Op een manier

als stripfiguur Tom Poes 'hmmm' zegt. Zo van: ik denk wel iets, maar is dat ook zo? Soms moeten de bezoekers zich blootgeven om een kunsthandeling te laten verrichten. Zo als huigen voor een groot kruis met vertrekken van vliegtuigen. Maar voor de rest kunnen ze - in zichzelf gekeerd, zoals het hoort - van het overstelpende aanbod genieten. Buiten is ook van alles te zien, in de Public Space. Een laan met onder meer kunst van dranghekken. Iets van het pad af staat een vierkant van dranghekken, met in het midden een stapel dekzetten. Sorry, maar hoort deze kunst er bij of heeft een bouwvakker op de late vrijdagmiddag gauw zijn zeilen veiliggesteld? Het Cremermuseum dan. 'Betroeder' op eigen risico, staat er op een bordje. Dat heb je altijd met Cremers, denk ik. Maar bij dit museum in de afbouwfase moet het letterlijk worden genomen. De liefhebber van concrete kunst komt hier aan zijn trekken met een tractor van karton. Op een schermopje aan het voertuig zegt een man dat hij hoopt ooit een tractor te bezitten. Hij gaat voor het gevoel van vrijheid dat zijn voertuig hem geeft. Hij pakt dozen en gaat aan het werk. Leuk bedacht. Er is ook een kraampje ingericht met opmerkelijke spullen die te koop zijn. Zoals een zwarte

TWENTE BIËNNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 47.122,00 en oplage 132.718

alleen voor identiteitsgebruik

Publicatie : Noordhollands Dagblad ed. Alkmaarsche Courant
Datum : 24 mei 2013 Pagina : 17
cm2 : 438 Advertentiewaarde : € 4.700,00

Regio : Alkmaar e.o.
Frequentie : 6x per week
Oplage : 34.832

Organisatie Twente Biënnale hield rekening met vuurwerkcramp

Ballon met boodschap

Alice Plekkenpol

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat. Vraag hem niet naar hoogtepunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nou, vooruit, een poging. „The Architects of Air zijn heel bijzonder”, weet Kees de Groot. „De grote Darth Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Balengebouw, de expositie in het Rijksmuseum Twenthe en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's.” Het thema 'Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. „Het past perfect bij het hedendaagse politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze geven hun visie in soms controver-

sie kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelaagd, er zit een boodschap achter.”

Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal werken is speciaal gemaakt. „We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen.” Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten.

Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkcramp dertien jaar geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. „We hebben geproefd met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijt de ramp, maar het ligt bij direct betrokkenen nu steeds gevoeliger en daar houden wij beslist rekening mee.”

Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galleries

binnenstapt. Hij hoopt dat juist een evenement als Twente Biënnale drempelverlagend werkt. „In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als onrecht en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen. En als het dan ook nog gaat om kunst met een boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt aan een betere wereld.”

**Twente
Biënnale**

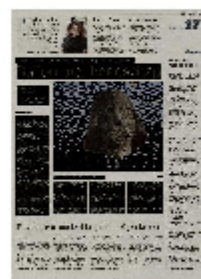
Enschede, wijk Roombeek,
tot en met 9 juni
www.twentebiennale.nl

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 22.000,00 en oplage 128.271

alleen voor intern gebruik

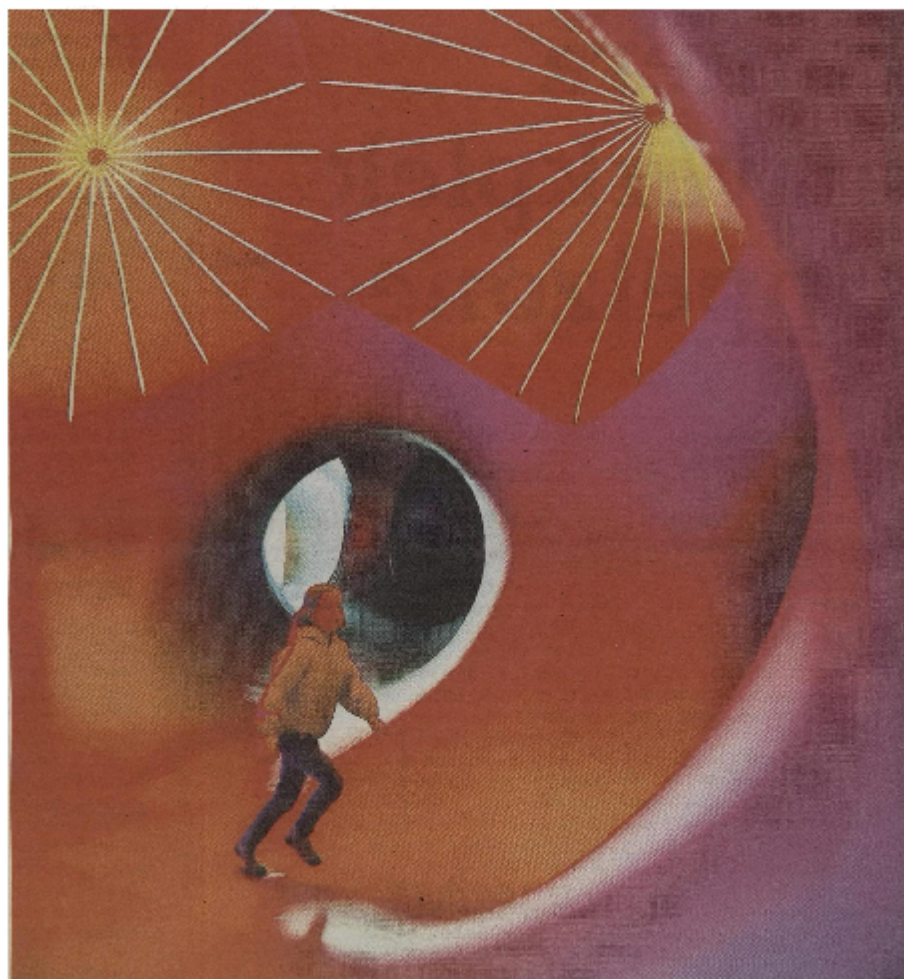

Publicatie : Dagblad van het Noorden ed. Groningen Stad
 Datum : 24 mei 2013 Pagina : 1
 cm2 : 313 Advertentiewaarde : € 3.200,00

Regio : Stad en Haren
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 48.869

Kleurrijk labyrint

Enschede Een meisje vermaakt zich prima in een kleurrijk opblaasbaar labyrint. De doolhof maakt deel uit van de internationale kunstmanifestatie Twente Biennale in Enschede. Tot en met 9 juni zullen er in het Rijksmuseum Twenthe en op vele plekken in de stad tientallen kunstprojecten te zien zijn. *Foto: ANP/Koen Verheijden*

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 15.176,00 en oplage 216.448

slechts voor intern gebruik

Publicatie : Huis aan Huis Enschede
 Datum : 5 jun 2013 Pagina : 16
 cm2 : 45 Advertentiewaarde : € 137,00

Regio : Enschede
 Frequentie : week_wo
 Oplage : 72.715

International Art Twente Biënnale

ENSCHDE - Het festival is 23 mei al spectaculair van start gegaan en duurt nog tot en met 9 juni. De Twente Biënnale brengt spraakmakende kunst rond het thema 'Identifying Europe'. Op verschillende locaties in Roonherk is een grote variatie aan kunstuitingen te bewonderen. De sculptuur (zeg maar kanon) voor Rijkmanseum 'Twente heit u vast al gespot, maar een kijkje in het museum levert nog meer interessante ontdekkingen met hedendaagse kunst op. In de Museumlast en Strotkebleek is kunst in de openbare ruimte geplaatst en het Britse 'Architects of Art' bestaat liefst 1200 vierkante meter. In het Balengehous heerst Jan Cremer en struikel komt je in de hele wijk tegen.

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor internetsel gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Reggestreek
Datum : 6 jun 2013 Pagina : 58
cm2 : 228 Advertentiewaarde : € 768,00

Regio : Rijssen
Frequentie : 6x per week
Oplage : 10.932

HELEMAAL HOUTMAAT

IJdlissc ver wandt Hengelo nergens. Buitcnplaat De Evcntuurt uen plek ou je een he s zamer terug re trek ken en weg, je dounen en de lorenccrijc oewers aan her water. Een plek bij uitsceek ook voor concerten en kunst, zoals nu voor het scncr door 32 kunstcncrs uit de stad op een buitcngewoon fraai wijc zic hclbaar wordc gemaakt. Meer dan vijftig kunstwer ken staan, hangen of drijven en coucten de tcef en schaarsvrijer die her middel-punt vormt van deze buitcn-plaats. Een initiatief van Bu-renauje Voorwaarts, het pro-jectbureau van In nare naar Hier van Dijk, dat na het ver-cloepcn van kunstccntrum Alckuh op de meest veras-scnde locaties in de stad ten-raanstellingen organiseert, van de Lambertusbasiliek tot een sluisde bushalte langs de straat.

De manifestatie op De Hout-maat, gemaakt met beschei-den middelen, bercekt een knipscg naar de prestigieuze Twente Biennale in Ensche-de. Hier geen grote en inter-nationale namen, maar kunst-

scnnaars uit de eigen stad als Rob von Pleckaria, Jan Beep-ling, Naam Musiek, Hettie Frankcn en Frans Zekhuis. Een bezoek aan de Hengelo Biennale is een verdelde maar aangename speurtocht. De plastic papcgaats in een hoort, de glasscherven op een oude boeckstreuk, het hondje met 'Gewaardijk It' op de stiege, de maskers op een arpel haorveram men of een paar portretten in het groen: alles naast en boven het pad dat je als bezceker moet vol-gen, kan zo rustig worden ge-transformeerd tot kunst. Veel kunstwerken passen op een wonderlijke manier bij de plek waarop je ze aantrefc. Andere juist niet, maar ook dat levert mooie momen-ten op, zoals het zcegezicht van Ruid Brinks, midden in het bus. Natuurlijk is niet al-es te even sterk, want wat moet het eigenlijk wic? Hier sccnclopen op deze plek die met reuggewilde knocht gemaakt likt te zijn voor een initiatief als dit, is een ewa-ving die zelfs bezcekers van die andere Biennale ong zal verbazen.

HERMAN HAVERKATE

EnschedeFringe
Streettheatrefest-
val, een viidag
tena met zeeving
in Enschede, 17-19
19.00-22.30 uur
17.00-17.30 uur
in de m.m. 20
11.00-17.30 r
Volkers

Pedro Pico Pop
Zaterdag, Roodle,
Karselslaar
14.00-01.00 uur

**Stroommuziek-
festival**
Zaterdag, Andel
ICedes van en
centrum, 12.00-
21.00 uur

Hengelo Biennale
Tien met 6 uur,
Hengelo, Daken-
plaats De Hout-
maat, De mmer
weg 9, dage 13
v 11.00-22.00
uur.

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 7.854,00 en oplage 132.718

alleen voor identiteitsgebruik

Publicatie : de Groene Amsterdammer
Datum : 30 mei 2013 Pagina : 46
cm2 : 840 Advertentiewaarde : € 3.125,00

Regio : Nederland
Frequentie : wekelijks
Oplage : 22.834

Schilderen tegen onrecht

De holocaust en Srebrenica en zo

Op de Twente Biënnale spreken militante kunstenaars zich uit tegen missstanden in Europa. Met Jan Cremer, blauw afweergeschut, bloedende geslachtsdelen en twee soorten bier. **door Roos van der Lint**

EERST was er Rembrandt, Goya en Napoleon volgden, oorlogen verbleyden de landsgrenzen. Hitler verbleide Europa met concentratiekampen. Het communisme werd bevochten en aardgas verbleide de welvaart. Migratie groeide uit tot een problematiek, een Europese vlag bood geen oplossing. De Kanaal tunnel werd gegraven, de economische crisis brak uit. Occupy, Bezuinigingen, Olympische Spelen. En toen Utoya.

Dit is de geschiedenis van Europa, gededuceerd uit de kunstwerken die zijn opgenomen in de tweede editie van de Twente Biënnale. Cultuurpark Rondbloek, de vijf in Enschede die in 2000 door de vuurverkransing van de kaart werd gebroken, biedt op een tiental locaties tentoonstellingen die zich over het vraagstuk *Twente bij Europa* buigen. Wat de abstractie van dit thema betreft doet Enschede in ieder geval niet onder voor grote bioscenen. Een groep uit het internationale biënnale-assortiment: *Beyond the Borders*, *Mapping the Earth: Making Worlds*, *If the World Changes* en *Integration and Resistance in the Globalization Era*. Bestaat er een Europese identiteit? Is nu de vraag in Twente. Laten we daar open door met een maar dichtgevoelen. Het antwoord is hekelend en het holle thema doe, geen recht aan de kwaliteit van de kunst. Creatief directeur en kunstenaar Kees de Groot is er namelijk wel degelijk in geslaagd de enorme infrastructuur van Enschede een internationale invulling te geven en een breed publiek te trekken op controversiële kunstwerken. Hij stuurt hiervoor een leger kunstenaars op de stad af.

Rijksmuseum Twenthe staat aan de rand van Rondbloek en is als hoofdlocatie van de biënnale te herkennen aan een maters groot, blauw afweergeschut op de stoep. Atelier van Liesbeute *19777* (2010), gemodelleerd naar een Amerikaanse kamer, staat recht op de kerk aan de overkant van de straat gericht. Binnen bevindt zich politieke kunstwerken, de museumzalen. Zwarte en grame kunstwerken overheersen, met een opvallende hoofdrol voor het naar veld en teksten in gotische letters. Marc Bijl (1970), meester van de urban gotische kunst, stikt de woorden *Culture en Politics* op respectievelijk de Nederlandse en de Europese vlag. Op de muur schreef hij in dezelfde gotische letter een gedicht, dat eindigt met de zin *Wacht, houter and power are of no value at the hour of*

your death. 'Ook Halbe', de mortenaar van het Nederlandse bier dat wordt gebrouwen voor het gelijknamige kunstproject – prijkt in het uitgeproken lettertype op een installatie van Tonu Castelijn (1980). Van iedere verfochte halve liter bier, in het Duits een 'Halbe', gaat een euro naar de kunst. Met dank aan de voormalige staatssecretaris van het ministerie van Oew, die zijn naam met het biermerk deelt.

Van de Duitse kunstenaar Christoph Schlingensief (1960-2010) draait de video *Asiender Road* (2002). Geïnspireerd door de verkiezing van Jörg Haider in het Oostenrijkse parlement sloot Schlingensief uitgepuurde asiëzoekers in het centrum van Wenen op in zeecontainers. Met behulp van het concept van *Big Brother* konden ze door het publiek in of uit gestemd worden. In of uit Oostenrijk, welteverstaan.

De edo, stijfjustige collecties in de tentoonstelling komen uit Oost Europa. Talbach Kunst en nieuw, beide takken van het kunstmaatschappelijk Neue Slowenische Kunst (NSK), veroorzaken al sinds 1984 rellen door te refereren aan het nazi-verleden en de ongewenste bevestiging van Slovenië door het Oostenrijkse Rijk. In 1992 richtte het collectief een fictieve staat op, genaamd NSK. De paspoorten die NSK uitgeeft, aan iedereen die zich met de staat wil associëren, werden door burgers in Nigeria en Egypte voorgelezen. In Enschede zijn de schrijvende e-mails van geestelijken te lezen, met kerven als *plea*.

Schreeuwen om aandacht kennerde *Identifying Eve*, met veel lawaai of juist in stilte. De geschilderde portretten van oorlogsslachtoffers door Ronald Ophuis bijeenbrecht, overstijgt de strijd om het burgstevend juist met de stilte waarin de tragedie is vastgelegd. Net zo stil zijn de posters met opzwepende leuzen van Jonathan Meese (1970) die met tape op muren of op de grond zijn geplakt: *Art is Total Inaction*, *Art is Total Game*, *Art is No God*, *Art is Total Discipline*, *Kunst ist keine Freie Wahl*. De stille mars van de Duitse kunstenaar eindigt in een zand met zwerende reuze wandtapijten en een schreeuwend veld die Meese speciaal voor de Twente Biënnale ontwikkelde. In deze video zien we hem door zijn studio marcheren en schreeuwen, terwijl hij luid zingend zijn stokpaardje *Der Diktator der Kunst* verkondigt. De Hilergrinse blijft, nog niet achterwege en dat is bij Meese geen vanzelfsprekendheid. Kunst

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor internetsite gebruik

Publicatie : VPRO Gids
Datum : 24 mei 2013
cm2 : 28

Pagina : 83
Advertentiewaarde : € 243.00

Regio : Nederland
Frequentie : wekelijks
Oplage : 213.351

radiotip van de dag

linge der Schare dus, de lieve wees over
slag, van de internationale kunstmar-
fetende waenre uilniale, die kende
doende nag van wat waar in Paschede,

De Avonturen

8-0124, M-THUR, 7-02-28 10-11a

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Publicatie : Volkskrant
Datum : 23 mei 2013
cm2 : 204

Pagina : 55
Advertentiewaarde : € 11.166,00

Regio : Nederland
Frequentie : 6x per week
Oplage : 259.968

EXPOSITIES

TWENTE BIENNALE

Biennale Kranes, in het Kunstmuseum Twente, in de Tweentekunst in Enschede. Van 26/5 t/m 3/6. twentebienale.nl
Internationale kunstmanifestatie met als thema 'Iconizing Europe'. Met levende workshops en werk van meer dan honderd kunstenaars, onder wie Christoph Schlingensief, Marina Abramovic, Cécil Balaban en Jan Chemer.

HUNTENKUNST

SSP in de LUI, van 27/5 t/m 26/6. hunkenkunst.org
Gedroogde kunstmanifestatie met eigen tijdsbeeldende kunst van tweehonderd kunstenaars uit binnen- en buitenland.

MIJN KLEINE PARADIJS

De Hertog van Middelheimmuseum, Middelheim (Duits). Van 26/5 t/m 2/6. middelheimmuseum.be
Zeven kunstenaars buigen zich over de kunsthistorische schizome van een tuin van Eden en over de hedendaagse maatschappelijke betekenis van een paradijs. Een groepsaankomst met werken van David Allende, John Cole, Jarry Corbin en George Rums Miley, Doreen Hillier, Hans Op de Beeck, Pascale Verthine, Yayoi Kusama en anderen.

JO BAER

Museum Ludwiz, Keulen (Duitsland). Van 26/5 t/m 2/6. museenkoeln.de
Solvenuutstelling van de Amerikaanse kunstenaar Jo Baer (1949) met ruim 100 werken uit haar minimalistische periode van 1969 tot 1976. Geïntroduceerd in het Stedelijk Museum in Amsterdam recent werk van Jo Baer te zien in de tentoonstelling 'At the foot of the Giants'.

RUSSIA XXI

Museum Beelden aan Zee in Den Haag. Van 25/5 t/m 27/6. denhaagsculptuur.nl/beeldenaanzee.nl
Zomer tentoonstelling met ruim honderd sculpturen van de belangrijkste Russische kunstenaars van de afgelopen dertig jaar met naast de kerntentoonstelling in Museum Beelden aan Zee een twintigtal monumenten buiten op het strand. Vooruit in Den Haag.

EEN ZEE VOL MEERMINNEN

Agnes Museum, Eindhoven. Van 25/5 t/m 15/6. taylorismuseum.nl
De vertelwijze en gewoontes van een min - half vrouw, half vis - duikt sinds mensenaugus eerst bar voor de ogen is een jaren voor veel sterke verhalen. In deze tentoonstelling komt de reëel - meemin - te leven in u.s. film, games, schilderijen, architectuur en beeldend en wordt een nieuw gevoel tot in Afrika, Australië en Latijns-Amerika.

FUCK OFF 2

Stedelijk Museum, Groningen. Van 27/5 t/m 31/5. groningemuseum.nl
Verenigd Fuck Off, de doorbrekende expositie die in 2000 in Sjanghai werd georganiseerd door A. Wang en Hong Boyi die snel aan de voorgrond kwam. Met werk van 51 hedendaagse Chinese kunstenaars en kunstenaarsgroepen stelt deze expositie vragen bij het maatschappelijke, juridische en politieke klimaat van het huidige China.

THE USSR 1920-1940

Noorderlicht, Rotterdam. Van 25/5 t/m 30/6. noorderlicht.com
Een tentoonstelling rond maatschappij en cultuur. Avant Garde in de jaren twintig van de vorige eeuw en het socialisme realisme onder Stalin in de jaren dertig. Met ander werk uit het Russische Staatsarchief voor Literatuur en Kunst in Moskou (ReALI) dat nog niet eerder in Nederland te zien is geweest van onder meer El Lissitzky, Alexander Rodchenko, Ilya Slonimsky, Nelly en Boris Ignatovich.

EVERYTHING IS LOCAL

De Mar van Beuningen in Rotterdam. Van 26/5 t/m 30/6. bolmare.nl *****
Installatie van Christophe Coops op het grensgebied van mode en beeldende kunst. Aandoenlijk mooi en vertoelt een knutselwerk.

FRANS HALS

Frans Hals Museum in Haarlem. T/m 26/6. franshalsmuseum.nl *****
Van conische in het vakgebied wordt je werk alleen maar beter, weten ook de vent en de eeuwse schijbers. Het Frans Hals Museum toont het resultaat van de strijd die Frans Hals, Rembrandt, Rubens en Titiaan met elkaar voerden.

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Reggestreek
 Datum : 27 mei 2013 Pagina : 4
 cm2 : 176 Advertentiewaarde : € 768,00

Regio : Rijssen
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 10.932

Voltreffers en losse flodders

door Herman Havarica

Toepasselijk had het uithangbord dit keer niet kunnen zijn: een levensgroot kanon, gemaakt door Atelier van Lieshout, staat op de stoep van het Rijksmuseum. Ook binnen duikt het thema oorlog, in heden en verleden, op niet mis te verstane wijze op: een nationaalsocialistische Nachtmacht (Trans Banning Cocq geflankeerd door SS'ers), een raket en een schilderij van Adolf Hitler in het shirt van het Braziliaanse elftal.

Erg subtiel is het allemaal niet, en dat is ook precies wat de samenstellers van de Twente Biënnale, Kees de Groot en Viola van Alphen, voor ogen staat. Geen moeilijke, elitaire kunst binnen de veilige muren van het museum, maar kunst die uitdaagt, actueel is en in beeld brengt wat er in de wereld (Europa) van vandaag speelt.

Twee jaar geleden, bij de eerste biënnale, in de Creatieve fabriek in Hengelo, beperkte het kunstevenement zich nog tot een eigen reservaat. Dit keer, in

Roonbeek, is die beperking er niet. Natuurlijk zijn de belangrijkste werken van de Biënnale nog altijd te zien achter muren, maar in de openbare ruimte - van Museumlaan tot Stroeinkbleek - wordt alle moeite gedaan om het publiek te prikkelen om naar binnen te gaan, ook al moet daar dan wel voor worden betaald. Vijf instellingen werken aan de ze Biënnale mee, stuk voor stuk gevestigd in de wijk en vanaf nu samenwerkend onder de vlag Cultuurpark Roonbeek, het gebied waar Enschede vol inzet op cultuur. Hoofdlocatie is het Rijksmuseum Twente. Het deed de deuren royaal open voor de kunstenaars die het duo De Groot/Van Alphen - tevens verantwoordelijk voor het Gogh Festival - ook dit keer bij elkaar wist te brengen. Hun aanwezigheid in het anders zo deftige museum is typisch voor de Biënnale. Een film van een Duits pratende zombie met Pruisische soldatenhelm en marsmuziek in de

Goghlinzaal; het zijn deze contrasten waarnaar de samenstellers voortdurend op zoek zijn. Niet alleen in het Rijksmuseum, ook in de TwentseWelle, waar portretten van rockers opduiken tussen weefgetrouwen en oude schiederingen.

Hoogtepunt in dit verband is het Balengebouw, tijdelijk ingericht als Cremer Museum. Drie etages vol kunst van het rauwe soort, de eerste confrontatie met de grote mogelijkheden van dit gebouw.

Het aanbod is verpleterend groot, het aantal verwijzingen naar Hitler, Napoleon, Andreas Breivik en asielzoekers ook. Europa is niet voor niets het thema van deze Biënnale.

Dat er in al dat maatschappijkritisch vertoon veel gelegenheidswerk zit, is duidelijk. Ook dat ligt met een beetje fantasie al besloten in het beeld van dat kanon bij de ingang: wie wil schieten, produceert niet alleen voltreffers maar, onvermijdelijk, ook veel losse flodders.

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 7.854,00 en oplage 132.718

alleen voor identiteitsgebruik

Publicatie : Barneveldse Krant.nl
 Datum : 24 mei 2013 Pagina : 14
 cm2 : 344 Advertentiewaarde : € 603,00

Regio : Barneveld e.o.
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 11.219

Spectaculaire domes en gangenstelsels op Twente Biënnale 2013

KNSC-HEIDE - Duiden de 1166 Architecten of zijn kunst en bezoekers die in een futuristisch en futuristisch omgeving lopen, tijdens de internationale kunstmanifestatie Twente Biënnale. Spectaculaire domes en gangenstelsels, een voorstelling door vroege van de Noord-Afrikaanse en Islamitische architectuur, en een geluidse verspreiding naar het Twente van de Twente Biënnale 2013, namelijk Identifying Europe.

Tot en met 9 juni zullen er in het Rijksmuseum Twente en op vele

plekken in de stad vele kunstprojecten te zien zijn. TB 2013 is de tweede editie van een internationaal kunstmanifestatie op kunst en Cultuur-Nieuwlands gebied. Het biedt spannende en unieke, bewegingen, performances, muziek, participatieve projecten en veel meer. TB13 gaat over hedendaagse kunst en maatschappelijke acties. De biënnale vindt plaats in de openbare ruimte en bij de culturele instellingen in de wijk en de omgeving van de stad.

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Publicatie : Margriet
Datum : 24 mei 2013
cm2 : 126

Pagina : 8
Advertentiewaarde : € 4.238,00

Regio : Nederland
Frequentie : week_vr
Oplage : 250.053

DE LEUKSTE UITTIPS

Margriet selecteert elke week de leukste vrijetijdstips. Kijk voor meer tips op www.margriet.nl/vrijetijd.

23 MEI
tot
9 JUNI

Kunst in Twente

Enschede staat de komende weken in het teken van het internationale kunstfestival Twente Biënnale. Bekende namen uit de kunstwereld en Oost-Nederlandse talent exposeren hun werk; daarnaast zijn er lezingen, optredens en muziek.

<http://2013.twentebiennale.nl>

24 MEI
tot
26 MEI

Televisiefestival

In Cultuurpark Westergasfabriek wordt een nieuw festival georganiseerd: het Amsterdam Series Weekend. Je ziet splinternieuwe afleveringen van prijswinnende of nieuwe televisieseries. Het festival trapt af met de Deense hitserie Borgen.

www.amsterdamseriesweekend.nl

25
MEI

Archikidz

In Rotterdam kunnen kinderen van 7 tot 12 jaar onder begeleiding van architecten hun droomhuis ontwerpen! Aan het einde van de middag worden de maquettes samengevoegd tot een grote stadsplattegrond. Deelname is gratis en inschrijven via de website.

www.archikidzrotterdam.com

25
MEI

Museumnacht

Al vijf jaar organiseert studentenvereniging Quirinus Museumnacht Leiden. Ook dit jaar belooft een mooie editie te worden: de Leidse musea hebben een bijzonder programma gemaakt rond het thema 'Kraacht' en openen hun deuren van 17.00 tot 1.00 uur.

www.museumnachtleiden.nl

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

slechts voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Enschede
 Datum : 6 jun 2013 Pagina : 10
 cm2 : 268 Advertentiewaarde : € 1.758,00

Regio : Enschede
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 27.481

Zijdelings

Kul(tuur)

door Toon Kolkman

Verliefdheid en drukke alom, zondag. Op de Klokkenplas, op de Oude Markt, op het Van Heekplein. Zang en muziek klinken vanaf een podium over de volle terrassen rond de Grote Kerk. Koopzondag gekoppeld aan een Culturele Zondag en zonnig weer. Succes verzekerd. Winkeliers tevreden, horecabazen opgewekt, lachend publiek. Vele tientallen amateurs conen op de Oude Markt en op de Klokkenplas wat ze kunnen op cultureel gebied. Afgewisseld met kunstenaars die het gelukt is om ondernemer in de cultuursector te worden. Dat hikt alleen met bloed, zweet en tranen, oftewel heel veel tijd, veel energie en geld. Daar kunnen anderen, die al jaren en jaren in de culturele sector actief zijn, een voorbeeld aan nemen. Concordia Kunst&Cultuur staat met haar pand aan de Langestraat deze zondagmiddag in het hart van de culturele activiteiten. En zit dicht. Voor de deur van de cadeauwinkel staat een groep van twintig Russische jongeren die onder leiding van een gids Enschede verkennen. Ze wijzen elkaar op onherkenbare kunst in de etalage. Ze lopen richting voormalige schouwburg om na een verhaal

over de poppen van Jawik Kruidde bij Dille & Kamille te gaan kijken. De verbindinggang tussen Oude Markt en Klokkenplas is een 'dode' plek. Aan een zijde de muur van Villa van Heek, aan de andere zijde de donkere expositieruimte van Concordia. Zelfs het licht is gedaald. Een enkeling probeert met de handen boven zijn ogen en het gezicht pal tegen de ruit nog iets te zien.

Niet alleen in het centrum lijken culturele instellingen bezoekers eerder als last dan als gast te zien. In Roombeek leren ze het ook nooit. Twee weken Twente Biënnale betekent twee weken extra beziek. En vooral op een mooie zondagmiddag is het druk in deze wijk die door sommigen het nieuwe centrum van Enschede wordt genoemd. Maar dat geldt dan alleen tot vijf uur. Want ook voor een groot evenement als de Biënnale geldt kennelijk dat de aardappels om zes op tafel moeten staan.

Het Rijksmuseum Twente, nog maar pas op het nippertje gered van degradatie tot opslagruimte, draait om vijf uur de deur op slot. Personeel is nog wel zo aardig om tegen bezoekers uit Rotterdam, die om half

vijf naar binnen willen, te melden dat ze hooguit een half uurtje binnen mogen kijken.

Op naar TwentseWelle met haar restaurant en terras op de zonzijde. Na vijf uur hier nog iets te eten willen bestellen, kan alleen omdat de kok twee keer over zijn hart strijkt. De bezoekers wordt wel duidelijk verteld dat ze te laat zijn. De keuken is eigenlijk al dicht. Het terras dan maar! Tja, het is natuurlijk op de eerste mooie zondagmiddag van het jaar niet de bedoeling dat mensen er tot laat blijven zitten. Elke stoel die leeg komt, wordt direct weggehaald. Er wordt nog net geen stoel onder je kont weggetrokken. De bediening wordt wel gestopt. Biënnale of niet, tijd is tijd.

Het onthrekt de culturele organisaties die aan het subsidie-influus hangen kennelijk nog steeds aan ondernemerszin. Dat is niet alleen financieel slecht voor hen. Het versterkt ook bij die Rotterdammers het gevoel dat ze in een provinciestadje op bezoek zijn.

Ragersen?

t.kolkman@tctubantia.nl

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor internetsalen gebruikt

Publicatie : Huis aan Huis Enschede
 Datum : 22 mei 2013 Pagina : 19
 cm2 : 40 Advertentiewaarde : € 121,00

Regio : Enschede
 Frequentie : week_wo
 Oplage : 72.715

Twente Biënnale

ENSCHDE – De grote plannen zijn van de baan maar voor twee en een halve week knijpt Enschede toch zijn Jan Cremer Museum. In het kader van de Twente Biënnale bieden de partners in Roombeek – Cultuurpark – spraakmakende kunst. Enfant Terribles van nu tegen en nu werk, waaronder Muriel Bijl, Hugo Koningman, Boris Helleger en Marc van Rhing. De opening wordt opgeluisend door Maarten van Rossum en Jan Mirinda. De Twente Biënnale toont werk van in totaal 100 kunstenaars uit de nationale en internationale top. Donderdag 23 mei wordt om 15.30 uur het startschot gegeven. Naar het schijnt zal ook Deth Vader daarvoor brezen Roombeek opschrijven.

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Reggestreek
Datum : 5 jul 2013 Pagina : 10
cm2 : 508 Advertentiewaarde : € 1.537,00

Regio : Rijssen
Frequentie : 6x per week
Oplage : 10.932

BRUGGEN TUSSEN KUNST EN WETENSCHAP

*Een maand lang staan
praktisch alle
expositiervuimtes in Enschede
in het teken van de relatie
tussen kunst en wetenschap.
Als opmaat naar Bridges,
een grote internationale
conferentie waarvoor eind
juli meer dan 250
kunstenaars en
wetenschappers uit de hele
wereld naar Enschede
komen.*

Door Herman Haverkamp

Hij pakt zijn mobieltje en wijst op de montres. Voor Ruixen Sinkeldam, kunstenaar en 'course director art & technology' van Saxion, zijn ze het voorbeeld bij uitstek van de vruchtbare samenwerking tussen wetenschap en kunst. „Jederen weet wat die dingen betekenen. Het is aan de ontwikkeling van de kunst te danken dat de mensheid geleerd heeft dit soort abstracte relaties te begrijpen.“

De relatie tussen kunst en wetenschap: het is een van de drijvende krachten achter zijn kunstenaarschap. Mede hierom is hij namens Saxion, samen met de Enschedese galeriehouder Marjha Haveman, de organisator van Bridges, een groot festival op het gebied van kunst en wetenschap dat morgen begint. „We wandelen dan langs alle expositieplekken in Enschede waar tentoonstellingen zijn te zien van kunstenaars die zich op het snijvlak van deze twee werelden bewegen. Het publiek zal zich verbazen over wat er is te zien. Kunst wordt vaak gezien als louter decoratie. Maar het is zoveel meer. Kunst staat ook voor creativiteit, voor een

andere manier van denken dan de puur op resultaat gerichte denkwijze in de wetenschap.“

Bridges is een jaarlijkse conferentie van wetenschappers en kunstenaars uit de hele wereld. Dertien jaar geleden bedacht door de Iraanse wetenschapsfilosoof Reza Naderi en sindsdien elk jaar op een andere plek in de wereld georganiseerd met de bedoeling bruggen te slaan tussen

BRIDGES

kunst en wetenschap. Enschede is na Leeuwarden de tweede stad in Nederland waar Bridges eind deze maand wordt gehouden. „Maar dan hebben we het over de conferentie“, haast Haveman zich te zeggen. „Enschede is de eerste stad waar er, voorafgaand aan de kunst van al die congressgangers, ook een festival wordt gehouden over kunst en wetenschap. Ook het grote publiek moet deelhebben

ENSCHEDER PAKT UIT MET BRIDGES

aan de inhoud van dit evenement.“

Praktische overwegingen speelden bij deze keuze een grote rol. „Bridges heeft altijd eind juli plaats. Midden in de vakantie. De meeste mensen zijn dan weg. Door van juli een soort maand van wetenschap en kunst te maken hopen we het congres toch een plek te geven in het geheugen van deze stad.“ De komst van Bridges heeft alles te maken met eigen activiteiten van Enschede op het gebied van kunst en wetenschap, onder meer van de door Haveman zelf opgezette stichting Quo An Quo Science. Wetenschappers van de UT en kunstenaars werken hierin samen. Haveman: „De eigenlijke impuls gaf Rinus Roelofs. Hij is een kunstenaar die als geen ander het gic met wetenschappelijke vormen. Hij is ook al jaren een vaste bezoeker van Bridges. Als lid van ons stichtingsbestuur kwam hij een paar jaar geleden met het idee om Bridges naar Enschede te halen.“

Na gesprekken met cultuurwethouder Van Hees en het Duits-Nederlandse samenwerkingsverband Eure-

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 13.367,00 en oplage 110.798

alleen voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Enschede
 Datum : 23 mei 2013 Pagina : 8
 cm2 : 347 Advertentiewaarde : € 2.344,00

Regio : Enschede
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 27.481

Biënnale zet zwaar geschut in

ENSCHDE – Je moet tegenwoordig zwaar geschut inzetten, wil je het grote publiek binnenhalen. Daar weten ze bij Twente Biënnale alles van. En zo staat er deze dagen een blauw kanon voor de ingang van het Rijksmuseum Twente.

daar vanmiddag wordt geopend. Het kanon is gemaakt door Atelier Van Lieshout uit Rotterdam, als onderdeel van zijn visie op het Europa van de toekomst. En laat dat nou net 't thema van de Biënnale zijn: 'Identifying Europe'. Doe zich dat allemaal vertelt,

kan worden gezien tot en met zondag 9 juni op diverse locaties in de wijk Roombeek. Mer als een van de hoogtepunten, een luchtballon in de vorm van het hoofd van Dart Vader uit de filmreeks *Star Wars*.

■ Voor het Rijksmuseum Twente staat deze dagen een blauw kanon, als onderdeel van Twente Biënnale. Het kanon maakt deel uit van de bijdrage aan het festival van Atelier Van Lieshout uit Rotterdam. foto: Annika Komka

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

slees voor internetsgebruik

Publicatie : Origine

Datum : 31 mei 2013

cm2 : 706

Pagina : 96

Advertentiewaarde : € 1.500,00

Regio : Nederland

Frequentie : 4x per jaar

Oplage : 4.150

BeursAgenda

Nederland

KUNSTRAI

RAI
Amsterdam
15 t/m 20 mei

NATIONALE ZILVERDAG

Diverse locaties
Schiedamschen
20 mei 2013

TWENTE BIENNALE - IDENTIFYING EUROPE

Diverse locaties met name
Rijksmuseum Twenthe
Enschede
23 mei t/m 9 juni 2013

HUNTEKUNST

DRU Industriepark
Ulfh
24 t/m 26 mei 2013

KUNSTBEURS ART LAREN

Brink
Laren
14 t/m 16 juni 2013

INTERNATIONALE GLASKUNSTBEURS

Cultuurl Centrum Het Dak
Hendrik 9, Leidsch
6 t/m 8 september 2013

België

BRUNEF - BRUSSELS NON-EUROPEAN ART FAIR

Grote Zaal en omgeving
Brussel
5 t/m 9 juni 2013

BAAF - BRUSSELS ANCIENT ART FAIR

Grote Zaal en omgeving
Brussel
5 t/m 9 juni 2013

ART NOCTURNE KNOCKE

Cultural Centre Schepens
Knokke
10 t/m 18 augustus 2013

DESIGN SEPTEMBER BRUSSELS

Diverse locaties (verkoop)
tentoonstellingen, evenementen,
lezingen etc.
Brussel
5 t/m 30 september 2013

Duitsland

KUNST & ANTIQUITÄTEN AUF SCHLOSS OHLBERG

Bilderhaus Ohlberg
24 t/m 26 mei 2013

ANTIQUARENBOERSE

Kunstsammler
23 t/m 25 augustus 2013

KUNST & ANTIQUITÄTEN AUF SCHLOSS WOTERSEN

Kreis Herrmann Lauenburg
6 t/m 8 september 2013

Frankrijk

CARRÉ RIVE GAUCHE - CARRÉMENT AUDACIEUX

Antiquaires in hun zaak in het Carré
Rive Gauche
Paris
30 mei t/m 1 juni 2013

Groot-Brittannië

20 21 INTERNATIONAL ART FAIR

Royal College of Art,
Kensington Gore
London
9 t/m 12 mei 2013

COLLECT, THE INTERNATIONAL ART FAIR FOR CONTEMPORARY OBJECTS

Saatchi Gallery
The Duke of York's HQ, Chelsea
London
10 t/m 13 mei 2013

GUILDFORD ANTIQUES & ART FAIR

G-Live, London Road,
Guildford Surrey
24 t/m 26 mei 2013

OLYMPIA INTERNATIONAL FINE ART & ANTIQUES FAIR

Olympia Exhibition Centre,
Grand hall, Olympia Way
London
6 t/m 16 juni 2013

THE LONDON MAP FAIR

Royal Geographical Society,
1 Kensington Gore
London
8 en 9 juni 2013

ART ANTIQUES LONDON

At Albert Memorial West Lawn,
Kensington Gardens opposite
The Royal Albert Hall
London
12 t/m 19 juni 2013

LONDON INTERNATIONAL ANTIQUARIAN BOOK FAIR

National Hall, Olympia,
Hammersmith Road
London
13 t/m 15 juni 2013

AFFORDABLE ART FAIR

Hampstead
London
13 t/m 16 juni 2013

MASTERPIECE LONDON

South Grounds,
The Royal Hospital Chelsea
London SW3
27 juni t/m 3 juli 2013

MASTER PAINTINGS WEEK LONDON

Kunsthandelaars in hun zaak in
het centrum van Londen
28 juni t/m 5 juli 2013

MASTER DRAWINGS LONDON

22 kunsthandelaars in hun zaak
in het centrum van Londen
28 juni t/m 5 juli 2013

ANTIQUES FOR EVERYONE

National Exhibition Centre,
hall 17 - 18
Birmingham
25 t/m 28 juli 2013

THE PETERSFIELD ANTIQUES FAIR

Festival Hall,
Heath Road Petersfield
6 t/m 8 september 2013

OVERIG EUROPA

Denemarken

ART COPENHAGEN

Forum
Kopenhagen
30 augustus t/m 1 september
2013

Griekenland

ART-ATHINA - INTERNATIONAL CONTEMPORARY ART FAIR OF ATHENS

Falira Pavilion
Athene
16 t/m 19 mei 2013

Italië

PIERA INTERNAZIONALE DEL LIBRO DI TORINO

Fingotto Fier
Torino
16 t/m 20 mei 2013

Portugal

ARTE LISBOA

Parque das Nações, Lissabon
29 mei t/m 2 juni 2013

Zwitserland

VOLTA

Dreesbachhalle/Dreesplatz Area
Helbink Strasse 5
Münchenstrasse/Basel
10 t/m 15 juni 2013

LISTE - THE YOUNG ART FAIR

Burgweg 15
Basel
11 t/m 16 juni 2013

SCOPE ART FAIR BASEL

Kasernen Basel
Klybeckstrasse 1b, Basel
11 t/m 16 juni 2013

ART BASEL

Messe Basel, Messeplatz
Basel
13 t/m 16 juni 2013

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Reggestreek
 Datum : 8 jun 2013 Pagina : 20
 cm2 : 61 Advertentiewaarde : € 192,00

Regio : Rijssen
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 10.932

Rijksmuseum Twent(h)e

Rijksmuseum Twenthe zet zich in voor een plek op de kunstkaart van Nederland en misschien wel daarbuiten. Met een heus kanon nog wel schiet het zich de verfrissing in. Bij het Balengebouw haalden de regionale kunstenaars, maar dat mocht in de kunstvaart de prer niet drukken. Het museum hoel hoopet zich de vernieuwing in. Maar er is rug die II in de naam. Ik had graag als uiting van rebe lie, het Jan Cremer dat in rue zit, bij de opening van de Twente Biennale 2013 de H van Twenthe op de gevel van het Rijksmuseum weggeplakt. Maar de durf onthak me.

Daarom als geremde burger dit keer via de krant de oproep aan de directie van ons Rijksmuseum de II in de plaatsbepaling te laten schieten. Dan zijn we helemaal op de goede weg naar verjonging. Misschien dat daar het kanon uit het Atelier van Lies hoor een handje hij kan helpen!

Leen Fröberg
 Enschede

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 1.963,00 en oplage 132.718

slechts voor intern gebruik

Publicatie : Zin
 Datum : 30 jun 2013
 cm2 : 93
 Pagina : 148
 Advertentiewaarde : € 1.488,00

Regio : Nederland
 Frequentie : 12x per jaar
 Oplage : 90.766

KUNST IN ROOMBEEK

Na de vuurwerkcramp in 2009 is de Enschedese wijk Roombeek herbouwd als cultuurnwijk. Voor de tweede keer vindt er dit jaar de internationale kunstmanifestatie Twente Biënnale plaats, met tentoonstellingen, workshops, acties en muziek in de openbare ruimte. Met internationale topkunstenaars en talent uit Oost-Nederland. Een spannende installatie is MIRA-COCO van het Britse kunstenaarscollectief Architects of Air: een gangenstelsel van opblaasbare ruimtes met hallucinerende interieurs. 23 mei tot 16 juni, www.twentibiennale.nl

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Publicatie : NRC NEXT
Datum : 29 mei 2013
cm2 : 188

Pagina : 21
Advertentiewaarde : € 2.388,00

Regio : Nederland
Frequentie : 5x per week
Oplage : 83.037

Wildeman in Twente

Het is het handelsmerk van de Duitse kunstenaar Jonathan Meese (1973). Het bruine haar hangt in vette slakken langs het smalle gezicht van de ex-hut ontslachte wildeman. Zo ook in het Rijksmuseum Twenthe, hoofdlocatie van de Twente Biennale in Enschede. Daar navigeert Meese de bezoeker door elke zaal van het museum via slordig geplakte A-viertjes. Er staan allerlei zelfportretten op met kreten als 'Art is total love', 'Kunst is die radikale Milit rorganisatie der Zukunft' of: 'Kunst zegt Nee tegen alles wat geen kunst is.' In een pronkstal volzeventiende eeuwse g hline wacht een reusachtig beeldscherm waarop Meese op marsmuziek door zijn steller paradeert. Onwillekeurig vormt zich zo een schitterend verband met de Biennale in Enschede: een krachtmeiling van jewelste van organisatoren Kees de Groot en Viola van Alphen. Want dit keer staat de man testatie in het teken van zwaarte vaags, groot-scheeps en versplinterde als de Europese identiteit. Meer dan honderd kunstenaars uit binnen- en buitenland werd gevraagd werk in te zenden. Dat werk gaat niet alleen over de Eurocrisis, grensconflicten en de afbraak van de verzorgingsstaat,

maar ook over fundamentalisme, homofobie en vluchtelingenproblematiek. Zo'n megamanifestatie op meerdere plekken in de stad kan makkelijk ontgord in een allegaarte politiek correcte kunst. Nieuw is minder het geval. De tentoonstelling is uitgebalanceerd. De video-installatie van Sander Braura & Wita van Hulzen zou na nade kunnen zijn een heel fenomeen aankomsten vertrek, ware het niet dat het onderwerp van hun film gruwelijk is. G r Marja Stuur & Alena Hudcovian  laten in een installatie vol tekeningen en een beestempel de torpeda zien dat xenofobie begint met de ontdekking van de ander. En in het historische TwentseWells va teer ronducht te maken als heavy metal groepje. Trek een hoofdje aan, hang een houten luchtbuis om je nek, druk op de knop en dompel je met Iron Maiden in je uren onder in het afen toespiegelijke bezlogeweld van Arno Coenen en Abner Preis. Nee, als er   n ding op de Twente Biennale is aan te merken, dan is het dat de naam misverstandend ooprop. Deze internationale tentoonstelling heeft weinig met Twente   leen te maken. Zo is de provincie allang ontgroeid.

LUCIE TITTEBOOM

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor internetsel gebruik

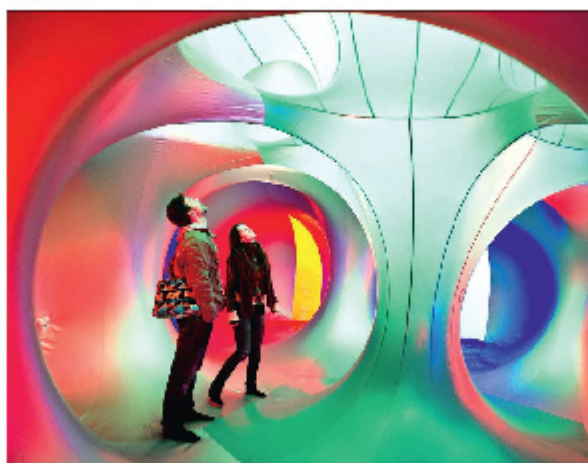

Publicatie : Volkskrant
Datum : 30 mei 2013
cm2 : 100

Pagina : 59
Advertentiewaarde : € 5.583,00

Regio : Nederland
Frequentie : 6x per week
Oplage : 259.968

KUNST TWENTE BIENNALE

Bezoekers van een inflatable van Architects of Air, opgesteld als onderdeel van de Twente Biennale. Het evenement duurt tot en met 9 juni. Foto: ANP

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

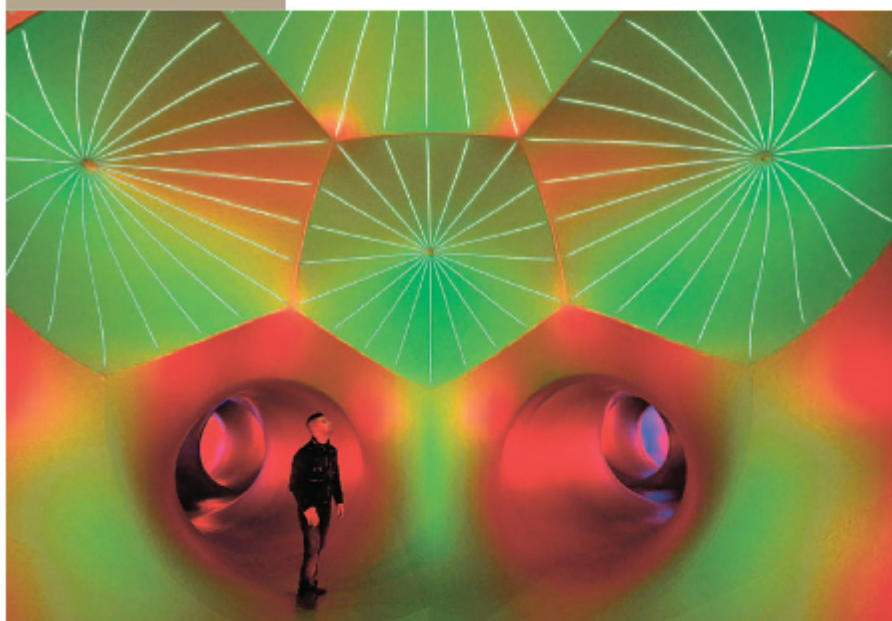

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Reggestreek
 Datum : 24 mei 2013 Pagina : 18
 cm2 : 208 Advertentiewaarde : € 768,00

Regio : Rijssen
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 10.932

KUNSTMANIFESTATIE

Knallende start Biënnale

ENSCHEDE - Met een claverende knal in de statige Gobelinzaal van het Rijksmuseum heeft cultuurwethouder Marjolke van Hees glisteren de Twente Biënnale geopend. De manifestatie duurt tot en met 9 juni en is de eerste grote samenwerking van alle instellingen in cultuurpark Ruurbeek. Publiekstrekker is een opblaasbare moskee van de Architects of Air. foto: rans Nikkias

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 7.854,00 en oplage 132.718

alleen voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Enschede
 Datum : 24 mei 2013 Pagina : 12
 cm2 : 57 Advertentiewaarde : € 440,00

Regio : Enschede
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 27.481

Ludiek protest tijdens opening Twente Biënnale

ENSCHDE – Ze vinden dat wordt gemeten met twee maten, de mensen van een aantal kunstenaarsinitiatieven in de stad - B93, Fabriekschool, Studio Complex, Hangarrr. En daarom voerden ze gistermiddag kort na de opening van de Twente Biënnale actie in het Balengebouw. Daar mogen, heeft de organisatie te verstaan gegeven, maximaal 49 mensen tegelijk naar binnen. En de 'lokale's' die meedoen aan het evenement, mogen niet schilderen op de binnenumuren van het gebouw. „Maar Hugo Kaagman en Jan Cremer hebben bijna alle muren gevuld“, roept voorvoertjer Elise Leusink. En wat te denken van de miljoenenverhoging van de vroegere opslag van katnenbaten? „Schuif-groei in de verdeling van geld“, vindt ze. Bezoekers mogen een voor een naar binnen. Maximaal 49. Anders loelt het alarm.

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

slees voor idenfifelen gebruikt

Publicatie : Hengelo's Weekblad
 Datum : 21 mei 2013 Pagina : 5
 cm2 : 64 Advertentiewaarde : € 170,00

Regio : Hengelo e.o.
 Frequentie : week_di
 Oplage : 47.205

Biënnale op zakformaat

HENGELO - Onder het motto 'Niet hullen, maar poessen: vrolijk voorwaarts!' initieert en organiseert Bureau de Voorwaarts projecten en tentoonstellingen op bijzondere locaties om de professionele beeldende kunst een platform te bieden en op de agenda te houden. In deze voor kunstenaars moeilijke

tijden. Van 23 mei tot 9 juni wordt een tentoonstelling gehouden op Buitenvlaats de Houtmaat. Donderdag om 18 uur is de opening. Pier van Dijk: "De huiltentoonstelling 'Plaatshepuling' op Buitenvlaats de Houtmaat vindt gelijktijdig plaats met de gesponsorde eerste editie van de door Buschede van Hengelo afgenomen Twente Biënnale." Als reactie daarop heeft Bureau de Voorwaarts de Hengelo Biënnale in het leven geroepen. Van Dijk: "Nu nog in zakformaat, want door alle betrokkenen uit ruggen zak heruit." Ze hebben twaalfendertig kunstenaars aan deel, met in totaal tweehonderd werken.

gelo afgenomen Twente Biënnale." Als reactie daarop heeft Bureau de Voorwaarts de Hengelo Biënnale in het leven geroepen. Van Dijk: "Nu nog in zakformaat, want door alle betrokkenen uit ruggen zak heruit." Ze hebben twaalfendertig kunstenaars aan deel, met in totaal tweehonderd werken.

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

slees voor identiteitsgebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Enschede
 Datum : 5 jun 2013 Pagina : 12
 cm2 : 337 Advertentiewaarde : € 2.344,00

Regio : Enschede
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 27.481

Première van Performance Art

De Twente Biënnale is komend weekend al weer toe aan de slotacties. Het culturele tijdschrift in Roombeek krijgt in het vierweekend gezelschap van een nieuwe activiteit: PAF, dat staat voor Performance Art. Event. (NON)Locations is het thema van de eerste aflevering die zich afspeelt op verschillende plekken in de stad.

Wederophoudelijk Roombeek is een voor de hand liggende locatie. De reeks theatrale voorstellingen van podium- en beeldend kunstenaars sluit invloeden naadloos aan op de evenementen van de tweede Twente Biënnale.

Acht kunstenaars uit binnen- en buitenland zijn van de partij op het Performanceweekend evenement. Zij presenteren hun voorstellingen op openbare, privé en kunstlocaties niet alleen in Roombeek, maar ook in het centrum van de stad. Het centrale thema (NON)Locations verwijst naar de diversiteit en de contrasten van de plekken waar de voorstellingen worden gegeven.

Waar de acht kunstenaars precies gaan performen, wordt pas op het laatste moment wereldkundig gemaakt. Het is de bedoeling dat zij met hun werk reageren op die lo-

catie. Betend is al wel, dat Kirsten Hiediusus zowel zaterdag als zondag een schaap gaat scheren op het Boerenkerkhof aan de Dwingelingerstraat. De kunstenaar heeft de afgelopen tijd het schap scheren geleerd van een professionaal en brengt dat nu in de praktijk. Hiediusus doet bovendien onderzoek naar de historie van het Boerenkerkhof.

De Duitse Dorothea Seeger geeft zaterdag een fitness workout op het plein voor zurendal op de

Strincksblede. In het Balengebouw exposeert zij foto's waarop is te zien wat de fitnessacties zijn, de laatste tijd met haar lichaam hebben gedaan.

Edward Janssen maakt een geluidsoptima van vijfingen en toont hoe er met behulp van inkt gaten in het kraantennieuw vallen. De overige kunstenaars die meedoen, zijn: Bill Aitchison uit Engeland, Rood Hofmann en Cindy Monman uit Nederland en de Amerikaanse Lindsey Allgood. Ze

zijn allemaal begin deze week aangekomen en op zoek gegaan naar een geschikte locatie voor hun performance.

Terom Kunststruim is zondag zaterdag als zondag vertrek- en informatie van het Performance Event. De voorstellingen zijn zaterdag en zondag tussen 14.00 en 16.00 uur. Belangstellenden kunnen aansluitend in gesprek met de kunstenaars. De meeste locaties zijn vrijdag bekend.

Zie: www.pertormanceevent.nl

■ De Engelsman Bill Aitchison, één van de acht deelnemers aan Performance Art Event. foto PR

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

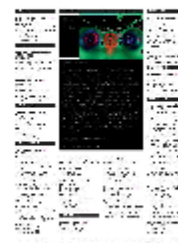
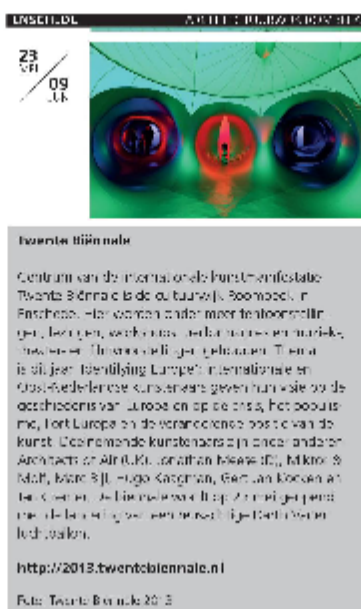
alleen voor intern gebruik

Publicatie : Museumtijdschrift
Datum : 30 jun 2013 Pagina : 85
cm2 : 69 Advertentiewaarde : € 174.00

Regio : Nederland
Frequentie : 8x per jaar
Oplage : 15.000

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Publicatie : Grazia
Datum : 2 mei 2013
cm2 : 38

Pagina : 123
Advertentiewaarde : € 497,00

Regio : Nederland
Frequentie : 1x per week
Oplage : 98.280

Twente Biennale

Wat: Een internationale kunstmanifestatie met het thema 'Identifying Europe'.

Waarom: Internationale kunstenaars geven hun visie op de geschiedenis, actualiteit en de nabije toekomst van Europa, de crisis en het populisme. De manifestatie zit vol tentoonstellingen, lezingen, workshops, acties, muziek, theater en film.

Waar en wanneer: 25 mei tot 10 juni, Enschede
Info: twentebienale.nl

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

slechts voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Reggestreek
 Datum : 23 mei 2013 Pagina : 1
 cm2 : 25 Advertentiewaarde : € 192,00

Regio : Rijssen
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 10.932

ENSCHEDÉ

Cremer houdt vast aan museum

Het is onontkoombaar dat er in Enschede een Cremer Museum komt, dat zegt Jan Cremer vandaag in een interview met deze krant. „Er ligt een contract. Daar zal ik de gemeente en de andere partij, De Woonplaats, aan houden.” Het Cremer Museum in Ruombeek is tijdelijk open als onderdeel van de Twente Biënnale, die vandaag begint.

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 1.963,00 en oplage 132.718

alleen voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Reggestreek
Datum : 27 mei 2013 Pagina : 1
cm2 : 564 Advertentiewaarde : € 2.049,00

Regio : Rijssen
Frequentie : 6x per week
Oplage : 10.932

Kunst- en vliegwerk

Het wringt en schuurt op de Twente Biënnale

Je moet er oog en gevoel voor hebben.
Wie kunst onderkent en waardeert, heeft
het naar de zin op de Twente Biënnale.

ENSCHDEDE - Het kunstfestival Twente Biënnale was gisteren vooral een feestje voor de kenners. Het konde weer hield de wat minder dinnegewintende cultuurliefhebbers thuis. Maar de thuisblijvers hadden ongelijk. Het festival biedt veel en is uitdagend. Al hegrijpt niet iedereen de waarde van een in moerjes gehakte leeuw, een kunstwerk van dranghekken of een kalfje op sterk water. Volgens organisator Kees de Groot is de betekenis van de Twente Biënnale voor de regio groot. „Dir is een evenement dat mensen trekt uit heel Nederland. Actuele, spraakmakende beeldende kunst

voor een breed publiek, met zo laag mogelijke drempels: ik ben ervan overtuigd dat dit aanslaat.” De Biënnale staat in het teken van Europa, in heden en verleden. In het Rijksmuseum duikt het thema onlog op niet mis te verstane wijze op: een nationaalsocialistische Nachtwacht (Frans Banning Cinc geflankeerd door SS'ers), een raket en een schilderij van Adolf Hitler in het shirt van het Braziliaanse elftal. Het aanbod is verpletterend groot, het aantal verwijzingen naar Hitler, Napoleon, Andreas Breivik en asielzoekers eveneens. Erg subtiel is het allemaal niet, en

dat is ook precies wat de samenstellers voor ogen staat. Ze willen kunst die uitdacht en in beeld brengt wat er in de wereld (Europa) van vandaag speelt. De Enschedese cultuurwethouder Marijke van Hees ziet de vragen in de gemeenteraad alweer aankomen, maar toch is ze blij met de Twente Biënnale. „Het is een manier om te tonen dat kunst en cultuur er in Enschede toe doen. Natuurlijk zal het hier en daar schuren en wringen, maar dat hoort bij beeldende kunst.”

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 20.940,00 en oplage 132.718

alleen voor intern gebruik

Publicatie : Leidsch Dagblad ed. Rijn en Veenstreek
 Datum : 24 mei 2013 Pagina : 17
 cm2 : 444 Advertentiewaarde : € 2.750,00

Regio : Rijn en Veenstreek
 Frequentie : dagelijks
 Oplage : 4.287

Organisatie Twente Biënnale hield rekening met vuurwerkcramp

Ballon met boodschap

Alice Plekkenpol

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' Twente Biënnale een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat. Vraag hem niet naar hoogtepunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nou, vooruit, een poging. „The Architects of Air zijn heel bijzonder”, weet Kees de Groot. „De grote Darth Vader Ballon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Balengebouw, de expositie in het Rijksmuseum Twente en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's.” Het thema 'Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. „Het past perfect bij het hedendaagse politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze laten hun visie in soms controver-

sie kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelaagd, er zit een boodschap achter.”

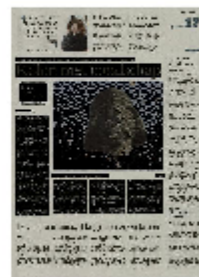
Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal werken is speciaal gemaakt. „We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen.” Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten.

Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkcramp dertien jaar geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. „We hebben geproefd met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijt de ramp, maar het ligt bij direct betrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij best wel rekening mee.” Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galleries

binnenstapt. Hij hoopt dat juist een evenement als Twente Biënnale drempelverlagend werkt. „In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als onrecht en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen. En als het dan ook nog gaat om kunst met een boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt aan een betere wereld.”

Twente Biënnale

Enschede, wijk Roombeek, tot en met 9 juni
www.twentebiennale.nl

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 16.750,00 en oplage 66.288

alleen voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Enschede
 Datum : 25 mei 2013 Pagina : 10
 cm2 : 88 Advertentiewaarde : € 879,00

Regio : Enschede
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 27.481

aan hun woord houden, belooft hij.
 Nu was er in en rond het Balengebouw een ludieke actie van de Enschedese kunstenaarsinitiatieven. Die prousteerden tegen het geldverslindende prestigeobject dat de verbouw van het Balengebouw in hun ogen is. En ze zijn het ook niet eens met het verschil in behandeling van de (inter)nationale kunstenaars en de regionale en stedelijke kunstenaars. De bekende jongens hebben alle vrijheid en de lokale's zijn gebonden aan allerlei regels, zo ervaren de Enschedese kunstenaars het. Een van de regels is dat maximaal 49 mensen tegelijk in het Balengebouw mogen en dat namen de mensen van de kunstcollectieven donderdagmiddag even heel letterlijk. Eerst iemand eruit, dan pas iemand erin.
 Dat werd ook Jan Cremer te verstaan gegeven toen hij naar binnen wilde. En als je Cremer laat wachten om z'n eigen museum te betreden, weer je snel hoe laat het is. Volgens de Enschedese kunstenaar Elise Leusink was Jan niet amused. Hij werd volgens haar zelfs echt boos en riep: „Ja hallo! Hier doen wij niet aan mee! Dit is mijn museum!”

'Mijn museum!'

Tja, onze Jan was weer even in Enschede. Met Babette. Om de opening van de Twente Biennale bij te wonen. In het Rijksmuseum. En om daarna nog even te kijken in het Balengebouw dat maar geen Cremermuseum wil worden. Daar denkt Cremer zelf nog steeds heel anders over. Dat museum komt er en hij zal gemeente en De Woonplaats

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

slechts voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Reggestreek
Datum : 12 jun 2013 Pagina : 4
cm2 : 266 Advertentiewaarde : € 768,00

Regio : Rijssen
Frequentie : 6x per week
Oplage : 10.932

4 vragen over ministersbrief musea

Minister Jet Bussemaker kwam deze week met haar lang verwachte brief over de Nederlandse musea. Arnoud Oeding, directeur van het Rijksmuseum Twenthe, reageert.

door Herman Haverkate

1 Bij?
„Absoluut. Het is een goede brief, die vertrouwen geeft in de toekomst. Veel van wat zij als wettelijk beschouwt voor de musea van de toekomst is hier al reëel. Ten opzichte van eerdere adviezen zwakt ze ook dingen af. De verplichting om samen te werken in ketens bijvoorbeeld is van tafel. Ik juich dat roe. Je moet instellingen niet opsluiten in een keurslijf. Als Rijksmuseum Twenthe werken we nu met heel veel instellingen samen. Dat levert geweldige dingen op: de Turner-tenoonstelling met De Fundatie in 2015 of de expositie *Metanorose* met Concordia en de Universiteit van Amsterdam, volgend jaar. Hoe mooi wil je het hebben?”

2 95 procent van de collecties van de Rijksmusea zit in depots. De minister wil dat dat verandert.
„Bij ons liggen die percentages anders. Er is hier gewoon heel goed verzameld. Dat is ook de kracht van het museum. We zijn groot geworden door schenkingen. Mannen om stukken te verkopen hebben we niet. Ik vind ook dat je daarmee voorzichtig moet zijn.

■ Arnoud Oeding, foto Frans Nijfels

Wat nu nu de mode lijkt, kan over 10 jaar waardevel zijn. De betaalkaak van een museum moet zich onttrekken aan de waan van de dag.”

3 De huur van het gebouw was een van jullie grote pijnpunten. Gaat de minister daaraan iets doen?
„Ik heb de indruk van wel. Vorige week heb ik in een hoorzitting in de Tweede Kamer nog eens gezegd hoezeer wij en andere musea in ons ondernemerschap gehinderd worden door de huur die we moeten betalen aan de Rijksgebouwendienst. Van de 1,95 miljoen die we jaarlijks aan subsidie krijgen, vloeit 1,65 terug als huur aan het rijk. In een brief die ik gisteren op verzoek van het CDA gestuurd heb aan de Kamer draag ik twee oplossingen aan: draag de gebouwen over of maak de instellin-

gen zelf verantwoordelijk voor het beheer.”

4 Een jaar geleden waren jullie bijna weg. Hoe zit dat nu?
„Er is ongelooflijk veel vertrouwen. Rijk, provincie, gemeente ze hebben alle drie hun eigen belang bij dit museum. We worden straks afgeroemd op wat we doen op het gebied van educatie en publieksbereik. Op beide punten hebben we grote stappen gezet. Met een evenement als de Twente Biënnale krijgen we een totaal ander en veel jonger publiek binnen. Die lijn zetten we door, zonder onze traditie te verloochenen. Daarom komt de zwerfkei voor de ingang terug en handhaven we de 't' in de naam Rijksmuseum Twenthe. Nieuw en oud: die dubbelheid is de kern van ons museum.”

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 7.854,00 en oplage 132.718

alleen voor internetsalen gebruikt

Publicatie : Huis aan Huis Enschede
 Datum : 29 mei 2013 Pagina : 1
 cm2 : 185 Advertentiewaarde : € 560,00

Regio : Enschede
 Frequentie : week_wo
 Oplage : 72.715

Darth Vader, bekend van de Star Wars films, verschijnt deze dagen in ballonvorm boven Roombeek. Deze ballonvaart maakt deel uit van het kunstfestival Twente Biënnale. De tweede editie van het evenement met internationale topkunst en Oost-Nederlands talent is nog te bezoeken tot en met 9 juni. Twente Biënnale biedt spraakmakende exposities, lezingen, performances en muziek op het gebied van hedendaagse kunst. Foto: Robert Hoetink

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Publicatie : NRC Handelsblad

Datum : 23 mei 2013

cm2 : 100

Pagina : 62

Advertentiewaarde : € 3.428,00

Regio : Nederland

Frequentie : 6x per week

Oplage : 201.619

Wat is er deze week te doen?

NRC selecteert

1

Operadagen

De achtste editie van de Operadagen Rotterdam staan in het teken van *Affanvolutie en Myriad*. Het festival tast de grenzen van opera af, steekt oud repertoire in een nieuw jasje en verkent ongewone formats. Met een slotconcert door de Nationale Reisopera en het Nederlands Blazersensemble, geïntroduceerd door Tania Krossa.

25 mei t/m 2 juni. Op diverse locaties in Rotterdam. www.operadagenrotterdam.nl

2

Twente Biënnale

De Twente Biënnale 2013 biedt exposities, ezingen, performances en muziek over de geschiedenis, de nabije toekomst, maar vooral over de actualiteit van Europa. Met werk van Ono: Nederlandse talent, maar ook van internationale toekunstenaars.

23 mei t/m 9 juni. Op verschillende locaties in Enschede. www.2013twentibiennale.nl

3

Opening Noordbrabants Museum

Na twee jaar renovatie heropent Prinses Beatrix 24 mei Het Noordbrabants Museum. Een dag later is het museum gratis toegankelijk en worden er speciale activiteiten geïntegreerd. Zo voert stadschoreograaf Pils Meulen een speciale dans op en zijn er veeljays en deejays.

25 mei, 12 uur. Noordbrabants Museum, Den Bosch. www.hetnoordbrabantsmuseum.nl

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

slees voor identiteitsgebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Reggestreek
Datum : 23 mei 2013 Pagina : 32
cm2 : 1.328 Advertentiewaarde : € 3.842,00

Regio : Rijssen
Frequentie : 6x per week
Oplage : 10.932

Wat in twaalf jaar moeizaam onderhandelen niet lukte, lukte bij de Twente Biënnale wel: Jan Cremer exposeert in het gebouw dat zijn beeltenis op de gevel draagt. Te midden van het werk van zes jonge kunstenaars toont hij er het metersgrote werkschema van 'De Hunnen', zijn magnum opus over zijn jeugd in Enschede.

EEN CREMER GEEFT NOOIT OP

DOOR IERMAN HAAVERKATE

Als een panorama hangt het in de kelder van het Balengebouw. Zeven meter papier vol notities, reekwoorden, rekeningen, foto's en, vooral, namen. Bobmen Frans, Manus Oranje en Pa Nijgh, de schilder van de Emmastraat waar zijn moeder in de oorlogsjaren piano ging spelen en bij wie ze nog iets vond van de zwierige stad die haar was beloofd. „Alles wat ik over Enschede te zeggen heb, staat op dit papier”, zegt Jan Cremer (73). „Het hing in de boerderij in Dieringen waar ik 'De Hunnen' geschreeven heb. Het was m'n houvast, het pad waarop ik al m'n herinneringen heb vastgeklonken. Toen ik aan het boek begon, dacht ik na drie maanden klaar te zijn. Het werden uiteindelijk zeven jaren. Zeven jaar op veilige afstand van Enschede, maar ook weer niet te ver weg. Een stille plek aan de grens, bij grensstraat 79. Alleen de 'komniezen' en de Bundesgrenzschutz kwamen af en toe langs voor een kop koffie. Ik beschrijf de stad als een grenspost. Enschede was de poort naar Nederland. Europa is het thema van deze Twente Biënnale. Als er een ooit een reden was om iets met 'De Hunnen' te doen, dan is het nu.” Hij zit in de kamer van zijn huis aan de Keizersgracht in Amsterdam. Bruin verbrand, voor even in Neder-

land. Na de opening van de Biënnale, vandaag, keert hij zo snel mogelijk terug naar Italië. Daar, in Umbrië, heeft hij een huis op een heuvel met olijfbomen, en een atelier. „Het is de plek waar ik schilder. Ik ben er vaak en veel. Tot ik het gevoel krijg dat ik weg moet of wil schrijven. Dat laatste doe ik in Parijs. De mogelijkheid om op elk moment op reis te kunnen gaan, in de auto te stappen of Schiphol te bellen, dat is de vrijheid die ik nodig heb.” Twee weken geleden was hij nog in Enschede. Om er met de jonge kunstenaars te werken die tijdens de Biënnale in het Balengebouw hun werk tonen. „Dat zijn fantastische gasten. Rebels, tegendraads. Maar tegelijk gewerdige kunstenaars. Veel mensen denken dat het straks in het Cremer Museum alleen om mij draait. Het tegendeel is het geval. Het moet een permanente plek zijn voor dit soort mensen.” Het Cremer Museum, eigenlijk wil hij het er helemaal niet over hebben. „We zijn nog in onderhandeling.” Maar de kwestie zit hem hoog. Twaalf jaar praten zonder resultaat: het gaat in tegen zijn natuur. „Ik wil losgaan. Aan de slag. Zo zit ik in elkaar. En dan, verdomme, zit je bij weer de volgende vergadering en komt er opnieuw helemaal niks uit. Ik kan daar heel slecht tegen.” Ondanks de tegenwind gaat hij er nog steeds van uit dat het museum

er komt. „Ik heb me twaalf jaar met tientallen enthousiaste mensen op dit plan geworpen, er is 8,5 miljoen geïnvesteerd en er staat een prachtig gebouw: dan is er geen weg terug meer. Opgeven staat niet in mijn woordenboek. Als ik ergens aan 'begonnen ben, maak ik het af'. Punkt. Een Cremer blaast nooit de aftocht. Het zou voor sommigen misschien makkelijk zijn, maar het zal niet gebeuren.” Mocht de nood aan de man komen, dan houdt hij de gemeente aan haar belofte. „Hoe? Wat een je zelf? Het Balengebouw is mij beloofd en geschonken. Er ligt een contract. Daar zal ik de gemeente en de andere partij, de Woonplaats, aan houden. Het is, denk ik, ook goed te beseffen hoe dit allemaal is gegonnen. Niet ikzelf, maar het gemeentebestuur van Enschede onder aanvoering van Jan Manus heeft me gevraagd of ze voor mij een museum op mochten richten. Na een vuurwerkcramp is dat concreet geworden. Een aanbod van de gemeente Den Haag om een Cremermuseum te beginnen, heb ik afgewezen. We hebben een overeenkomst gesloten. Daarin is bepaald dat het Balengebouw het Cremer Museum zal worden. Aan die belofte mag niet getornd worden. Rem Koolhaas, een vriend van mij, was betrokken bij het ontwerp. Die Cremer-muren aan de gevel, rijpelt op die motor, komen voort uit zijn ont-

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 39.268,00 en oplage 132.718

alleen voor identiteitsgebruik

Publicatie : Dagblad de Limburger ed. Mid. Limburg Weert
Datum : 25 mei 2013 Pagina : 19
cm2 : 329 Advertentiewaarde : € 1.738,00

Regio : Weert
Frequentie : 6x per week
Oplage : 34.742

OPBLAASBAAR LABYRINT

Onder de titel 'Architects of self' kunnen bezoekers door een kleurrijk opblaasbaar labirynth lopen, tijdens de internationale kunstmani-

festatie Twente Biennale. Tot en met 9 juni zullen er in het Rijksmuseum Twenthe en op vele plekken in de stad vele kunstprojecten te zien

zijn. T013 gaat over hedendaagse kunst en maatschappelijke actualiteit.

font: **ANSI**

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

Dit artikel komt ook voor in de andere edities. Cumulatieve adv. waarde: € 19.980,00 en oplage 362.196

alleen voor intern gebruik

Publicatie : De Twentsche ort Tubantia ed. Enschede
 Datum : 30 mei 2013 Pagina : 7
 cm2 : 53 Advertentiewaarde : € 440,00

Regio : Enschede
 Frequentie : 6x per week
 Oplage : 27.481

Twent(h)e

Rijksmuseum Twenthe zet zich in voor een plek op de kunstkaart van Nederland en misschien wel daar buiten. Met een heus kanon schiet het zich de verfrissing in. Bij het Balengebouw baalden de regionale kunstenaars, maar dat mocht de prut niet drukken. Het museum hoedde zich de vernieuwing in. Nu nog die H in haar naam. Ik had graag als biring van rebellie, heren Cremer dat in me zit, bij de opening van de Twente Biennale 2013 de H van Twenthe op de gevel van het Rijksmuseum weggeplakt. Maar de durf ontbrak me. Dagrom als geterde burger, dit keer via de krant, de oproep aan de directie van ons Rijksmuseum de H in haar plaatsbepaling te laten schieten. Dan zijn we helemaal op de goede weg naar verjonging. Misschien dat daar her kanon mr. Arelier van Lieshout een handje bij kan helpen!

Leon Fröberg
 Enschede

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Publicatie : Twenth Ruiten Drie
 Datum : 28 mei 2013 Pagina : 8
 cm2 : 70 Advertentiewaarde : € 173,00

Regio : Achterhoek
 Frequentie : week_di
 Oplage : 30.995

Studenten ontwerpen mode op basis Twentse traditie

ALMELO - Dertigjarige ROC-studenten Fashion Design strijden vanavond (dinsdag 28 mei) vanaf 20.00 uur in museum de TwentseWelle in Enschede om het beste ontwerp. Het ROC van Twente, Kunstzinnige Mode & Schoenen uit Rietveld en nu samen TwentseWelle houden een Fashion show als finale van de ontwerpwedstrijd Twenten Fashion. Cultuur, onderwijs en commercie komen in dit project op unieke wijze samen.

De Twenten Fashion op-dreeft in dit jaar: 'Ontwerpen trendy verantwoord'.

De verantwoordelijkheid zit met een knipoog naar de Twentse textielhistorie. In 2010 was de eerste editie. De volgende edities hadden allen een eigen thema. In 2011 was het thema Winnen. In 2012 was het thema Natuur, omdat deze editie helemaal in het thema stond van het jubileum van het Arboretum in De Lutte. Voor 2013 is het thema Water. Ook dit ontwerp moet weer de rijke Twentse textielhistorie weerspiegelen.

De modeshow wordt gehouden tijdens de tweede editie van de Twente Biënnale.

TWENTE BIENNALE - KUNSTMANIFESTATIE

alleen voor intern gebruik

Culturele partners slaan handen ineen voor gezamenlijk program De Twentsche Courant Tubantia 22 juli
2013 maandag

1 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

22 juli 2013 maandag

Enschede

Culturele partners slaan handen ineen voor gezamenlijk program

SECTION: EN-ENSCHEDA

LENGTH: 268 woorden

vervolg van pagina 7

Concordia-directeur Damsteegt gelooft heilig in een vruchtbare samenwerking tussen de partners van Cultuurpark Roombeek. Dat zijn verder : Tetem Kunstruimte, AKI, TwentseWelle, 21rozendaal (onderdeel Concordia) en het Rijksmuseum **Twente**. "We hebben een fantastisch plan dat goed is voor de stad Enschede. Daar staat onder meer een tentoonstellingsprogramma in. Maar het is nog te vroeg om ermee naar buiten te treden", zegt hij.

Damsteegt ziet de verhuizing van zijn instelling naar het Balengebouw helemaal zitten. "Maar zover is het nog niet. We zijn bezig met de planvorming. Of we de enige zijn die naar het Balengebouw gaan? Dat is ook nog niet duidelijk."

Duidelijk is wel dat het filmhuis van Concordia sowieso aan de Oude Markt blijft (boven SamSam). De opzet is om in het Balengebouw twee multimediazalen te realiseren. Wethouder Van Hees ziet voor het markante bouwwerk, waar de laatste hand wordt gelegd aan een even langdurige als kostbare renovatie, een veel bredere rol weggelegd dan alleen de nieuwe locatie voor Concordia. Het Balengebouw krijgt een verbindende rol in de beeldende kunst in de wederopbouwwijk. Onlangs was er een eerste aanzet tijdens de tweede **Twente Biënnale**. Die speelde zich af in Roombeek en alle culturele instellingen speelden met een speciaal programma in op dit culturele evenement. De handen worden ook ineengeslagen tijdens de expositie 'Kadinlar', waarmee museum TwentseWelle en Concordia zich in het seizoen 2014/2015 richten op de rol van de vrouw in opeenvolgende culturen in Anatolië en Turkije. Deze expositie is deels in het Balengebouw.

LOAD-DATE: 22 July 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Culturele partners slaan handen ineen voor gezamenlijk program De Twentsche Courant Tubantia 22 juli
2013 maandag

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

2 of 58 DOCUMENTS

DE TWENTSCHE COURANT
Tubantia

De Twentsche Courant Tubantia

5 juli 2013 vrijdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

BRUGGEN TUSSEN KUNST EN WETENSCHAP

BYLINE: DOOR HERMAN HAVERKATE

SECTION: AL-+++++

LENGTH: 730 woorden

Een maand lang staan praktisch alle expositieruimtes in Enschede in het teken van de relatie tussen kunst en wetenschap. Als opmaat naar Bridges, een grote internationale conferentie waarvoor eind juli meer dan 250 kunstenaars en wetenschappers uit de hele wereld naar Enschede komen. Door Herman Haverkate

Hij pakt zijn mobieltje en wijst op de icoontjes. Voor Ruben Sinkeldam, kunstenaar en 'course

director art & technology' van Saxion, zijn ze het voorbeeld bij uitstek van de vruchtbare samenwerking tussen wetenschap en kunst. "Iedereen weet wat die dingen betekenen. Het is aan de ontwikkeling van de kunst te danken dat de mensheid geleerd heeft dit soort abstracte tekens te begrijpen."

De relatie tussen kunst en wetenschap: het is een van de drijvende krachten achter zijn kunstenaarschap. Mede hierom is hij namens Saxion, samen met de Enschedese galeriehouder Martha Haveman, de organisator van Bridges, een groot festival op het gebied van kunst en wetenschap dat morgen begint. "We wandelen dan langs alle expositieplekken in Enschede waar tentoonstellingen zijn te zien van kunstenaars die zich op het snijvlak van deze twee werelden bewegen. Het publiek zal zich verbazen over wat er is te zien. Kunst wordt vaak gezien als louter decoratie. Maar het is zoveel meer. Kunst staat ook voor creativiteit, voor een andere manier van denken dan de puur op resultaat gerichte denkwijze in de wetenschap."

BRUGGEN TUSSEN KUNST EN WETENSCHAP De Twentsche Courant Tubantia 5 juli 2013 vrijdag

Bridges is een jaarlijkse conferentie van wetenschappers en kunstenaars uit de hele wereld. Dertien jaar geleden bedacht door de Iraanse wetenschapsfilosoof Reze Sarhangi en sindsdien elk jaar op een andere plek in de wereld georganiseerd met de bedoeling bruggen te slaan tussen kunst en wetenschap. Enschede is na Leeuwarden de tweede stad in Nederland waar Bridges eind deze maand wordt gehouden. "Maar dan hebben we het over de conferentie", haast Haveman zich te zeggen. "Enschede is de eerste stad waar er, voorafgaand aan de komst van al die congresgangers, ook een festival wordt gehouden over kunst en wetenschap. Ook het grote publiek moet deelhebben aan de inhoud van dit evenement."

Praktische overwegingen speelden bij deze keuze een grote rol. "Bridges heeft altijd eind juli plaats. Midden in de vakantie. De meeste mensen zijn dan weg. Door van juli een soort maand van wetenschap en kunst te maken hopen we het congres toch een plek te geven in het geheugen van deze stad." De komst van Bridges heeft alles te maken met eigen activiteiten van Enschede op het gebied van kunst en wetenschap, onder meer van de door Haveman zelf opgezette stichting Qua Art Qua Science. Wetenschappers van de UT en kunstenaars werken hierin samen. Haveman: "De eigenlijke impuls gaf Rinus Roelofs. Hij is een kunstenaar die als geen ander bezig is met wiskundige vormen. Hij is ook al jaren een vaste bezoeker van Bridges. Als lid van ons stichtingsbestuur kwam hij een paar jaar geleden met het idee om Bridges naar Enschede te halen."

Na gesprekken met cultuurwethouder Van Hees en het Duits-Nederlandse samenwerkingsverband Euregio ging het licht vorig jaar op groen. Niet alleen voor het congres, ook voor het festival

waaraan behalve alle expositieruimtes in Enschede ook het kunstcentrum AkkUH in Hengelo en twee locaties in Duitsland meedoen. "Na de **Twente Biënnale** was de stad toe aan iets dat zich in het centrum afspeelt. De kunst die er te zien is spreekt zeer tot de verbeelding. Soms Escher-achtige composities, dan weer ingewikkelde constructies van papier of het geniale werk van Pertti Kekarainen bij Villa De Bank."

Van Fotogalerie Objektief tot Galerie Beeld & Aambeeld, van Concordia tot het Rijksmuseum Twenthe: ze doen allemaal mee. De laatste instelling kiest voor een tentoonstelling met werk van beeldhouwer Leo Vroegindewey, onder de titel De Stelling van Pythagoras." Sinkeldam: "En als de conferentie op 27 juli begint komt daar nog werk van 120 kunstenaars bij. Veel van de deelnemers hebben al laten weten eigen werk mee te nemen. We zullen dat laten zien in het gebouw van Saxion, de plek waar ook de conferentie zelf straks plaats heeft."

In deze editie van Bridges speelt architectuur een grote rol. "Kunst is een breed begrip. Ooit was een kunstenaar alles tegelijk: wetenschapper, musicus, schilder en architect. Die tijden komen niet meer terug, maar ze laten wel zien dat er altijd bruggen tussen deze disciplines zijn geweest."

LOAD-DATE: 5 July 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

DWARSKIJKEN - Naam Albertjan Peters - - Meike De Twentsche Courant Tubantia 15 juni 2013 zaterdag

3 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

15 juni 2013 zaterdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

DWARSKIJKEN - Naam Albertjan Peters - - Meike

SECTION: B-OPINIE

LENGTH: 536 woorden

Kunst in het Volkspark in Enschede was dit jaar opnieuw een perfecte aanvulling op het palet aan culturele activiteiten dat de hoofdstad van **Twente** rijk is. Flaneerweer, rokjesweer, open dakjesweer, veel mensen op de fiets, gezellige drukte. Heel goed dat de organisatie ook dit jaar weer elementen aan het programma toevoegde. Naast de beeldende kunst en allerlei toepassingen daarvan was er flink wat muziek en dans en er waren allerlei andere performances.

Een prima aanvulling op de wat meer pretentieuze Twentse **Biennale**. Beide uitingen van cultuur behoeven aandacht. Van de **Biennale** lijkt mij bovendien een belangrijk aspect dat culturele instellingen de kans krijgen om in netwerken samen te werken met andere professionele kunstaanbieders

en -ontwikkelaars. Dat gebeurt nooit genoeg. Hoe meer verband de betrokken instellingen weten te bewerkstelligen, hoe eenduidiger de presentatie. Dat bevordert weer de uitstraling en het aantal bezoekers. Dat zijn niet alleen mensen die kunst willen opzoeken, het zijn ook mensen die Enschede bezoeken. Een stad die volgens landelijke statistieken weinig leefbaarheid kent. Nooit begrepen waar ze dat vandaan halen. Maar een opdracht ligt er zeker nog. Onderdeel van het aanbod tijdens Kunst in het Volkspark was de finale van een talentenwedstrijd voor 8- tot 15-jarigen. Ze konden een You Tube-filmpje insturen waarop ze talenten toonden op het gebied van zang, dans, hiphop, klassieke muziek, schilderen beeldhouwen enz.

Acht jonge mensen werden geselecteerd. Die mochten tijdens Kunst in het Volkspark optreden. Kijken en luisteren naar jong talent ontroert. Fantastisch hoe Erica Vogel uit Wezep met haar dwarsfluit Locatelli interpreteerde, maar net zo geweldig hoe Luca Nijhof uit Diepenheim op zijn elektrische gitaar met Vivaldi omging. Daarnaast veel vrouwelijk zangtalent. Eén van hen, Meike Ubbink uit Bredevoort ging uiteindelijk met de eer strijken. Met een voor een meisje van dertien opvallend donkere stem zong ze een nummer van Adele. Zij won de hoofdprijs, die was beschikbaar gesteld door Artez Hogeschool voor de Kunsten.

DWARSKIJKEN - Naam Albertjan Peters - - Meike De Twentsche Courant Tubantia 15 juni 2013 zaterdag

Waarom vind ik jong talent ontroerend? Omdat je ziet hoe geconcentreerd en soms al met een heel professionele houding ze zich inzetten. Omdat je ziet hoe ouders, broers, zussen, de buurvrouw zich voor hen inzetten en meeleven. Zulk talent wordt echt gekoesterd. Dat voel je. En je ziet hoe gemotiveerd kinderen kunnen zijn. Er is momenteel veel te doen over de inrichting van ons onderwijs. De nadruk op vaardigheden in taal en rekenen krijgen weer meer aandacht. Dat werd hoog tijd. Maar het moet niet in plaats van andere vakken komen, maar ernaast. Onderwijs vraagt om investeringen. En één ding is wel zeker, een samenleving die het moet hebben van creativiteit maar die creativiteit niet stimuleert door meer aandacht voor vakken die de verbeelding prikkelen, een samenleving die vakken als muziek schrappt en die muziekscholen afknijpt en musea kort, die verspeelt die creativiteit. Gelukkig handhaaft minister Jet Bussemaker het cultureel

jongerenpaspoort, maar dat is een opstapje. Meike en al die andere jonge mensen die aan die wedstrijd meededen zijn onze toekomst. Door te zingen, door te spelen, door te dansen.

LOAD-DATE: 15 June 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

4 - ministersbrief musea De Twentsche Courant Tubantia 12 juni 2013 woensdag

4 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

12 juni 2013 woensdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

4 - ministersbrief musea

BYLINE: HERMAN HAVERKATE

SECTION: RE-TWENTE

LENGTH: 429 woorden

Minister Jet Bussemaker kwam deze week met haar lang verwachte brief over de Nederlandse musea. Arnoud Odding, directeur van het Rijksmuseum Twenthe, reageert.

door Herman Haverkate

1Blij?

"Absoluut. Het is een goede brief, die vertrouwen geeft in de toekomst. Veel van wat zij als wezenlijk beschouwt voor de musea van de toekomst is hier al realiteit. Ten opzichte van eerdere adviezen zwakt ze ook dingen af. De verplichting om samen te werken in ketens bijvoorbeeld is van tafel. Ik juich dat toe. Je moet instellingen niet opsluiten in een keurslijf. Als Rijksmuseum Twenthe werken we nu

met heel veel instellingen samen. Dat levert geweldige dingen op: de Turner-tentoonstelling met De Fundatie in 2015 of de expositie Metamorfose met Concordia en de Universiteit van Amsterdam, volgend jaar. Hoe mooi wil je het hebben?"

295 procent van de collecties van de rijksmusea zit in depots. De minister wil dat dat verandert.

"Bij ons liggen die percentages anders. Er is hier gewoon heel goed verzameld. Dat is ook de kracht van het museum. We zijn groot geworden door schenkingen. Plannen om stukken te verkopen hebben we niet. Ik vind ook dat je daarmee voorzichtig moet zijn. Wat nu uit de mode lijkt, kan over 10 jaar waardevol zijn. De bewaartak van een museum moet zich onttrekken aan de waan van de dag."

3De huur van het gebouw was een van jullie grote pijnpunten. Gaat de minister daaraan iets doen?

"Ik heb de indruk van wel. Vorige week heb ik in een hoorzitting in de Tweede Kamer nog eens gezegd hoezeer wij en andere musea in ons ondernemerschap gehinderd worden door de huur

4 - ministersbrief musea De Twentsche Courant Tubantia 12 juni 2013 woensdag

die we moeten betalen aan de Rijksgebouwendienst. Van de 2,95 miljoen die we jaarlijks aan subsidie krijgen, vloeit 1,65 terug als huur aan het rijk. In een brief die ik gisteren op verzoek van het CDA gestuurd heb aan de Kamer draag ik twee oplossingen aan: draag de gebouwen over of maak de instellingen zelf verantwoordelijk voor het beheer."

veel jonger publiek binnen. Die lijn zetten we door, zonder onze traditie te verloochenen. Daarom komt de zwerfkei voor de ingang terug en handhaven we de 'h' in de naam Rijksmuseum Twenthe. Nieuw en oud: die dubbelheid is de kern van ons museum."

LOAD-DATE: 12 June 2013

4Een jaar geleden waren jullie bijna weg. Hoe zit dat nu?

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

"Er is ongeloofelijk veel vertrouwen. Rijk, provincie, gemeente: ze hebben alle drie hun eigen belang bij dit museum. We worden straks afgerekend op wat we doen op het gebied van educatie en publieksbereik. Op beide punten hebben we grote stappen gezet. Met een evenement als de **Twente Biënnale** krijgen we een totaal ander en

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

ArkeFly snel betrekken bij Twente Airport De Twentsche Courant Tubantia 8 juni 2013 zaterdag

5 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

8 juni 2013 zaterdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

ArkeFly snel betrekken bij **Twente** Airport

4. ArkeFly behoort gewoon vanaf **Twente** Airport te vliegen, al was het maar om de naamgeving van deze maatschappij.

SECTION: RE-LEZERS SCHRI

Ik mag écht hopen dat het zo zal gaan.

LENGTH: 288 woorden

H.A. van Enst

Goor

Gezien de animositeit tussen de directie van Schiphol en de directie van Arkefly lijkt mij dit een uitgelezen kans om ArkeFly te betrekken bij de ontwikkeling van **Twente** Airport! Immers:

Rijksmuseum Twent(h)e

Rijksmuseum Twenthe zet zich in voor een plek op de kunstkaart van Nederland en misschien wel daarbuiten.

1. De ontwikkeling van Lelystad Airport zal langer duren dan de ontwikkeling van **Twente** Airport. Dáár moet men de baan nog gaan verlengen en, kijk naar Eelde, dat gaat lang duren.

Met een heus kanon nog wel schiet het zich de verfrissing in. Bij het Balengebouw baalden de regionale kunstenaars, maar dat mocht in de kunstvaart de pret niet drukken. Het museum hoelahoept zich de vernieuwing in. Maar er is nog die H in de naam...

2. Als ArkeFly van het begin af aan wordt betrokken bij de inrichting van **Twente** Airport, zowel op technisch als op infrastructureel gebied, zal dat alle partijen tot voordeel zijn.

Ik had graag als uiting van rebellie, het Jan Cremer dat in me zit, bij de opening van de **Twente Biënnale** 2013 de H van Twenthe op de gevel van

3. ArkeFly kan dan **Twente** Airport als thuisbasis krijgen en van daaruit alle vluchten uitvoeren, óók intercontinentale.

ArkeFly snel betrekken bij Twente Airport De Twentsche Courant Tubantia 8 juni 2013 zaterdag

het Rijksmuseum weggeplakt. Maar de durf ontbrak me.

LOAD-DATE: 8 June 2013

Daarom als getemde burger dit keer via de krant de oproep aan de directie van ons Rijksmuseum de H in de plaatsbepaling te laten schieten. Dan zijn we helemaal op de goede weg naar verjonging. Misschien dat daar het kanon uit het Atelier van Lieshout een handje bij kan helpen!

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Leen Fröberg

Enschede

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

HENGELO BIËNNALE - HELEMAAL HOUTMAAT De Twentsche Courant Tubantia 6 juni 2013
donderdag

6 of 58 DOCUMENTS

DE TWENTSCHE COURANT
Tubantia

De Twentsche Courant Tubantia

6 juni 2013 donderdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

HENGELO BIËNNALE **HELEMAAL HOUTMAAT**

BYLINE: HERMAN HAVERKATE

LENGTH: 317 woorden

Idyllischer wordt Hengelo nergens. Buitenplaats De Houtmaat: een plek om je een hele zomer terug te trekken en weg te dromen op de lommerrijke oevers aan het water. Een plek bij uitstek ook voor concerten en kunst, zoals nu voor het eerst door 32 kunstenaars uit de stad op een buitengewoon fraaie wijze zichtbaar wordt gemaakt.

Meer dan vijftig kunstwerken staan, hangen of drijven er rondom de roei- en schaatsvijver die het middelpunt vormt van deze buitenplaats. Een initiatief van Bureautje Voorwaarts, het projectbureau van kunstenaar Pier van Dijk, dat na het verdwijnen van kunstcentrum Akkuh op de meest verrassende locaties in de stad tentoonstellingen organiseert, van de Lambertusbasiliek tot een simpele bushalte langs de straat.

- De manifestatie op De Houtmaat, gemaakt met bescheiden middelen, betekent een knipoog naar de prestigieuze **Twente Biënnale** in Enschede. Hier geen grote en internationale namen, maar kunstenaars uit de eigen stad als Rob von Pieckartz, Jan Beerling, Nanon Morsink, Hettie Franken en Frans Zekhuis.

Een bezoek aan de Hengelo **Biënnale** is een veredelde maar aangename speurtocht. De plastic papegaaien in een boom, de glasscherven op een oude boomstronk, het bordje met 'Gevaarlijk IJs' op de steiger, de maskers op een stapel boomstammen of een paar portretten in het groen: alles naast en boven het pad dat je als bezoeker moet volgen, kan zo maar worden getransformeerd tot kunst.

Veel kunstwerken passen op een wonderlijke manier bij de plek waarop je ze aantreft. Andere juist minder, maar ook dat levert mooie momenten op, zoals het zeegezicht van Ruud Brinks, midden in het bos. Natuurlijk is niet alles even sterk, maar wat maakt het eigenlijk uit? Hier rondlopen op deze plek die met terugwerkende kracht gemaakt lijkt te zijn voor een initiatief als dit, is een ervaring die zelfs bezoekers van die andere **Biënnale** nog zal verbazen.

HERMAN HAVERKATE

LOAD-DATE: 6 June 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

HENGELO BIËNNALE - HELEMAAL HOUTMAAT De Twentsche Courant Tubantia 6 juni 2013
donderdag

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

7 of 58 DOCUMENTS

DE TWENTSCHE COURANT
Tubantia

De Twentsche Courant Tubantia

6 juni 2013 donderdag

Enschede

Zijdelings - door Toon Kolkman

SECTION: EN-ENSCHEDA

LENGTH: 524 woorden

Kul(tuur)

Vrolijkheid en drukte alom, zondag. Op de Klokkenplas, op de Oude Markt, op het Van Heekplein. Zang en muziek klinken vanaf een podium over de volle terrassen rond de Grote Kerk. Koopzondag gekoppeld aan een Culturele Zondag en zonnig weer. Succes verzekerd.

Winkeliers tevreden, horecabazen opgewekt, lachend publiek. Vele tientallen amateurs tonen op de Oude Markt en op de Klokkenplas wat ze kunnen op cultureel gebied. Afgewisseld met kunstenaars die het gelukt is om ondernemer in de cultuursector te worden. Dat lukt alleen met bloed, zweet en tranen, oftewel heel veel tijd, veel energie en geld.

Daar kunnen anderen, die al jaren en jaren in de culturele sector actief zijn, een voorbeeld aan nemen. Concordia Kunst&Cultuur staat met haar pand aan de Langestraat deze zondagmiddag in het hart van de culturele activiteiten. En zit dicht. Voor de deur van de cadeauwinkel staat een groep van twintig Russische jongeren die onder leiding van een gids Enschede verkennen. Ze wijzen elkaar op onbereikbare kunst in de etalage. Ze lopen richting voormalige schouwburg om na een verhaal over de poppen van Jawik Krudde bij Dille & Kamille te gaan kijken.

Zijdelings - door Toon Kolkman De Twentsche Courant Tubantia 6 juni 2013 donderdag

De verbindingsgang tussen Oude Markt en Klokkenplas is een 'dode' plek. Aan een zijde de muur van Villa van Heek, aan de andere zijde de donkere expositieruimte van Concordia. Zelfs het licht is gedoofd. Een enkeling probeert met de handen boven zijn ogen en het gezicht pal tegen de ruit nog iets te zien.

Niet alleen in het centrum lijken culturele instellingen bezoekers eerder als last dan als gast te zien. In Roombeek leren ze het ook nooit. Twee weken **Twente Biënnale** betekent twee weken extra bezoek. En vooral op een mooie zondagmiddag is het druk in deze wijk die door sommigen het nieuwe centrum van Enschede wordt genoemd. Maar dat geldt dan alleen tot vijf uur. Want ook voor een groot evenement als de **Biënnale** geldt kennelijk dat de aardappels om zes op tafel moeten staan.

Het Rijksmuseum Twenthe, nog maar pas op het nippertje gered van degradatie tot opslagruimte, draait om vijf uur de deur op slot. Personeel is nog wel zo aardig om tegen bezoekers uit Rotterdam, die om half vijf naar binnen willen, te melden dat ze hooguit een half uurtje binnen mogen kijken.

Op naar TwentseWelle met haar restaurant en terras op de zonzijde. Na vijf uur hier nog iets te eten willen bestellen, kan alleen omdat de kok twee keer over zijn hart strijkt. De bezoekers wordt wel duidelijk verteld dat ze te laat zijn. De keuken is eigenlijk al dicht.

Het terras dan maar? Tsja, het is natuurlijk op de eerste mooie zondagmiddag van het jaar niet de

bedoeling dat mensen er tot laat blijven zitten. Elke stoel die leeg komt, wordt direct weggehaald. Er wordt nog net geen stoel onder je kont weggetrokken. De bediening wordt wel gestopt. **Biënnale** of niet, tijd is tijd.

Het ontbreekt de culturele organisaties die aan het subsidie-infuus hangen kennelijk nog steeds aan ondernemerszin. Dat is niet alleen financieel slecht voor hen. Het versterkt ook bij die Rotterdammers het gevoel dat ze in een provinciestadje op bezoek zijn.

Reageren?

t.kolkman@tctubantia.nl

LOAD-DATE: 6 June 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

GRAPHIC: De Klokkenplas, een zondag centrum van cultuur. foto Wouter Borre

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Podium - Een wekelijks overzicht van de activiteiten op de cultuurpodia in Enschede. De Twentsche Courant
Tubantia 5 juni 2013 woensdag

8 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

5 juni 2013 woensdag

Enschede

Podium - Een wekelijks overzicht van de activiteiten op de cultuurpodia in Enschede.

SECTION: EN-ENSCHEDÉ

LENGTH: 631 woorden

Première van

Performance Art

De **Twente Biënnale** is komend weekend al weer toe aan de slotetappe. Het culturele festijn in Roombeek krijgt in het slotweekend gezelschap van een nieuwe activiteit: PAE, dat staat voor Performance Art Event. (NON)Locations is het thema van de eerste aflevering die zich afspeelt op verschillende plekken in de stad.

Wederopbouwwijk Roombeek is een voor de hand liggende locatie. De reeks theatrale voorstellingen van podium- en beeldend kunstenaars sluit

bovendien naadloos aan op de evenementen van de tweede **Twente Biënnale**.

Acht kunstenaars uit binnen- en buitenland zijn van de partij op het Performancekunst evenement. Zij presenteren hun voorstellingen op openbare, privé en kunstlocaties niet alleen in Roombeek, maar ook in het centrum van de stad. Het centrale thema (NON)Locations verwijst naar de diversiteit en de contrasten van de plekken waar de voorstellingen worden gegeven.

Wáár de acht kunstenaars precies gaan performen, wordt pas op het laatste moment wereldkundig gemaakt. Het is de bedoeling dat zij met hun werk reageren op die locatie. Bekend is al wel, dat Kirsten Heshusius zowel zaterdag als zondag een schaap gaat scheren op het Boerenkerkhof aan de Deurningerstraat. De kunstenares heeft de afgelopen tijd het schaapscheren geleerd van een professional en brengt dat nu in de praktijk. Heshusius doet bovendien onderzoek naar de historie van het Boerenkerkhof.

De Duitse Dorethea Seror geeft zaterdag een fitness workout op het plein voor 21rozenaal op de Stroinksbleek. In het Balengebouw exposeert zij foto's waarop is te zien wat de fitnessoefeningen de laatste tijd met haar lichaam hebben gedaan.

Podium - Een wekelijks overzicht van de activiteiten op de cultuurpodia in Enschede. De Twentsche Courant
Tubantia 5 juni 2013 woensdag

Edward Janssen maakt een geluidssculptuur van wijnglazen en toont hoe er met behulp van inkt gaten in het krantennieuws vallen. De overige kunstenaars die meedoen, zijn: Bill Aitchison uit Engeland, Rood Hoffmann en Cindy Moorman uit Nederland en de Amerikaanse Lindsey Allgood. Ze zijn allemaal begin deze week aangekomen en op zoek gegaan naar een geschikte locatie voor hun performance.

Tetem Kunstruimt is zowel zaterdag als zondag vertrek- en infopunt van het Performance Event. De voorstellingen zijn zaterdag en zondag tussen 14.00 en 18.00 uur. Belangstellenden kunnen aansluitend in gesprek met de kunstenaars. De meeste locaties zijn vrijdag bekend.

Zie: www.permormancearte

Pop Secret

In de jacht op nieuw muzikaal talent hebben het poppodium Atak, Wilminktheater en en ArtEZ de krachten gebundeld. Pop Secret heet de talentenjacht, die georganiseerd wordt door deze instellingen. Het bijzondere van Pop Secret: bands en acts kunnen zich niet aanmelden.

Al weken lang struinen de scouts alle oefenruimtes, concertzalen en festivals in de regio af om het kaf van het koren te scheiden. Ze zijn op zoek naar muzikaal talent van niveau, die eraan toe zijn een stap verder te zetten in hun carrière. Alle deelnemers worden ingedeeld in vier categorieën. Alles komt voorbij, van ingetogen singer-songwriters tot heftige rockacts.

Deze week worden via Facebook (fb.com/popsecret053) de eerste geselecteerde

talenten bekendgemaakt. De uitverkorenen zijn op 5 en 6 juli gratis te bekijken tijdens een voorronde in Atak. Een professionele jury stuurt per genre een act door naar de finale. Op 11 oktober mogen de beste acts zich voor duizend toeschouwers presenteren in de grote zaal van het Wilminktheater. De entree bedraagt die avond vijf euro.

Na de voorrondes bepaalt het publiek via een poll op Facebook wie de wildcard krijgt. In de aanloop naar de finale worden de bands gevolgd door een cameraploeg van Atak TV. Elke week zijn op de Facebook-pagina nieuwe updates te vinden. Uiteindelijk mag de winnaar van Pop Secret het voorprogramma van een (inter)nationale act in het Muziekcentrum verzorgen.

LOAD-DATE: 5 June 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

GRAPHIC: De Engelsman Bill Aitchison, één van de acht deelnemers aan Performance Art Event. foto PR

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Lezersbrieven - Brieven (niet langer dan 200 woorden) richten aan de stadsredactie, Getfertsingel 41, 7513
GA Enschede of enschede@tctubantia.nl De Twentsche Courant Tubantia 30 mei 2013 donderdag

9 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

30 mei 2013 donderdag

Enschede

Lezersbrieven - Brieven (niet langer dan 200 woorden) richten aan de stadsredactie, Getfertsingel 41, 7513 GA Enschede of enschede@tctubantia.nl

2013 de H van Twenthe op de gevel van het Rijksmuseum weggeplakt. Maar de durf ontbrak me. Daarom als getemde burger, dit keer via de krant, de oproep aan de directie van ons Rijksmuseum de H in haar plaatsbepaling te laten schieten. Dan zijn we helemaal op de goede weg naar verjonging. Misschien dat daar het kanon uit Atelier van Lieshout een handje bij kan helpen!

SECTION: EN-ENSCHEDE

Leen Fröberg

LENGTH: 653 woorden

Enschede

Plastic

Twent(h)e

Rijksmuseum Twenthe zet zich in voor een plek op de kunstkaart van Nederland en misschien wel daar buiten. Met een heus kanon schiet het zich de verfrissing in. Bij het Balengebouw baalden de regionale kunstenaars, maar dat mocht de pret niet drukken. Het museum hoelahoept zich de vernieuwing in. Nu nog die H in haar naam. Ik had graag als uiting van rebellie, het Jan Cremer dat in me zit, bij de opening van de **Twente Biënnale**

Ik las over het huis aan huis inzamelen van plastic per 1 oktober 2013. Hierin staat ook het voorstel om per 1 januari 2014 het restafval eenmaal in de vier weken op te halen in plaats van tweewekelijks. Als vader van twee jonge kinderen die luiers produceren, vind ik dit zeer onverstandig. Als u weet hoe de stank al kan zijn na twee weken (poepluiers verpakt in plastic zakjes maar dat helpt niet afdoende) dan is vier weken helemaal de hel. Zomers wordt dit alleen maar erger. Dan wil je de container niet meer in de tuin hebben staan, dus dan

Lezersbrieven - Brieven (niet langer dan 200 woorden) richten aan de stadsredactie, Getfertsingel 41, 7513 GA Enschede of enschede@tctubantia.nl De Twentsche Courant Tubantia 30 mei 2013 donderdag

maar op straat. Drie containers (grijs, groen, papier) en een plastic plasticzak is méér dan voldoende. Een aparte luicontainer geniet in ieder geval niet de voorkeur voor jonge gezinnen.

Robert Wensink

Enschede

Twentse Es

Wat is een artikel in een krant waard als een journalist laks omgaat met de werkelijkheid? Wat betreft de overlast van camping de Twentse Es wordt er geklaagd door een anonieme tipgever over overlast nog voor het feit plaatsheeft. De overlast ligt dus in de toekomst... De tegenpartij, de campingbaas, krijgt pas na plaatsing van de klacht in de krant, via een anonieme brief, bericht dat hij voor overlast zal gaan zorgen. Wat is de waarde van dit alles? Wat maakt dit nieuwswaardig? De campingbaas maar ook omwonenden zijn niet gehoord. Uw waarheid is niet meer dan een anonieme tipgever. De werkelijkheid was dat het met Pinksteren oorverdovend stil was op de Twentse Es.

M. Klompmaker

Enschede

Staatsbosbeheer

Landgoedbezitter C. Enklaar neemt in deze krant de ruimte om de lezer duidelijk te maken dat SBB (Staatsbosbeheer) wel plaats kan maken voor particulier initiatief. Ik ken de natuurgebieden die SBB in de verkoop doet niet. Wel kende ik het Kremersveen in de gemeente Losser. De erven Ledeboer wilden het verkopen. Een restant van het eens zo uitgestrekte veengebied, maar nog uiterst waardevol.

Het bleek onvoldoende planologisch beschermd.

Wat te denken van het Sybroek, grenzend aan de Oldenzaalsestraat? Destijds eigendom van de fam. Scholten. Eén keer stond een jachtopziener mij op te wachten bij de auto. Er ging een brief naar de heer Scholten, die geen excuses aanbood maar me vriendelijk attendeerde op de wandelmogelijkheden die de Lonnekerberg bood. Nu gelukkig van het Landschap Overijssel.

Wie het Sprengendal kent van vroeger, toen het nog particulier bezit was, en er nu wandelt, ziet het verschil. En het Haaksbergerveen? Ik heb er in de zestiger jaren nog stukken hei zien ontginnen. Sinds SBB daar de scepter zwaait, vormt het een oase in een armzalig cultuurlandschap.

Zelf organiseer en coördineer ik voor SBB talrijke excursies op één van hun terreinen. Vrijwel gratis. Tientallen gidsen zetten zich in om de natuur, door SBB vakkundig beheerd, aan de man te brengen. Of een particuliere eigenaar dat ook zou willen? Geloof dat maar niet. Helaas vermoed ik dat de politieke achtergrond van de heer Enklaar een rol speelt bij zijn oordeel over SBB. Geen overheidsbemoeienis. Privatisering. Enklaar dient zeker geen natuurbelangen.

Richard Struijk

Enschede

LOAD-DATE: 30 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Kunst Twente Biënnale de Volkskrant 30 mei 2013 donderdag

10 of 58 DOCUMENTS

de Volkskrant

de Volkskrant

30 mei 2013 donderdag

Kunst **Twente Biënnale**

SECTION: V Opening; Blz. 23

LENGTH: 1 woorden

LOAD-DATE: 29 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

GRAPHIC: Bezoekers van een inflatable van Architects of Air, opgesteld als onderdeel van de **Twente Biënnale**. Het evenement duurt tot en met 9 juni.

Foto ANP

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: de Volkskrant

Copyright 2013 De Persgroep Nederland BV

All Rights Reserved

Twente bruist op Biënnale De Telegraaf 30 mei 2013 donderdag

11 of 58 DOCUMENTS

De Telegraaf

De Telegraaf

30 mei 2013 donderdag

Twente bruist op Biënnale

SECTION: 1; Blz. 19

LENGTH: 391 woorden

Op de plek waar op 13 mei 2000 containers met vuurwerk explodeerden en waar inmiddels architectuur- en cultuurtuurtje Roombeek is opgebouwd, staat nu tijdelijk een droomstad. Het opblaasbare bouwwerk Miracoco, dat geïnspireerd is op islamitische architectuur, vormt een mooie toegangspoort voor de energieke kunstmanifestatie **Twente Biënnale** in Enschede.

Het 1200 vierkante meter grote labirint met kleurrijke gangenstelsels van het Engelse Architects of air mag om beschadigingen tegen te gaan alleen op sokken worden betreden. Eenmaal binnen zorgt het licht van buiten voor een hallucinerende ervaring. Even verderop in het Balengebouw, dat ooit het Jan Cremer Museum moet worden, is de sfeer heel wat ruiger.

Rebels Hier is werk te zien van kunstenaars met minstens zo'n rebelse houding als de in Enschede geboren Cremer. Marc Bijl en Aldo van den Broek, beide woonachtig in Berlijn, maakten er ter plekke een installatie. Van Van den Broek is op de bovenverdieping ook een sculptuur te zien die hij opbouwde uit talloze lagen gevonden papier en karton. Van den Broek maakt ook schilderijen op deze manier, waarvan er twee zijn te zien in het nabijgelegen Rijksmuseum Twenthe. Zijn materiaal schraapt hij zelf van de muren van oude, verlaten panden, uit Oost-Berlijn of uit Belgrado waar hij een tijd verbleef. Vervolgens maakt hij er nieuwe architectuur van, geënt op communistische bouwwerken. Door het gerecyclede materiaal dragen ze een hele geschiedenis in zich mee.

Aan de **Twente Biënnale** werken meer dan honderd kunstenaars mee en daar zit meer spraakmakend werk tussen. Als rode draad door het evenement loopt het thema 'Identifying Europe' met als hoofdvraag: 'Wij zijn met z'n allen Europa maar wat houdt dat eigenlijk in?' Vooral de kunstwerken die in het Rijksmuseum Twenthe in een goede tentoonstelling zijn samengebracht hebben een duidelijke link naar dit onderwerp.

Twente bruist op Biënnale De Telegraaf 30 mei 2013 donderdag

Behalve in musea en expositieruimtes in de wijk is er ook werk in de open lucht te zien. Op de Museumlaan bijvoorbeeld verzamelt kunstenares Tessa Hendriks witte spullen waarmee ze een huis bouwt voor mama Fatima. Deze uitgeprocedeerde vluchtelingen verblijft momenteel in de vluchtkerk in Amsterdam en droomt van een huis dat helemaal wit is zodat ze goed kan zien als het ergens vies is.

T/m 9 juni in Cultuurpark Roombeek, Enschede.
Info: <http://www.twentebiennale.nl>

LOAD-DATE: 29 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: Telegraaf

Copyright 2013 De Telegraaf

All Rights Reserved

De holocaust en Srebrenica en zo; Schilderen tegen onrecht De Groene Amsterdammer May 29, 2013

12 of 58 DOCUMENTS

De Groene Amsterdammer

May 29, 2013

Jaar 137, Week 22

De holocaust en Srebrenica en zo; Schilderen tegen onrecht

BYLINE: Roos van der Lint

LENGTH: 1693 words

HIGHLIGHT: Op de **Twente Biënnale** spreken militante kunstenaars zich uit tegen misstanden in Europa. Met Jan Cremer, blauw afweergeschut, bloedende geslachtsdelen en twee soorten bier.

Eerst was er Rembrandt. Goya en Napoleon volgden, oorlogen verlegden de landsgrenzen. Hitler verlamde Europa met concentratiekampen. Het communisme werd bevochten en aardgas verdeelde de welvaart. Migratie groeide uit tot een

problematiek, een Europese vlag bood geen oplossing. De Kanaaltunnel werd gegraven, de economische crisis brak uit. Occupy. Bezuinigingen. Olympische Spelen. En toen Utøya.

Dit is de geschiedenis van Europa, gedestilleerd uit de kunstwerken die zijn opgenomen in de tweede editie van de **Twente Biënnale**. Cultuurpark Roombeek, de wijk in Enschede die in 2000 door de vuurwerkramp van de kaart werd geblazen, biedt op een tiental locaties tentoonstellingen die zich over het vraagstuk Identifying Europe buigen. Wat de abstractie van dit thema betreft doet Enschede in ieder geval niet onder voor grote **biënnales**. Een greep uit het internationale **biënnale**-assortiment: Beyond the Borders , Unmapping the Earth , Making Worlds , If the World Changed en Integration and Resistance in the Globalization Era . Bestaat er een Europese identiteit? is nu de vraag in **Twente**. Laten we deze open deur meteen maar dichtgooien. Het antwoord is bekend en het holle thema doet geen recht aan de kwaliteit van de kunst. Creatief directeur en kunstenaar Kees de Groot is er namelijk wel degelijk in geslaagd de culturele infrastructuur van Enschede een internationale invulling te geven en een breed publiek te trakteren

De holocaust en Srebrenica en zo; Schilderen tegen onrecht De Groene Amsterdammer May 29, 2013

op controversiële kunstwerken. Hij stuurt hiervoor een leger kunstenaars op de stad af.

Rijksmuseum Twenthe staat aan de rand van Roombeek en is als hoofdlocatie van de **biënnale** te herkennen aan een meters groot, blauw afweergeschut op de stoep. Atelier van Lieshouts WWIII (2010), gemodelleerd naar een Amerikaans kanon, staat recht op de kerk aan de overkant van de straat gericht. Binnen bevechten politieke kunstwerken de museumzalen. Zwarte en grauwe kunstwerken overheersen, met een opvallende hoofdrol voor het nazi-erfgoed en teksten in gotische letters. Marc Bijl (1970), meester van de urban gothic kunst, stikte de woorden Culture en Politics op respectievelijk de Nederlandse en de Europese vlag. Op de muur schreef hij in dezelfde gotische letter een gedicht, dat eindigt met de zin Wealth, honor and power are of no value at the hour of your death. Ook Halbe de merknaam van het Nederlandse bier dat wordt gebrouwen voor het gelijknamige kunstproject prijkt in het uitgesproken lettertype op een installatie van Teun Castelein (1980). Van iedere verkochte halve liter bier, in het Duits een Halbe, gaat een euro naar de kunst. Met dank aan de voormalige staatssecretaris van het ministerie van ocw, die zijn naam met het biermerk deelt.

Van de Duitse kunstenaar Christoph Schlingensief (1960-2010) draait de video Ausländer Raus! (2002). Geïnspireerd door de verkiezing van Jörg Haider in het Oostenrijkse parlement sloot Schlingensief uitgeprocedeerde asielzoekers in het centrum van Wenen op in zeecontainers. Met behulp van het concept van Big Brother konden ze door het publiek in of uit gestemd worden. In of uit Oostenrijk, welteverstaan.

De echt strijdlustige actiegroepen in de tentoonstelling komen uit Oost-Europa. Laibach-Kunst en irwin, beide takken van het kunstenaarscollectief Neue Slowenische Kunst (nsk), veroorzaken al sinds 1984 rellen door te refereren aan het nazi-verleden en de eeuwenlange

bezetting van Slovenië door het Oostenrijkse Rijk. In 1992 richtte het collectief een fictieve staat op, genaamd nsk. De paspoorten die nsk uitgeeft, aan iedereen die zich met de staat wil associëren, werden door burgers in Nigeria en Egypte voor echt aangezien. In Enschede zijn de schrijnende e-mails van goedgelovigen te lezen, met kreten als pls reply.

Schreeuwen om aandacht kenmerkt Identifying Europe, met veel lawaai of juist in stilte. De geschilderde portretten van oorlogsslachtoffers door Ronald Ophuis bijvoorbeeld, overstijgen de strijd om het hoogste woord juist met de stilte waarin de tragiek is vastgelegd. Net zo stil zijn de posters met opzweepende leuzen van Jonathan Meese (1970) die met tape op muren en op de grond zijn geplakt: Art is Total Instinct. Art is Total Game. Art is No God. Art is Total Discipline. Kunst ist keine Freie Wahl. De stille mars van de Duitse kunstenaar eindigt in een zaal met zeventiende-eeuwse wandtapijten en een schreeuwende video die Meese speciaal voor de **Twente Biënnale** ontwikkelde. In deze video zien we hem door zijn studio marcheren en salueren, terwijl hij luid zingend zijn stokpaardje Der Diktatur der Kunst verkondigt. De Hitlergroet blijft nog net achterwege en dat is bij Meese geen vanzelfsprekendheid. Kunst moet volgens hem immers krachtig genoeg zijn om alles omver te kunnen werpen.

Ingetogen werk is schaarser. Fotograaf Rob Hornstra en schrijver en filmmaker Arnold van Bruggen volgen voor The Sochi Project gedurende vijf jaar de veranderingen die de aankomende Olympische Winterspelen teweegbrengen in de Russische badplaats Sotsji. Volgens het duo is er nog nooit zoveel esthetisering voor de Spelen nodig geweest als in die stad, die ligt op een steenworp afstand van het conflictgebied Abchazië. Hotels en sportfaciliteiten moeten uit de grond worden gestampt en armoede verder de Kaukasus in gestuurd. Hornstra en Van Bruggen portretteren de bevolking en haar verhalen. Een foto toont Serena,

De holocaust en Srebrenica en zo; Schilderen tegen onrecht De Groene Amsterdammer May 29, 2013

een meisje aan een paal in de stripteasetent Art Klub , gelegen op de tweede verdieping van een hotel. Een hotel met 956 kamers, en een lege expositieruimte.

Buiten het Rijksmuseum gaat de duisternis gewoon verder. In het cultuurhistorische Museum TwentseWelle stippelden kunstenaars, onder wie Arno Coenen en Abner Preis, een heavy metal-route uit. Bezoekers krijgen een zwarte trui aan, een zwart masker op, een houten luchtgitaar met discman omgehangen en een koptelefoon op hun hoofd gezet en wandelen met Motörhead en Iron Maiden langs Twents erfgoed en rauwe hedendaagse kunst. Het contrast tussen historische klederdracht en Preis bloederige videodrieluik Turnbuckle Garage had niet groter, of gemakkelijker, gekund. En ook hier een eigen biermerk: Coenen verkoopt 666 flesjes Eurotrash Brewery.

De Museumlaan, die dwars door het kaalgeslagen rampgebied loopt, is door het Haagse collectief Refunc veranderd in een detentiezone. Hun installatie van bijna driehonderd meter hekwerk doet natuurlijk denken aan de holocaust en Srebrenica en zo , aldus Kees de Groot. Met de **Twente Biënnale** wil zijn Stichting Planetart aanhaken bij de actualiteit en Oost-Nederlands talent een podium bieden. De eerste editie vond plaats in Hengelo, maar instellingen als Concordia 21rozenaal, Museum TwentseWelle, tetem kunstruimte en de academie AKI-ArtEZ maken Enschede tot een locatie met veel potentie. Met de keus voor een **biënnale** hoopt De Groot dat mensen in de toekomst echt een paar dagen voor een bezoek zullen uittrekken, zoals ze dat doen voor een **biënnale** in Venetië of Berlijn. Als grote publiekstrekker gaat de Darth Vader Balloon, een 26 meter hoge luchtballon van de zwart gekapte figuur uit Star Wars, op gezette tijden de lucht in. De beroemde lokale rebel mag dan ook niet ontbreken. Jan Cremer, geboren in 1940 op de verjaardag van Hitler, zoals De Groot benadrukt,

zou aan het eind van de Museumlaan zijn eigen museum krijgen. Het exterieur van dit Balengebouw is reeds voorzien van het iconische omslagbeeld van Ik, Jan Cremer (1964), Jan Cremer op zijn Harley, maar de financiën bleven achter. Voor de **biënnale** organiseerde Cremer een masterclass met kunstenaars die zich verbonden voelen met zijn werk. Zij exposeren nu in zijn lege museum. Aldo van den Broek bijvoorbeeld toont er een indrukwekkende sculptuur van kartonnen dozen. Van den Broek (1985) liet zich in Belgrado inspireren door het zogenaamde mushroom housing: de projectbouw van het communisme die door burgers naar eigen inzicht verder wordt uitgebouwd. Levensgevaarlijke balkonnetjes, torens en raampjes vinden hun weg in zijn kartonnen bouwwerk.

In de beknopte catalogus die bij de **biënnale** verschijnt, staat een foto van de dag van de Cremer Masterclass. Zeven kunstenaars poseren met Cremer: handen in hun zakken, jackies open, peuk in de hand. Stoere mannen.

En dan gaat er bij mij een lampje branden.

Want het is natuurlijk helemaal niet zo bedoeld. Niemand heeft dergelijke intenties. En het is ongetwijfeld stom toeval. Maar toch: het Rijksmuseum Twenthe presenteert 38 mannen tegenover vijf vrouwen, die solo of als duo met een man exposeren. En van een aantal van de vrouwen die meedoen, zal het geslacht niemand ontgaan. In een deel van de video-installatie Balkan Erotic Epic (2005) van Marina Abramovic rennen Oost-Europese vrouwen in de regen door een weiland. Ze knielen voor de camera en tillen hun rokken op voor een full frontal shot naakt. Een foto van Lilith Love toont een vrouw op een stoel. De tafel waaraan ze zit, is gedekt met placemats en scharen. Ze draagt een zwart pak zonder kruis, met als kleurrijk middelpunt haar rode, bloedende geslachtsdeel. Op de grond ligt een schaar.

De holocaust en Srebrenica en zo; Schilderen tegen onrecht De Groene Amsterdammer May 29, 2013

Misschien is de verknippte man-vrouwverhouding wel een onderliggend, kritisch bonusthema in de zoektocht naar de Europese identiteit. Je kunt De Groot er in ieder geval niet van betichten dat hij de militante aard van de **biënnale** ook op dit gebied niet goed heeft doorgevoerd. Op de openingsavond trad femem op, een Oekraïense actiegroep die in topless performances aandacht opeist voor vrouwenrechten.

Het grote aandeel van mannelijke kunstenaars in combinatie met het opruiende thema levert de **biënnale** alle ingrediënten van een bier-, motor- en heavy-metalfestijn, dat wat beeld betreft niet onderdoet voor de Achterhoekse Zwarte Cross. De tweede editie van de **Twente Biënnale** is een verzameling zeer goede, boze kunstenaars die met intrigerende kunstwerken kordaat optreden tegen ongelijkheid, onderdrukking en onrechtvaardigheid. Het enige wat in de organisatie nog ontbreekt, is een spiegel.

Twente Biënnale 2013, t/m 9 juni, diverse locaties Enschede; 2013.twentebiennale.nl

Beeld: Jonathan Mees, Aldo van den Broek, FEMEN performance GGOBOT 2012 met Inna Sjevtsjenko, Arno Coenen en Pear Ballooning

LOAD-DATE: May 30, 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

DOCUMENT-TYPE: kunst en cultuur

PUBLICATION-TYPE: Magazine

De Groene Amsterdammer May 29, 2013

13 of 58 DOCUMENTS

De Groene Amsterdammer

May 29, 2013

Jaar 137, Week 22

LENGTH: 419 words

De wereld verbeteren met je winkelmandje.

Een special over ethisch consumeren

20

12 Ruben en julian Gaat heen en leg bloemen dat lijkt het devies in een moordzaak die wekenlang het hele land bezighield. Anatomie van een mediahype

Joost de Vries

14 europa Volgens Reinhard Bütikofer van De Groenen kan Europa nog steeds een voorbeeldrol spelen op het wereldtoneel Marcel ten Hooven

18 griekenland De Gouden Dageraad blijft maar groeien. En provoceren. Het zijn pure nazi's Edward Geelhoed

Cover Ethisch consumeren

20 de boodschappen Doneren aan goede doelen doe je in de supermarkt. Je eet wat je wilt zijn Jelmer Mommers

24 fairtrade Steeds meer keurmerken komen op en Fairtrade krijgt meer en meer kritiek Brechtje Keulen

28 groene groei Kan de markt haar grote pretenties van duurzaamheid eigenlijk wel waarmaken? Pepijn Vloemans

32 china Scenario's voor de toekomst van een grootmacht Jan van der Putten

Essay

38 denken De hersenwetenschap kan nog veel van Hannah Arendt leren over het denken en het brein Herman Kolk

42 edna o brien Een gesprek over slimme mannen, tragische vrouwen, Ierland en het schrijven. Zonder angst kan een werk knap zijn, maar niet meer dan dat Marja Pruis

46 kunst Op de **Twente Biënnale** stellen militante kunstenaars misstanden in de wereld aan de kaak. Of in elk geval in Europa Roos van der Lint

48 popmuziek Rush: het zijn nerds, maar wel geniale nerds. En al decennia de intelligentste rockband Leon Verdonschot

De Groene Amsterdammer May 29, 2013

50 fotografie Philip Mechanicus in het Joods Historisch Museum: op zoek naar een verdwijnpunt K. Schippers

Kroniek van kunst cultuur

52Muziektheater Operadagen, Popmuziek Daft Punk, Toneel There Is a Discussion, Film Ginger Rosa, Televisie I Love Venice

Dichters Denkers

56 richard brautigan Graa Boomsma

59 dimitri verhulst Joost de Vries

60 michaïl sjisjkin Maria Vlaar

61 douglas rushkoff Miriam Rasch

66 ray manzarek (1939-2013) Orgelgenie achter Jim Morrison Margreet Fogteloo

Columns

Sywert, Ilja en andere zelfbenoemde belangen-behangers van mijn generatie voeren de verkeerde oorlog 8 Economie Jesse Frederik

7 H.J.A. Hofland, 10 Media Chris

van der Heijden, 58 Christiaan Weijts, 65 Perquin, 65 Opheffer

Rubrieken 5 Commentaar, 6 In de Wereld,

6 Joep Bertrams, 7 Bitcaves, 8 Anone,

9 Gorilla, 11 In Den Haag, 55 Kijken Rudi Fuchs, 63 Post, 64 Sciencepalooza,

64 Cryptogram

Omslag Gorilla

K. Schippers zingt de lof van Philip Mechanicus

50

32

Speel de rol die bij het verhaal hoort

12

Wat als China de zieke man van de wereld wordt?

Edna O'Brien: Ik kom van een vurig volk

42

LOAD-DATE: May 30, 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

DOCUMENT-TYPE: niet bepaald

PUBLICATION-TYPE: Magazine

Wildeman in Twente NRC.NEXT 29 mei 2013 woensdag

14 of 58 DOCUMENTS

nrc•next

NRC.NEXT

29 mei 2013 woensdag

Wildeman in Twente**BYLINE:** Lucette ter Borg**SECTION:** doen**LENGTH:** 375 woorden

Het is het handelsmerk van de Duitse kunstenaar Jonathan Meese (1970). Het bruine haar hangt in vette sliertenlangs het smalle gezicht van de exhibitionistische wildeman. Zo ook in het Rijksmuseum Twenthe, hoofdlocatie van de **Twente Biennale** in Enschede.

Daar navigeert Meese de bezoeker door alle zalen van het museum via slordig geplakte A-viertjes. Er staan allerlei zelfportretten op met kreten als 'Art is total love', 'Kunst is die radikalste Militärorganisation der Zukunft' of : 'Kunst zegt Nee tegen alles wat geen kunst is.'

In een pronkzaal vol zeventiende-eeuwse gobelins wacht een reusachtig beeldscherm waarop Meese op marsmuziek door zijn atelier paradeert.

Onwillekeurig vormt zich zo een schitterend verband met de **Biennale** in Enschede - een krachtmeting van jewelste van organisatoren Kees de Groot en Viola van Alphen. Want dit keer staat de manifestatie in het teken van zoiets vaags, grootscheeps en versplinterds als de Europese identiteit. Meer dan honderd kunstenaars uit binnen- en buitenland werd gevraagd werk in te zenden. Dat werk gaat niet alleen over de Eurocrisis, grensconflicten en de afbraak van de verzorgingsstaat, maar ook over fundamentalisme, homofobie en vluchtelingenproblematiek.

Zo'n megamanifestatie op meerdere plekken in de stad kan makkelijk ontaarden in een allegaartje politiek-correcte kunst. Niets is minder het geval. De tentoonstelling is uitgebalanceerd. De video-installatie van Sander Breure & Witte van Hulzen zou een ode kunnen zijn aan het fenomeen aankomst en vertrek, ware het niet dat het onderwerp van hun film gruwelijk is. Ook MatjaÅ¾ tuk & Alena Hudcovicová laten in een installatie vol tekeningen en een bestempelde torpedo zien dat xenofobie begint met de ontkenning van de ander.

En in het historische TwentseWelle valt een rondtocht te maken als heavy metal groupie. Trek een hoodie aan, hang een houten luchtgitaar om je nek, druk op de knop en dompel je met Iron Maiden in je oren onder in het af en toe spuuglelijke beeldgeweld van Arno Coenen en Abner Preis.

Wildeman in Twente NRC.NEXT 29 mei 2013 woensdag

Nee, als er één ding op de **Twente Biennale** is aan te merken, dan is het dat de naam misverstaan oproept. Deze internationale tentoonstelling heeft weinig met **Twente** alleen te maken. Ze is de provincie allang ontgroeid.

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

LOAD-DATE: 28 May 2013

JOURNAL-CODE: nrc.next

Copyright 2013 NRC Media B.V.

All Rights Reserved

Sterke manifestatie Twente NRC Handelsblad 28 mei 2013 dinsdag

15 of 58 DOCUMENTS

nrc handelsblad >

NRC Handelsblad

28 mei 2013 dinsdag

Sterke manifestatie Twente**BYLINE:** Lucette ter Borg**SECTION:** Cultuur**LENGTH:** 648 woorden

Beeldende Kunst

Twente Biennale - Identifying Europe. T/m 9 juni in het Rijksmuseum Twenthe, Twentse Welle, kunstruimte TETEM, 21Rozendaal, ArtEZ, het Balengebouw en tal van plekken in de openbare ruimte.

Het is het handelsmerk van de Duitse kunstenaar Jonathan Meese (1970). Het bruine haar hangt in ongewassen vette slierten, glanzend gepommadeerd of vol klitten langs het smalle gezicht van de exhibitionistische wildeman, die non-stop schettert of geschetter uitstraalt. Zo ook in het Rijksmuseum Twenthe, hoofdlocatie van de net geopende internationale kunstmanifestatie **Twente Biennale** in Enschede.

Daar navigeert Meese de bezoeker door alle zalen van het museum via slordig op de muur, vloer of

deurpost geplakte A-viertjes. Er staan allerlei zelfportretten op die worden gelaardeerd met kreten als 'Art is total love', 'Kunst is die radikalste Militärorganisation der Zukunft' of gewoon: 'Kunst zegt Nee tegen alles wat geen kunst is.'

In een pronkzaal vol zeventiende-eeuwse gobelins wacht de krankzinnige apotheose van het parcours: een reusachtig beeldscherm waarop Meese, uitgedost als Pruisische cavalerist met Adidas-jekkie aan, op marsmuziek door zijn atelier paradeert, danst, zingt en reciteert. Blonde Duitse meisjes, de legende van Parcival, de staat van de kunst, populisme, racisme, liefde en soldateneer - niets blijft ongerept bij Meese.

Onwillekeurig vormt zich zo een schitterend verband met de **Biennale** in Enschede - een krachtmeting van jewelste van organisatoren Kees de Groot en Viola van Alphen. Want dit keer staat de manifestatie in het teken van zoiets vaags, grootscheeps en versplinterds als de Europese identiteit - zie daar maar eens eenheid in te brengen. Meer dan honderd kunstenaars uit binnen- en buitenland werd gevraagd werk in te zenden. Dat werk gaat niet alleen over de Eurocrisis, grensconflicten en de afbraak van de verzorgingsstaat, maar ook over fundamentalisme, homofobie, vluchtelingenproblematiek en nog veel meer.

Zo'n megamanifestatie op meerdere plekken in de stad kan makkelijk ontaarden in een allegaartje

Sterke manifestatie Twente NRC Handelsblad 28 mei 2013 dinsdag

politiek-correcte kunst. Niets is minder het geval. De tentoonstelling in het Rijksmuseum Twenthe is uitgebalanceerd en bevat verrassende nieuwkomers. Opmerkelijk veel goede duo's zijn hier te zien met even fijnzinnig als indringend werk. De video-installatie van Sander Breure & Witte van Hulzen zou een sfeervolle ode kunnen zijn aan het fenomeen aankomst en vertrek, ware het niet dat het onderwerp van hun film gruwelijk is. Ook MatjaÅ¾ tuk & Alena Hudcovicová laten in een installatie vol morbide tekeningen en een bestempelde torpedo zien dat xenofobie begint met de ontkenning van de ander.

Buiten het Rijksmuseum zet de **Biennale** zich voort in het in 2000 verwoeste Roombeek. Daar is een keurig cultureel villapark verzezen, met op de grasperken de grootste installaties, en in het net geopende Balengebouw (een voormalige opslag voor katoenbalen) en de TwentseWelle de meest anarchistische kunst. Kees de Groot - die zijn wortels in de kraakbeweging uit de jaren tachtig heeft - toont aan de Museumlaan prachtig hoe een vluchtelingentent een marketinginstrument wordt. Marina Abramovic' videoinstallatie Balcan Epics is samen met de zuurstokroze beelden van (ontdekking) Stefan Gross het hoogtepunt op de eerste verdieping van het lekker gruisige Balengebouw. En in het historische TwentseWelle valt een rondtocht te maken als heavy-metal groupie. Trek een hoodie aan, hang een houten

luchtgitaar met cd-speler om je nek, druk op de knop en dompel je met de spijkerharde gitaarriffs van Iron Maiden in je oren onder in het recalcitrante en af en toe spuuglelijke beeldgeweld van Arno Coenen en Abner Preis.

Nee, als er één ding op de **Twente Biennale** is aan te merken, dan is het dat de naam misverstanden oproept. Deze internationale tentoonstelling heeft weinig met **Twente** alleen te maken. Ze is de provincie allang ontgroeid.

LOAD-DATE: 28 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

GRAPHIC: David Cerny: 'Entropa' (2009)

Foto Pim Trooster

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: NRC Handelsblad

Copyright 2013 NRC Media B.V.

All Rights Reserved

GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia 28 mei 2013 dinsdag

16 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

28 mei 2013 dinsdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

GEEN KOP

SECTION: RE-VANDAAG

LENGTH: 137 woorden

www.tubantia.nl/almelo

www.tubantia.nl/lezerfoto

Geef je mening:

Rijbewijs nooit meer teruggeven. Voor iedere 0,5 promille 1 jaar cel, al dan niet gecombineerd met 'zichtbare' taakstraf.

Best bekeken

Projectontwikkelaar komt afspraken niet na

Met 2,86 promille achter het stuur

Het wringt en schuurt op de **Twente Biënnale**

Geen ruimteis voor Twentenaar

Putters geniet van het leven

Lezersfoto!

Bent u mee geweest op een Oranjetour en heeft u foto's gemaakt? Upload ze dan naar het album lezersfoto Oranjetour

Gezocht: kunstjury met een 'open mind'. Geef u op voor de publieksjury

www.tubantia.nl/doemee

Eindelijk een eigen stempel en ambtszegel voor Erik Oude Engberink

Haaksbergse juwelier grijpt dieven zelf

Rol Stichting Sportcentrum lijkt nu echt uitgespeeld

'Twee fairs versterken elkaar'

Uitgelicht

LOAD-DATE: 28 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Een stinkdier in een vaas van glas De Twentsche Courant Tubantia 27 mei 2013 maandag

17 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

27 mei 2013 maandag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

Een stinkdier in een vaas van glas

BYLINE: HENNIE TALENS

SECTION: RE-VERHAAL VAN

LENGTH: 561 woorden

Kunsthendival **Twente Biënnale** maakt de tongen los en biedt de bezoekers stof tot nadenken. Een man die wordt bevredigd: is dat kunst?

door Hennie Talens

Ze hebben het al vanuit hun ooghoek gezien. Twee vrouwen houden halt bij een kunstwerk waarop een Turkse vrouw een man bevredigt. Het schilderij van Elmer de Gruijl werd al eens verboden omdat de Turkse schoonmaakster van de Radboud Universiteit in Nijmegen, waar het werk hing, zichzelf in de buitenlandse 'hulpverleenster' meende te herkennen.

"Kiek dat dan", zeggen de vrouwen tegen elkaar. "Is dat kunst?" Ze slaan de spijker op de kop waar het gaat om de **Twente Biënnale**, die dezer dagen in Enschede wordt gehouden. Want wat is kunst en wat is kitsch? Daar draait het om bij dit kunstfestival. Die vraag is niet makkelijk te beantwoorden. Als kunst iets is wat de tongen losmaakt, dan is schilder De Gruijl met vlag en wimpel geslaagd.

Maar misschien is kunst ook wel iets wat de een wel iets doet en de ander niet. Wordt het gevoel beroerd? Of is kunst iets waarvan je geniet omdat je het zelf nooit zo zou kunnen bedenken, laat staan maken?

Iedere bezoeker heeft deze zondagmiddag z'n eigen motief om naar de **Biënnale** te gaan. In het Rijksmuseum lopen eenlingen. Als ze genieten van de werken - of doen alsof - nemen ze een peinzende houding aan. Op een manier als stripfiguur Tom Poes 'hmmm' zegt. Zo van: ik denk wel iets, maar is dat ook zo?

Soms moeten de bezoekers zich blootgeven om een kunsthendeling te laten verrichten. Zoals buigen voor een groot kruis met vertrektijden van vliegtuigen. Maar voor de rest kunnen ze - in zichzelf gekeerd, zoals het hoort - van het overstelpende aanbod genieten.

Een stinkdier in een vaas van glas De Twentsche Courant Tubantia 27 mei 2013 maandag

Buiten is ook van alles te zien, in de Public Space. Een laan met onder meer kunst van dranghekken. Iets van het pad af staat een vierkant van dranghekken, met in het midden een stapel dekzeilen. Sorry, maar hoort deze kunst er bij of heeft een bouwvakker op de late vrijdagmiddag gauw zijn zeilen veiliggesteld?

Het Cremermuseum dan. 'Betreden op eigen risico', staat er op een bordje. Dat heb je altijd met Cremer, denk ik. Maar bij dit museum in de afbouwfase moet het letterlijk worden genomen. De liefhebber van concrete kunst komt hier aan zijn trekken met een tractor van karton. Op een schermpje aan het voertuig zegt een man dat hij hoopt ooit een tractor te bezitten. Hij gaat voor het gevoel van vrijheid dat zo'n voertuig hem geeft. Hij pakt dozen en gaat aan het werk. Leuk bedacht.

Er is ook een kraampje ingericht met opmerkelijke spullen die te koop zijn. Zoals een zwarte en een zilveren tuinkabouter die de Hitlergroet brengen, een tegeltje met King en een afbeelding van Willem-Alexander in de huisstijl van pepermuntfabriek King. Of een namaakstinkdier in een soort vaas van glas. Dat valt wel op in je spruitjesinterieur.

Buiten is ook de Architects of Air, met een indrukwekkend opblaasgebouw te vinden. En een enorme koikarper in de vijver bij 21Rozendaal, die je zelf binnen mag hengelen. In Tetem kunstruimte biedt het Mediumlab beeld- en geluidskunst. Je kunt een stoelmassage krijgen. Kunst- en vliegwerk, zeg maar.

De bezoekers houden aan het kunstfestival ook nog wat over: ze krijgen een uitvouwbaar krukje van wit karton. Wie het vernuftige, gratis ding heeft gemaakt, weet de uitdeler niet. Als het voorwerp kunst is, sterft hier een artiest in schoonheid.

LOAD-DATE: 27 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Voltreffers en losse flodders De Twentsche Courant Tubantia 27 mei 2013 maandag

18 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

27 mei 2013 maandag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

Voltreffers en losse flodders

BYLINE: HERMAN HAVERKATE

SECTION: RE-VERHAAL VAN

LENGTH: 449 woorden

door Herman Haverkate

Toepasselijker had het uithangbord dit keer niet kunnen zijn: een levensgroot kanon, gemaakt door Atelier van Lieshout, staat op de stoep van het Rijksmuseum. Ook binnen duikt het thema oorlog, in heden en verleden, op niet mis te verstane wijze op: een nationaalsocialistische Nachtwacht (Frans Banning Cocq geflankeerd door SS'ers), een raket en een schilderij van Adolf Hitler in het shirt van het Braziliaanse elftal.

Erg subtiel is het allemaal niet, en dat is ook precies wat de samenstellers van de **Twente Biënnale**, Kees de Groot en Viola van Alphen, voor

ogen staat. Geen moeilijke, elitaire kunst binnen de veilige muren van het museum, maar kunst die uitdaagt, actueel is en in beeld brengt wat er in de wereld (Europa) van vandaag speelt.

Twee jaar geleden, bij de eerste **Biënnale**, in de Creatieve Fabriek in Hengelo, beperkte het kunstevenement zich nog tot een eigen reservaat. Dit keer, in Roombeek, is die beperking er niet. Natuurlijk zijn de belangrijkste werken van de **Biënnale** nog altijd te zien achter muren, maar in de openbare ruimte - van Museumlaan tot Stroinksbleek - wordt alle moeite gedaan om het publiek te prikkelen om naar binnen te gaan, ook al moet daar dan wel voor worden betaald.

Vijf instellingen werken aan deze **Biënnale** mee, stuk voor stuk gevestigd in de wijk en vanaf nu samenwerkend onder de vlag Cultuurpark Roombeek, het gebied waar Enschede vol inzet op cultuur. Hoofdlocatie is het Rijksmuseum Twenthe. Het deed de deuren royaal open voor de kunstenaars die het duo De Groot/ Van Alphen - tevens verantwoordelijk voor het Gogbot Festival - ook dit keer bij elkaar wist te brengen.

Hun aanwezigheid in het anders zo deftige museum is typisch voor de **Biënnale**. Een film van een Duits pratende zombie met Pruisische soldatenhelm en marsmuziek in de Gobelinzaal: het zijn deze contrasten waarnaar de samenstellers voortdurend

Voltreffers en losse flodders De Twentsche Courant Tubantia 27 mei 2013 maandag

op zoek zijn. Niet alleen in het Rijksmuseum, ook in de TwentseWelle, waar portretten van rockers opduiken tussen weefgetouwen en oude schilderijen.

Hoogtepunt in dit verband is het Balengebouw, tijdelijk ingericht als Cremer Museum. Drie etages vol kunst van het rauwe soort, de eerste confrontatie met de grote mogelijkheden van dit gebouw.

Het aanbod is verpletterend groot, het aantal verwijzingen naar Hitler, Napoleon, Andreas Breivik en asielzoekers ook. Europa is niet voor niets het thema van deze Biënnale.

Dat er in al dat maatschappijkritisch vertoon veel gelegenheidswerk zit, is duidelijk. Ook dat ligt, met een beetje fantasie, al besloten in het beeld van dat kanon bij de ingang: wie wil schieten, produceert

niet alleen voltreffers maar, onvermijdelijk, ook veel losse flodders.

LOAD-DATE: 27 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Het wringt en schuurt op de Twente Biënnale De Twentsche Courant Tubantia 27 mei 2013 maandag

19 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

27 mei 2013 maandag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

Het wringt en schuurt op de **Twente Biënnale**

LENGTH: 298 woorden

Je moet er oog en gevoel voor hebben. Wie kunst onderkent en waardeert, heeft het naar de zin op de **Twente Biënnale**.

ENSCHDEDE - Het kunstfestival **Twente Biënnale** was gisteren vooral een festijn voor de kenners. Het koude weer hield de wat minder doorgewinterde cultuurliefhebbers thuis. Maar de thuisblijvers hadden ongelijk. Het festival biedt veel en is uitdagend. Al begrijpt niet iedereen de waarde van een in mootjes gehakte leeuw, een kunstwerk van dranghekken of een kalfje op sterk water.

Volgens organisator Kees de Groot is de betekenis van de **Twente Biënnale** voor de regio groot. "Dit is een evenement dat mensen trekt uit heel Nederland. Actuele, spraakmakende beeldende kunst voor een breed publiek, met zo laag mogelijke drempels: ik ben ervan overtuigd dat dit aanslaat."

De **Biënnale** staat in het teken van Europa, in heden en verleden. In het Rijksmuseum duikt het thema oorlog op niet mis te verstane wijze op: een

nationaalsocialistische Nachtwacht (Frans Banning Cocq geflankeerd door SS'ers), een raket en een schilderij van Adolf Hitler in het shirt van het Braziliaanse elftal.

Het aanbod is verpletterend groot, het aantal verwijzingen naar Hitler, Napoleon, Andreas Breivik en asielzoekers eveneens.

Erg subtiel is het allemaal niet, en dat is ook precies wat de samenstellers voor ogen staat. Ze willen kunst die uitdaagt en in beeld brengt wat er in de wereld (Europa) van vandaag speelt.

De Enschedese cultuurwethouder Marijke van Hees ziet de vragen in de gemeenteraad alweer aankomen, maar toch is ze blij met de **Twente Biënnale**. "Het is een manier om te tonen dat kunst en cultuur er in Enschede toe doen. Natuurlijk zal het hier en daar schuren en wringen, maar dat hoort bij beeldende kunst."

Pagina 4 & 5:

Een stinkdier in een vaas van glas

LOAD-DATE: 27 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Het wringt en schuurt op de Twente Biënnale De Twentsche Courant Tubantia 27 mei 2013 maandag

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

20 of 58 DOCUMENTS

DAGBLAD DE LIMBURGER

Dagblad De Limburger

May 25, 2013 Saturday

VNR1 Edition

OPBLAASBAAR LABYRINT

stad vele kunstprojecten te zien zijn. TB13 gaat over hedendaagse kunst en maatschappelijke actualiteit. foto ANP

SECTION: Blz. 4

LOAD-DATE: May 25, 2013

LENGTH: 59 words

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

Onder de titel 'Architects of air' kunnen bezoekers door een kleurrijk opblaasbaar labirynth lopen, tijdens de internationale kunstmanifestatie **Twente Biennale**. Tot en met 9 juni zullen er in het Rijksmuseum Twenthe en op vele plekken in de

PUBLICATION-TYPE: Krant

Copyright 2013 Media Group Limburg / Dagblad De Limburger

All Rights Reserved

Een wekelijkse rubriek met (eigen) aardige berichten uit de kantlijn. - Pleinpraat De Twentsche Courant
Tubantia 25 mei 2013 zaterdag

21 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

25 mei 2013 zaterdag

Enschede

**Een wekelijkse rubriek met (eigen)
aardige berichten uit de kantlijn. -
Pleinpraat**

SECTION: EN-ENSCHEDÉ

LENGTH: 512 woorden

Flughafen 053

Evert Westerbeek is een verklaard voorstander van het out-of-the-box-denken. Een eigenschap die de voorman van D66 goed van pas komt in zijn hoedanigheid als vice-voorzitter van de stuurgroep, die op zoek moet naar de vele miljoenen die onze stad moet bezuinigen.

Een klus die alleen geklaard kan worden met creatief denken. In plaats van te schrappen op de gebruikelijke plekken (bibliotheek, schoolzwemmen, onderhoud wegen) kan ook gekozen worden voor een frissere, onorthodoxe

aanpak. Om zelf het goede voorbeeld te geven, bracht Westerbeek onlangs een uitstekende suggestie in.

Zou het niet wat zijn, opperde hij met een stalen smoel, om Enschede als een soort centrumgemeente toe te voegen aan Duitsland. "Hebben we meteen een luchthaven", stelde Westerbeek fijntjes vast. Een lonkend perspectief dat

Enschede op termijn heel wat euro's kan besparen. En misschien, sprak Westerbeek de voorzichtige hoop uit, leidt de komst van Flughafen 053 er ook toe, dat we aan deze kant van de grens wat beter worden in het nakomen van afspraken. Wat dat betreft kunnen we volgens Westerbeek nog veel leren van onze oosterburen.

'Mijn museum!'

Tja, onze Jan was weer even in Enschede. Met Babette. Om de opening van de **Twente Biënnale** bij te wonen. In het Rijksmuseum. En om daarna nog even te kijken in het Balengebouw dat maar geen Cremermuseum wil worden. Daar denkt Cremer zelf nog steeds heel anders over. Dat museum komt er en hij zal gemeente en De Woonplaats aan hun woord houden, belooft hij.

Een wekelijkse rubriek met (eigen) aardige berichten uit de kantlijn. - Pleinpraat De Twentsche Courant
Tubantia 25 mei 2013 zaterdag

Nu was er in en rond het Balengebouw een ludieke actie van de Enschedese kunstenaarsinitiatieven. Die protesteerden tegen het geldverslindende prestigeobject dat de verbouw van het Balengebouw in hun ogen is. En ze zijn het ook niet eens met het verschil in behandeling van de (inter)nationale kunstmakers en de regionale en stedelijke kunstenaars.

De bekende jongens hebben alle vrijheid en de lokalo's zijn gebonden aan allerlei regels, zo ervaren de Enschedese kunstenaars het. Een van de regels is dat maximaal 49 mensen tegelijk in het Balengebouw mogen en dat namen de mensen van de kunstcollectieven donderdagmiddag even heel letterlijk. Eerst iemand eruit, dan pas iemand erin.

Dat werd ook Jan Cremer te verstaan gegeven toen hij naar binnen wilde. En als je Cremer laat wachten om z'n eigen museum te betreden, weet je snel hoe laat het is. Volgens de Enschedese kuntenaar Elise Leusink was Jan not amused. Hij werd volgens haar zelfs echt boos en riep: "Ja hallo! Hier doen wij niet aan mee! Dit is mijn museum!"

Ons museum

Terwijl Cremer zich stond op te vreten bij het Balengebouw, gebeurde het in het Rijksmuseum Twenthe, het 'hoofdkantoor' van de **Biënnale**.

Eerder deze week werd er een kanon voor de deur geparkeerd en donderdagmiddag struinden binnen de vrouwen van Femen met blote borsten rond, omgeven door startroopers uit Star Wars. Het kanon en Femen: grof geschut en bloot. Het leek een saluut aan de oude meester.

Mocht er nog twijfel bestaan dat er een nieuwe wind waait door ons museum, dan is die onderhand wel weggenomen.

LOAD-DATE: 25 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

GRAPHIC: Ook Rijksmuseum Twenthe. foto Annina Romita/ANP

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

OPBLAASBAAR LABYRINT Limburgs Dagblad May 25, 2013 Saturday

22 of 58 DOCUMENTS

Limburgs Dagblad

Limburgs Dagblad

May 25, 2013 Saturday

hl Edition

OPBLAASBAAR LABYRINT

stad vele kunstprojecten te zien zijn. TB13 gaat over hedendaagse kunst en maatschappelijke actualiteit. foto ANP

SECTION: Blz. 4

LOAD-DATE: May 25, 2013

LENGTH: 59 words

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

Onder de titel 'Architects of air' kunnen bezoekers door een kleurrijk opblaasbaar labirynth lopen, tijdens de internationale kunstmanifestatie **Twente Biennale**. Tot en met 9 juni zullen er in het Rijksmuseum Twenthe en op vele plekken in de

PUBLICATION-TYPE: Krant

Copyright 2013 Media Group Limburg / Limburgs Dagblad

All Rights Reserved

Kleurrijk labyrint Dagblad van het Noorden 24 mei 2013 vrijdag

23 of 58 DOCUMENTS

Dagblad van het Noorden

24 mei 2013 vrijdag

Editie Noord-Drenthe

Kleurrijk labyrint

SECTION: Voorpagina; Blz. 1

LENGTH: 1 woorden

LOAD-DATE: 23 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

GRAPHIC: Enschede Een meisje vermaakt zich prima in een kleurrijk opblaasbaar labyrint. De doolhof maakt deel uit van de internationale kunstmanifestatie **Twente Biennale** in Enschede. Tot en met 9 juni zullen er in het Rijksmuseum Twenthe en op vele plekken in de stad tientallen kunstprojecten te zien zijn. Foto: ANP/Koen Verheijden

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: DVHN

Copyright 2013 Noordelijke Dagblad Combinatie / Dagblad van het Noorden

All Rights Reserved

Kleurrijk labyrint Dagblad van het Noorden 24 mei 2013 vrijdag

24 of 58 DOCUMENTS

Dagblad van het Noorden

24 mei 2013 vrijdag

Editie Oost-Groningen

Kleurrijk labyrint

LOAD-DATE: 23 May 2013

SECTION: Voorpagina; Blz. 1

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

LENGTH: 54 woorden

PUBLICATION-TYPE: Krant

Enschede Een meisje vermaakt zich prima in een kleurrijk opblaasbaar labyrint. De doolhof maakt deel uit van de internationale kunstmanifestatie **Twente Biennale** in Enschede. Tot en met 9 juni zullen er in het Rijksmuseum Twenthe en op vele plekken in de stad tientallen kunstprojecten te zien zijn. Foto: ANP/Koen Verheijden

JOURNAL-CODE: DVHN

Copyright 2013 Noordelijke Dagblad Combinatie / Dagblad van het Noorden

All Rights Reserved

Kleurrijk labyrint Dagblad van het Noorden 24 mei 2013 vrijdag

25 of 58 DOCUMENTS

Dagblad van het Noorden

24 mei 2013 vrijdag

Editie Zuidwest-Drenthe

Kleurrijk labyrint

SECTION: Voorpagina; Blz. 1

LENGTH: 1 woorden

GRAPHIC: Enschede Een meisje vermaakt zich prima in een kleurrijk opblaasbaar labyrint. De doolhof maakt deel uit van de internationale kunstmanifestatie **Twente Biennale** in Enschede. Tot en met 9 juni zullen er in het Rijksmuseum Twenthe en op vele plekken in de stad tientallen kunstprojecten te zien zijn. Foto: ANP/Koen Verheijden

LOAD-DATE: 23 May 2013

PUBLICATION-TYPE: Krant

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

JOURNAL-CODE: DVHN

Copyright 2013 Noordelijke Dagblad Combinatie / Dagblad van het Noorden

All Rights Reserved

Kleurrijk labyrint Dagblad van het Noorden 24 mei 2013 vrijdag

26 of 58 DOCUMENTS

Dagblad van het Noorden

24 mei 2013 vrijdag

Editie Noord-Groningen

Kleurrijk labyrint

LOAD-DATE: 23 May 2013

SECTION: Voorpagina; Blz. 1

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

LENGTH: 54 woorden

PUBLICATION-TYPE: Krant

Enschede Een meisje vermaakt zich prima in een kleurrijk opblaasbaar labyrint. De doolhof maakt deel uit van de internationale kunstmanifestatie **Twente Biennale** in Enschede. Tot en met 9 juni zullen er in het Rijksmuseum Twenthe en op vele plekken in de stad tientallen kunstprojecten te zien zijn. Foto: ANP/Koen Verheijden

JOURNAL-CODE: DVHN

Copyright 2013 Noordelijke Dagblad Combinatie / Dagblad van het Noorden

All Rights Reserved

Kleurrijk labyrint Dagblad van het Noorden 24 mei 2013 vrijdag

27 of 58 DOCUMENTS

Dagblad van het Noorden

24 mei 2013 vrijdag

Kleurrijk labyrint

SECTION: Voorpagina; Blz. 1

LENGTH: 1 woorden

LOAD-DATE: 24 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

GRAPHIC: Enschede Een meisje vermaakt zich prima in een kleurrijk opblaasbaar labyrint. De doolhof maakt deel uit van de internationale kunstmanifestatie **Twente Biennale** in Enschede. Tot en met 9 juni zullen er in het Rijksmuseum Twenthe en op vele plekken in de stad tientallen kunstprojecten te zien zijn. Foto: ANP/Koen Verheijden

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: DVHN

Copyright 2013 Noordelijke Dagblad Combinatie / Dagblad van het Noorden

All Rights Reserved

GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia 24 mei 2013 vrijdag

28 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

24 mei 2013 vrijdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

GEEN KOP

SECTION: RE-VANDAAG

LENGTH: 142 woorden

Atlas: Twentse steden zijn niet aantrekkelijk

Harde klappen voor kinderopvang

Politie vermoedt brandstichting na grote brand Denekamp

'Douglas had geweldige overlevingsdrang'

Reactie van Wouter op 'Atlas: Twentse steden zijn niet aantrekkelijk'

Uitgelicht

www.tubantia.nl/fotos

Bekijk het lezersmenu van de maand juni op onze website!

Best bekeken

Gisteravond nam Douglas afscheid in De Grolsch Veste. Bekijk op onze website een fotocollage van

zes seizoenen Douglas Franco Teixeira bij FC **Twente**.

Reactie van de site:

Ons enige probleem in **Twente** is werkgelegenheid. Verder hebben wij het hier prima voor elkaar.

www.tubantia.nl/lezersmenu

Twente Biënnale in de startblokken

Eigenaresse Dolle Pret klaagt over 'exorbitant hoge kosten'

Niek Loohuis terug bij Quick'20

Cremer houdt vast aan museum

Duarte: 'Selectie Oranje mooie stap'

LOAD-DATE: 24 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia 24 mei 2013 vrijdag

All Rights Reserved

29 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

24 mei 2013 vrijdag

Enschede

**Ludiek protest tijdens opening
Twente Biënnale**

SECTION: EN-ENSCHDEDE

LENGTH: 130 woorden

ENSCHDEDE - Ze vinden dat wordt gemeten met twee maten, de mensen van een aantal kunstenaarsinitiatieven in de stad - B93, Fabrieksschool, Studio Complex, Hangarr. En daarom voerden ze gistermiddag kort na de opening van de **Twente Biënnale** actie in het Balengebouw. Daar mogen, heeft de organisatie te verstaan gegeven, maximaal 49 mensen tegelijk naar binnen. En de 'lokalos' die meedoen aan het evenement, mogen niet schilderen op de binnenmuren van het

gebouw. "Maar Hugo Kaagman en Jan Cremer hebben bijna alle muren gevuld", roept woordvoerder Elise Leusink. En wat te denken van de miljoenenverbouwing van de vroegere opslag van katoenbalen? "Scheefgroei in de verdeling van geld", vindt ze. Bezoekers mogen een voor een naar binnen. Maximaal 49. Anders loeit het alarm.

LOAD-DATE: 24 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia 24 mei 2013 vrijdag

30 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

24 mei 2013 vrijdag

Enschede

GEEN KOP

LOAD-DATE: 24 May 2013

SECTION: EN-ENSCHEDÉ

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

LENGTH: 16 woorden

PUBLICATION-TYPE: Krant

NU OP DE SITE

Voor een beeldverhaal van de **Twente Biënnale**
kijk op <http://www.tubantia.nl/enschede>

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Ballon met boodschap De Gooi- en Eemlander 24 mei 2013 vrijdag

31 of 58 DOCUMENTS

De Gooi- en Eemlander

De Gooi- en Eemlander

24 mei 2013 vrijdag

Ballon met boodschap

BYLINE: alice plekkenpol

LENGTH: 456 woorden

Organisatie **Twente Biënnale** hield rekening met vuurwerkcramp

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' **Twente Biënnale** een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat.

Vraag hem niet naar hoogtepunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nou, vooruit, een poging. The Architects of Air zijn heel bijzonder, weet Kees de Groot. De grote Darth Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Balengebouw, de expositie in het Rijksmuseum Twenthe en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's.

Het thema 'Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. Het past perfect bij het hedendaagse politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze uiten hun visie in soms controversiële kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelaagd, er zit een boodschap achter.

Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal werken is speciaal gemaakt. We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen. Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten.

Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkcramp dertien jaar geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. We hebben gepraat met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijt de ramp, maar het ligt bij direct betrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij beslist rekening mee.

Ballon met boodschap De Gooi- en Eemlander 24 mei 2013 vrijdag

Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galleries binnenstapt. Hij hoopt dat juist een evenement als **Twente Biënnale** drempelverlagend werkt. In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als onrecht en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen. En als het dan ook nog gaat om kunst met een boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt aan een betere wereld.

LOAD-DATE: 24 May 2013**LANGUAGE:** DUTCH; NEDERLANDS**PUBLICATION-TYPE:** Krant**JOURNAL-CODE:** HDC_De_Gooi

Copyright 2013 HDC Media B.V. / De Gooi- en Eemlander

All Rights Reserved

Ballon met boodschap Haarlems Dagblad 24 mei 2013 vrijdag

32 of 58 DOCUMENTS

Haarlems Dagblad

Oprochte Haarlemse Courant 1696

Haarlems Dagblad

24 mei 2013 vrijdag

Ballon met boodschap

BYLINE: alice plekkenpol

LENGTH: 456 woorden

Organisatie **Twente Biënnale** hield rekening met vuurwerkcramp

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' **Twente Biënnale** een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat.

Vraag hem niet naar hoogtepunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nou, vooruit, een poging. The Architects of Air zijn heel bijzonder, weet Kees de Groot. De grote Darth Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Balengebouw, de expositie in het Rijksmuseum Twenthe en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's.

Het thema 'Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. Het past perfect bij het hedendaagse

politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze uiten hun visie in soms controversiële kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelaagd, er zit een boodschap achter.

Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal werken is speciaal gemaakt. We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen. Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten.

Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkcramp dertien jaar geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. We hebben gepraat met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijt de ramp, maar het ligt bij direct betrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij beslist rekening mee.

Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galeries binnenstapt. Hij

Ballon met boodschap Haarlems Dagblad 24 mei 2013 vrijdag

hoopt dat juist een evenement als **Twente Biënnale** drempelverlagend werkt. In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als onrecht en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen. En als het dan ook nog gaat om kunst met een boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt aan een betere wereld.

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: HDC_Haarlem

LOAD-DATE: 24 May 2013

Copyright 2013 HDC Media B.V. / Haarlems Dagblad

All Rights Reserved

Ballon met boodschap IJmuider Courant 24 mei 2013 vrijdag

33 of 58 DOCUMENTS

IJmuider Courant

IJmuider Courant

24 mei 2013 vrijdag

Ballon met boodschap

BYLINE: alice plekkenpol**LENGTH:** 456 woorden

Organisatie **Twente Biënnale** hield rekening met vuurwerkcramp

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' **Twente Biënnale** een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat.

Vraag hem niet naar hoogtepunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nou, vooruit, een poging. The Architects of Air zijn heel bijzonder, weet Kees de Groot. De grote Darth Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Balengebouw, de expositie in het Rijksmuseum Twenthe en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's.

Het thema 'Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. Het past perfect bij het hedendaagse politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze uiten hun visie in soms controversiële kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelaagd, er zit een boodschap achter.

Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal werken is speciaal gemaakt. We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen. Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten.

Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkcramp dertien jaar geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. We hebben gepraat met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijt de ramp, maar het ligt bij direct betrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij beslist rekening mee.

Ballon met boodschap IJmuider Courant 24 mei 2013 vrijdag

Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galleries binnenstapt. Hij hoopt dat juist een evenement als **Twente Biënnale** drempelverlagend werkt. In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als onrecht en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen. En als het dan ook nog gaat om kunst met een boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt aan een betere wereld.

LOAD-DATE: 24 May 2013**LANGUAGE:** DUTCH; NEDERLANDS**PUBLICATION-TYPE:** Krant**JOURNAL-CODE:** HDC_IJmuiden

Copyright 2013 HDC Media B.V. / IJmuider Courant

All Rights Reserved

Ballon met boodschap Leidsch Dagblad 24 mei 2013 vrijdag

34 of 58 DOCUMENTS

Leidsch Dagblad

Leidsch Dagblad

24 mei 2013 vrijdag

Ballon met boodschap

LENGTH: 456 woorden

Organisatie **Twente Biënnale** hield rekening met vuurwerkcramp

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' **Twente Biënnale** een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat.

Vraag hem niet naar hoogtepunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nou, vooruit, een poging. The Architects of Air zijn heel bijzonder, weet Kees de Groot. De grote Darth Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Balengebouw, de expositie in het Rijksmuseum Twenthe en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's.

Het thema 'Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. Het past perfect bij het hedendaagse politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme.

Ze uiten hun visie in soms controversiële kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelaagd, er zit een boodschap achter.

Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal werken is speciaal gemaakt. We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen. Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten.

Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkcramp dertien jaar geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. We hebben gepraat met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijt de ramp, maar het ligt bij direct betrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij beslist rekening mee.

Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galeries binnenstapt. Hij hoopt dat juist een evenement als **Twente Biënnale** drempelverlagend werkt. In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als onrecht en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want

Ballon met boodschap Leidsch Dagblad 24 mei 2013 vrijdag

dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen.
En als het dan ook nog gaat om kunst met een
boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt
aan een betere wereld.

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

LOAD-DATE: 24 May 2013

JOURNAL-CODE: HDC_Leidsch

Copyright 2013 HDC Media B.V. / Leidsch Dagblad

All Rights Reserved

Ballon met boodschap Noordhollands Dagblad 24 mei 2013 vrijdag

35 of 58 DOCUMENTS

Noordhollands Dagblad

24 mei 2013 vrijdag

Ballon met boodschap

BYLINE: alice plekkenpol

LENGTH: 456 woorden

Organisatie **Twente Biënnale** hield rekening met vuurwerkcramp

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat `zijn' **Twente Biënnale** een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat.

Vraag hem niet naar hoogtepunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nou, vooruit, een poging. The Architects of Air zijn heel bijzonder, weet Kees de Groot. De grote Darth Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Balengebouw, de expositie in het Rijksmuseum Twenthe en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's.

Het thema `Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. Het past perfect bij het hedendaagse politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze uiten hun visie in soms controversiële kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelaagd, er zit een boodschap achter.

Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal werken is speciaal gemaakt. We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen. Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten.

Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkcramp dertien jaar geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. We hebben gepraat met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijt de ramp, maar het ligt bij direct betrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij beslist rekening mee.

Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te

Ballon met boodschap Noordhollands Dagblad 24 mei 2013 vrijdag

bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galleries binnenstapt. Hij hoopt dat juist een evenement als **Twente Biënnale** drempelverlagend werkt. In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als onrecht en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen. En als het dan ook nog gaat om kunst met een boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt aan een betere wereld.

LOAD-DATE: 24 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: HDC_Noordholland

Copyright 2013 HDC Media B.V. / Noordhollands Dagblad

All Rights Reserved

BALLON MET EEN BOODSCHAP De Twentsche Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

36 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

23 mei 2013 donderdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

BALLON MET EEN BOODSCHAP

LENGTH: 761 woorden

Vraag hem niet naar hoogtepunten. Met ruim honderd internationale kunstenaars en een handvol Oost-Nederlands talent is dat eigenlijk niet te doen. Het aanbod is ook te divers. Nou, vooruit, een poging. "The Architects of Air zijn heel bijzonder", weet Kees de Groot. De creatief directeur van **Twente Biënnale** haalde acht jaar geleden al een grote opblaastent naar het Gogbotfestival, en dat bleek toen een van de grote publiekstrekkingen. Ook dit keer worden wachtrijen verwacht, maar waarschijnlijk minder lang dan in Sydney, waar de installaties vorig jaar nog naast het operagebouw stonden. "De grote Darth Vader Balloon is ook een topper, maar eveneens Jan Cremers expositie in het Balengebouw, de expositie in het Rijksmuseum Twenthe en de silent disco. Jongeren kunnen daar via een koptelefoon luisteren naar dj's."

Het thema 'Identifying Europe' is niet toevallig gekozen. "Het past perfect bij het hedendaagse

politieke en economische landschap. Het is ook een thema waar kunstenaars en schrijvers mee uit de voeten kunnen. De meesten hebben wel een mening over Europa, de economische recessie, populisme. Ze uiten hun visie in soms controversiële kunst om bijvoorbeeld een publiek debat uit te lokken. Veel kunst is dan ook gelaagd, er zit een boodschap achter."

Het merendeel van de tentoongestelde objecten is bestaand, maar nog niet eerder in Nederland te zien geweest, een klein aantal werken is speciaal gemaakt. "We bezoeken zelf veel festivals en kunstprojecten en nodigen dan kunstenaars uit die bij het thema passen."

Ze moeten natuurlijk ook passen op de locaties, maar dat is nauwelijks een probleem. Vooral de buitenruimte in de wijk Roombeek, vol postmoderne architectuur, leent zich uitstekend voor kunstprojecten.

Kees de Groot is blij met de nieuwe stek. In 2011 was de eerste editie van **Twente Biënnale**, mede dankzij gemeentelijke en provinciale subsidies, in de Creatieve Fabriek in Hengelo. Nu dus in Roombeek, in het naburige Enschede. "Eerlijk gezegd een veel betere plek, met een heleboel mogelijkheden binnen en buiten. De wijk wordt deze week uitgeroepen tot Roombeek Cultuurpark, dat zegt genoeg."

BALLON MET EEN BOODSCHAP De Twentsche Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

De Groot is blij met alle open ruimten, het grasveld en de parkeerplaats voor TwentseWelle, de Stroinksbleek achter datzelfde museum, de vrije kavels langs de Museumlaan die tijdelijk gebruikt mogen worden, het asfalt waar streetpainters aan de slag gaan. Die streetpaintings regenen langzaam weg, alle overige kunst verdwijnt meteen na 9 juni.

Er is bij het plaatsen van buiteninstallaties rekening gehouden met de vuurwerkcramp van dertien jaar geleden. Dus geen activiteiten op de exacte locatie van de ontplofte opslagplaats of bij een herinneringsmonument. "We hebben gepraat met mensen uit de wijk. Natuurlijk slijt de ramp, maar het ligt bij directbetrokkenen nog steeds gevoelig en daar houden wij beslist rekening mee."

Als het aan Kees de Groot ligt, blijft de **Twente Biënnale** in Roombeek. "We willen het evenement niet alleen nationaal, maar ook in het buitenland op de kaart zetten. Dan helpt het als je een vaste locatie hebt, zeker een wijk die qua architectuur al bekend is en volgens sommigen zelfs een landmark. Bovendien hebben we als organisatie wat met Enschede, want hier zitten de partijen waarmee we goed samenwerken, zoals onderwijsinstellingen en musea. Met het Rijksmuseum Twenthe, dat als hoofdlocatie fungeert, werken we al jaren samen bij het Gogboffestival. Het is een geweldige manier om cross-overs te maken. Vroeger was het ondenkbaar dat er bijvoorbeeld werk van Jan Cremer of Herman Brood in het Rijksmuseum Twenthe hing, nu kan Bart Hess er exposeren. Tijden veranderen."

Kees de Groot verwacht veel van de **Twente Biënnale**, die vanmiddag om 15.30 uur opent. Ook dat openingprogramma is divers, met het oplaten van de grote Darth Vader Balloon, muziek van Tata Mirando en een lezing door Maarten van Rossem. Iedereen is daar welkom, want **Twente Biënnale** wil verre van elitair zijn. Veel activiteiten zijn buiten, soms gratis toegankelijk, soms tegen een kleine vergoeding te bezoeken. De Groot realiseert zich dat niet iedereen gemakkelijk musea en galleries binnenstapt. Hij hoopt dat juist een evenement als **Twente Biënnale** drempelverlagend werkt. "In het leven is lang niet alles mooi, ook nu niet. Het is belangrijk stil te staan bij thema's als onrecht en vreemdelingenhaat, maar dat kan ook op een plezierige wijze. Want dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen. En als het dan ook nog gaat om kunst met een boodschap, denk ik echt dat creativiteit bijdraagt aan een betere wereld."

LOAD-DATE: 23 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

37 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

23 mei 2013 donderdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

GEEN KOP

DOOR ALICE PLEKKENPOL

BYLINE: DOOR ALICE PLEKKENPOL

LOAD-DATE: 23 May 2013

LENGTH: 51 woorden

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

Dankzij kunst is er zoveel schoonheid om ons heen, zegt Kees de Groot. Je moet het alleen zien. Hij hoopt dan ook dat 'zijn' **Twente Biënnale** een heel breed publiek trekt. Aan het programma ligt het niet: jong, oud, liefhebber van streetart of zigeunermuziek, voor iedereen is er wel wat.

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

EEN CREMER GEEFT NOOIT OP - JAN CREMER EVEN TERUG IN ENSCHEDE De Twentsche
Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

38 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

23 mei 2013 donderdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

EEN CREMER GEEFT NOOIT OP - JAN CREMER EVEN TERUG IN ENSCHADE

LENGTH: 1441 woorden

Als een panorama hangt het in de kelder van het Balengebouw. Zeven meter papier vol notities, steekwoorden, tekeningetjes, foto's en, vooral, namen. Bohemen Frans, Manus Oranje en Pa Nijgh, de schilder van de Emmastraat waar zijn moeder in de oorlogsjaren piano ging spelen en bij wie ze nog iets vond van de zwierige stad die haar was beloofd.

"Alles wat ik over Enschede te zeggen heb, staat op dit papier", zegt Jan Cremer (73). "Het hing in de boerderij in Hezingen waar ik 'De Hunnen' geschreven heb. Het was m'n houvast, het pad waarop ik al m'n herinneringen heb vastgeklonken. Toen ik aan het boek begon, dacht ik na drie maanden klaar te zijn. Het werden uiteindelijk zeven jaren. Zeven jaar op veilige afstand van Enschede, maar ook weer niet te ver weg. Een stille plek aan de grens, bij grenspaal 79. Alleen de

'kommiezen' en de Bundesgrensschutz kwamen af en toe langs voor een kop koffie. Ik beschrijf de stad als een grenspost. Enschede was de poort naar Nederland. Europa is het thema van deze **Twente Biënnale**. Als er een ooit een reden was om iets met 'De Hunnen' te doen, dan is het nú."

Hij zit in de kamer van zijn huis aan de Keizersgracht in Amsterdam. Bruin verbrand, voor even in Nederland. Na de opening van de **Biënnale**, vandaag, keert hij zo snel mogelijk terug naar Italië. Daar, in Umbrië, heeft hij een huis op een heuvel met olijfbomen, en een atelier. "Het is de plek waar ik schilder. Ik ben er vaak en veel. Tot ik het gevoel krijg dat ik weg moet of wil schrijven. Dat laatste doe ik in Parijs. De mogelijkheid om op elk moment op reis te kunnen gaan, in de auto te stappen of Schiphol te bellen, dat is de vrijheid die ik nodig heb."

Twee weken geleden was hij nog in Enschede. Om er met de jonge kunstenaars te werken die tijdens de **Biënnale** in het Balengebouw hun werk tonen. "Dat zijn fantastische gasten. Rebels, tegendraads. Maar tegelijk geweldige kunstenaars. Veel mensen denken dat het straks in het Cremer Museum alleen om mij draait. Het tegendeel is het geval. Het moet een permanente plek zijn voor dit soort mensen."

EEN CREMER GEEFT NOOIT OP - JAN CREMER EVEN TERUG IN ENSCHEDE De Twentsche
Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

Het Cremer Museum, eigenlijk wil hij het er helemaal niet over hebben. "We zijn nog in onderhandeling." Maar de kwestie zit hem hoog. Twaalf jaar praten zonder resultaat: het gaat in tegen zijn natuur. "Ik wil losgaan. Aan de slag. Zo zit ik in elkaar. En dan, verdomme, zit je bij weer de volgende vergadering en komt er opnieuw helemaal niks uit. Ik kan daar heel slecht tegen."

Ondanks de tegenwind gaat hij er nog steeds van uit dat het museum er komt. "Ik heb me twaalf jaar met tientallen enthousiaste mensen op dit plan geworpen, er is 8,5 miljoen geïnvesteerd en er staat een prachtig gebouw: dan is er geen weg terug meer. Opgeven staat niet in mijn woordenboek. Als ik ergens aan begonnen ben, maak ik het af. Punt. Een Cremer blaast nooit de aftocht. Het zou voor sommigen misschien makkelijk zijn, maar het zal niet gebeuren."

Mocht de nood aan de man komen, dan houdt hij de gemeente aan haar belofte. "Hoe? Wat denk je zelf? Het Balengebouw is mij beloofd en geschonken. Er ligt een contract. Daar zal ik de gemeente en de andere partij, De Woonplaats, aan houden. Het is, denk ik, ook goed te beseffen hoe dit allemaal is begonnen. Niet ikzelf, maar het gemeentebestuur van Enschede onder aanvoering van Jan Mans heeft me gevraagd of ze voor mij een museum op mochten richten. Na de vuurwerkrap is dat concreet geworden. Een aanbod van de gemeente Den Haag om een Cremermuseum te beginnen, heb ik afgewezen. We hebben een overeenkomst gesloten. Daarin is bepaald dat het Balengebouw het Cremer Museum zal worden. Aan die belofte mag niet getornd worden. Rem Koolhaas, een vriend van mij, was betrokken bij het ontwerp. Die Cremer-iconen aan de gevel, mijzelf op die motor, komen voort uit zijn ontwerp. Daar komen mensen op af, dat is cultuurgoed. Dat zet je niet zo maar even opzij."

Over de oorzaken van de vertraging wil hij niet te veel kwijt. De crisis natuurlijk, maar ook andere

dingen. De mutaties in het bestuur van de Stichting Cremer Museum bijvoorbeeld. "Daar moeten moesten op een gegeven moment ook mensen uit **Twente** in. Het ging allemaal wat stroever, sindsdien. Ook in de gemeenteraad trouwens. Op een gegeven moment werd daar gezegd: Wie is die Cremer eigenlijk, afgezien dan van dat ene boek? Terwijl ik goddomme twintig boeken heb geschreven en er honderd tentoonstellingen van me zijn geweest. Op zo'n moment denk ik: stel je iets beter op de hoogte voor je zoiets zegt."

Het museum moet zijn 'footprint' worden in de stad die hij in 1956 verliet. De 'grauwe fabrieksstad' uit zijn jeugd met de altijd 'loodgrijze hemel', beheerst door de geur van 'textiel, rubber en bier'. Van het Acaciaplantsoen en zijn eerste huis, Emmastraat 8, waar hij als kind tijdens de oorlog een ongekende harde jeugd beleefde. "De stad was altijd gehuld in rook. Van de fabrieken en de boeren in het Aamsveen die veen verbandden. Het huis zelf bestaat niet meer. Het werd al snel na de bevrijding afgebroken om plaats te maken voor het lijkenhuis van het ziekenhuis. Alleen het Slachterspad is er nog. Ik kom er overigens zelden. Tijdens het schrijven van 'De Hunnen' was dat heel bewust. Ik heb vaak op het punt gestaan 's avonds naar Enschede te rijden, maar ik heb het niet gedaan. Je moet afstand nemen tot je onderwerp. Mijn Enschede is dat zoals het tot 1956 heeft bestaan. Die stad zit in m'n hoofd. Daar rondlopen betekende dat ik het beeld van de herinnering zou hebben verstoord."

De kritiek op 'De Hunnen' was soms genadeloos. Hijzelf beschouwt het echter als zijn belangrijkste boek. "Ik sta nog steeds achter elke regel. Voor de volle 100 procent. Alles wat erin staat, is geverifieerd en waar. 'Ik Jan Cremer' was een moment, de neerslag van iets dat ik kwijt moest. Ik heb het in een maand geschreven. Toevallig is het een bestseller geworden. 'De Hunnen' echter gaat dieper. Ik denk wel eens: het is te vroeg verschenen.

EEN CREMER GEEFT NOOIT OP - JAN CREMER EVEN TERUG IN ENSCHEDE De Twentsche
Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

Nu, met al die boeken over zogenaamde geheimen uit oorlog, was het pas echt op waarde geschat."

Behalve het werkschema is tijdens de **Biënnale** ook het grote schilderij te zien dat hij maakte toen hij het 1500 pagina's tellende epos had voltooid. Het drieluik, Oorlog-Bevrijding-Wederopbouw, hangt echter niet in het Balengebouw, maar in het Rijksmuseum. Het museum dat hij in zijn boek beschreef als de 'pronkkamer' van de door de textielbaronnen bijeengeroofte schatten aan kunst en antiek 'waaraan de arbeidersgezinnen zich tegen betaling konden vergapen.' "Let wel: dit boek vertolkt de gevoelens van de arbeiders. Van het volk in Pathmos en de Turfkrim. In '45, toen we er gingen wonen, stonden er nog geen lantaarnpalen. Je zag er paarden met wagens, bakfietsen. Mijn moeder had het zwaar. Mijn vader stierf toen ik twee was. Ze voelde zich door hem verraden. Hij had haar een soort Parijs beloofd, maar ze kwam in Enschede. 'Vrömden' waren we. Of, in de volksmond, Hunnen. Ze sprak geen woord Nederlands. Ook niet in 2001, toen ze stierf en begraven wilde worden op de Westerbegraafplaats. Zo ver mogelijk van mijn vader. Die lag op de Oosterbegraafplaats. Zijn naam is bij ons thuis nooit meer meer uitgesproken."

Toch, weet hij nu, lijkt hij op zijn vader. Binnenkort verschijnt er over hem een boek van journalist Ben Siemerink. Cremer senior: ontdekkingsreiziger, smid, elektriciën, de man die stierf aan de gevolgen van een vechtpartij met NSB'ers en tijdens de oorlog al zijn kippen Adolf noemde (behalve dan de haan, die Heinrich heette).

"Voorafgaand aan 'De Hunnen' heb ik mensen gesproken die hem hebben gekend. Hij had twee

geveleugelde uitspraken: 'Eigen meester, niemand's knecht' en 'Geld moet rollen'. Beide zijn op mij van toepassing, de laatste helaas misschien wel iets te veel. Hij was een genie op het gebied van elektriciteit. De leidingen op Twickel zijn door hem aangelegd. Zijn eerste bedrijf stond op de plek van het oude stadhuis. Hij werd in 1929 uitgekocht, maar het feit ligt er, onontkoombaar, de 'footprint' van Cremer reikt tot onder het gemeentehuis."

Over twee jaar wordt hij 75. Oud voelt hij zich echter nog niet. "Integendeel, ik heb het idee dat ik nog maar net ben begonnen. Ik denk nooit aan de dood, ga nooit naar begrafenissen. Voor mij telt slechts het leven. Ik word 120, dus ik heb nog ruim veertig jaar. Ik moet m'n mooiste boek nog schrijven, het mooiste schilderij nog maken, al heb ik m'n mooiste moment al beleefd. Die avond, lang geleden, toen ik terugkwam uit Amerika en na een feestje in Amsterdam besloot om door te rijden naar Hezingen en daar door de boer gevraagd werd om te helpen bij het trekken van een kalf: dát was het mooiste moment van mijn leven."

LOAD-DATE: 23 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

39 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

23 mei 2013 donderdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

GEEN KOP

DOOR HERMAN HAVERKATE - FOTO'S
LARS SMOOK

BYLINE: DOOR HERMAN HAVERKATE

LOAD-DATE: 23 May 2013

LENGTH: 59 woorden

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

Wat in twaalf jaar moeizaam onderhandelen niet lukte, lukte bij de **Twente Biënnale** wel: Jan Cremer exposeert in het gebouw dat zijn beeltenis op de gevel draagt. Te midden van het werk van zes jonge kunstenaars toont hij er het metersgrote werkschema van 'De Hunnen', zijn magnum opus over zijn jeugd in Enschede.

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Hoe meer des te beter De Twentsche Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

40 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

23 mei 2013 donderdag

Hengelo

Hoe meer des te beter

SECTION: HE-HENGELLO

LENGTH: 166 woorden

Twente Biënnale en Plaatsbepaling op elkaar afstemmen. Dan kunnen mensen gaan hopen." Dat **Twente** Biënnale na de eerste editie in de Creatieve Fabriek voor Enschede heeft gekozen komt volgens hem onder meer doordat die stad 'de ambitie en het geld heeft om er voor te gaan'. De Groot sluit niet uit dat de derde editie weer ergens anders wordt gehouden.

"Hoe meer kunst des te beter. Dat er in Hengelo ook iets gebeurt, is helemaal goed voor de kunst en de mensen die er komen kijken." Creatief-directeur Kees de Groot van **Twente Biënnale** in Enschede heeft geen enkel probleem met de eerste editie van Hengelo **Biënnale** die samenvalt met die van 'hem'. Hij ziet de buitententoonstelling onder de titel 'Plaatsbepaling' rond buitenplaats De Houtmaat als welkome aanvulling op het evenement in Enschede. De Groot: "In steden in het westen is het heel gebruikelijk dat er meerdere festivals of andere happenings gelijktijdig plaatshebben. Daar is niets op tegen. Wellicht kunnen we de openingen van de

LOAD-DATE: 23 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Gelijktijdig met Twente Biënnale in Enschede heeft hier de eerste editie van Hengelo Biënnale plaats. De
Twentsche Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

41 of 58 DOCUMENTS

DE TWENTSCHE COURANT
Tubantia

De Twentsche Courant Tubantia

23 mei 2013 donderdag

Hengelo

**Gelijktijdig met Twente Biënnale in
Enschede heeft hier de eerste editie
van Hengelo Biënnale plaats.**

BYLINE: HARRY GERRITSMA

SECTION: HE-HENGELO

LENGTH: 654 woorden

door Harry Gerritsma

HENGELO - De eerste Hengelo **Biënnale** onder de titel 'Plaatsbepaling' rond De Houtmaat is geen concurrent van **Twente Biënnale** in Enschede, het is een 'knipoog'. "We pretenderen geen concurrent te zijn. Absoluut niet. Maar we doen het bewust gelijktijdig met Enschede, omdat we willen laten zien dat Hengelo zich van alles laat afnemen. De eerste **Twente Biënnale** was hier twee jaar geleden in de Creatieve Fabriek. Maar Enschede wilde het en kreeg het. Je ziet ook aan het hbo-onderwijs en het ziekenhuis dat Hengelo inlevert. Het volgende slachtoffer is het FBK-Stadion. Als daar straks

wordt gevoetbald, kan de atletiek het vergeten", zegt kunstenaar Pier van Dijk.

Van Dijk runt samen met Antek Olszanowski Bureautje Voorwaarts, opgericht uit onvrede met de gemeentelijke besparingen. Van Dijk: "Door het bezuinigingsbeleid heeft Hengelo - voorlopig - geen geld meer over voor de professionele kunst: een beschamende situatie!"

Daarom initieert en organiseert Bureautje Voorwaarts onder het motto 'Niet lullen maar poetsen; vrolijk voorwaarts!' projecten en tentoonstellingen op bijzondere binnen- en/of buitenlocaties, zoals buitenplaats De Houtmaat. Op deze manier krijgt de professionele beeldende kunst in de stad toch een platform en blijft het op de agenda staan.

Aan 'Plaatsbepaling' doen 32 voornamelijk ruimtelijk werkende professionele kunstenaars mee met in totaal 52 werken. De meeste werken zijn te koop. Schilderijen lenen zich minder voor een expositie in de buitenlucht. Vanaf vanmiddag vier uur tot en met zondag 9 juni zijn de werken, vooral dus objecten en installaties van uiteenlopende materialen en technieken, rond De Houtmaat te bewonderen. 9 juni is ook de slotdag van **Biënnale Twente** in Enschede. De expositie wordt door alle betrokkenen uit eigen zak betaald. Pier van Dijk

Gelijktijdig met Twente Biënnale in Enschede heeft hier de eerste editie van Hengelo Biënnale plaats. De Twentsche Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

schat dat er al met al zo'n 10.000 euro mee is gemoeid. Ter vergelijking: bij **Twente Biënnale** exposeren meer dan honderd kunstenaars bij verschillende culturele instellingen in de van de vuurwerkramp bekende wijk Roombeek en in de openbare ruimte.

Hoofdlocatie van het festival is het Rijksmuseum Twenthe. Van de gemeente Enschede krijgt **Twente Biënnale** een subsidie van 200.000 euro. Daarnaast besteedt Enschede Promotie nog eens 22.500 euro aan de promotie en marketing van het evenement.

Deelname aan 'Plaatsbepaling' stond open voor alle professionele beeldend kunstenaars in Hengelo. Pier van Dijk is meer dan tevreden over het aantal deelnemers. "Als je weet dat er in Hengelo zo'n honderd professionele kunstenaars zijn, waarvan het merendeel in het platte vlak werkt, dan mogen we zeker niet klagen. Sterker: ik vind het een prachtig aantal", vertelt Van Dijk.

De titel 'Plaatsbepaling' verwijst rechtstreeks naar de locatie en naar de manier waarop de tentoonstelling tot stand is gekomen. Bureautje Voorwaarts ging bij de buitenplaats kijken en bepaalde een route: rechtsom langs de vijver, vanaf het zwarte huisje tot aan het afsluitbare hek en weer terug. De kunstenaars stelden zich eveneens op de hoogte van de situatie. Van Dijk: "Ze lieten zich op de route door van alles en nog wat inspireren en kozen één of meer plekken voor één of meer werken. Bovendien verwijst de titel naar een ander

soort plaatsbepaling, namelijk naar hoe de tentoongestelde werken zich verhouden ten opzichte van elkaar."

Over het aantal bezoekers heeft Van Dijk geen hooggespannen verwachtingen: "Ik weet dat De Houtmaat drukbezocht wordt. Aanstaaende zondag is al de WeustDag die zich rond de Houtmaatvijver afspeelt. Ook op andere dagen is er veel te doen. Wij hopen dat we ons initiatief om de twee jaar kunnen herhalen en dat het tot iets uitgroeit."

Twente Biënnale in Enschede zal de beeldend kunstenaar niet links laten liggen. Daarvoor is Pier van Dijk te veel liefhebber. En eerlijk is eerlijk: het is een groot evenement. Maar vanmiddag even niet, want dan opent de eerste Hengelo **Biënnale**.

LOAD-DATE: 23 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Biënnale zet zwaar geschut in De Twentsche Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

42 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

23 mei 2013 donderdag

Enschede

Biënnale zet zwaar geschut in

SECTION: EN-ENSCHEDE

LENGTH: 130 woorden

ENSCHUDE - Je moet tegenwoordig zwaar geschut inzetten, wil je het grote publiek binnenhalen. Daar weten ze bij **Twente Biënnale** alles van. En zo staat er deze dagen een blauw kanon voor de ingang van het Rijksmuseum Twenthe, als eyecatcher van het festival dat daar vanmiddag wordt geopend.

Het kanon is gemaakt door Atelier Van Lieshout uit Rotterdam, als onderdeel van zijn visie op het Europa van de toekomst. En laat dat nou net 't thema van de **Biënnale** zijn: 'Identifying Europe'.

Hoe zich dat allemaal vertaalt, kan worden gezien tot en met zondag 9 juni op diverse locaties in de wijk Roombeek. Met als een van de hoogtepunten een luchtballon in de vorm van het hoofd van Dart Vader uit de filmreeks Star Wars.

Meer over **Twente Biënnale** in

de bijlage OverUit van vandaag

LOAD-DATE: 23 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

ENSCHDEDE - Cremer houdt vast aan museum De Twentsche Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

43 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

23 mei 2013 donderdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

**ENSCHDEDE - Cremer houdt vast aan
museum**

Bijlage OverUit

LOAD-DATE: 23 May 2013

LENGTH: 57 woorden

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

Het is onontkoombaar dat er in Enschede een Cremer Museum komt, dat zegt Jan Cremer vandaag in een interview met deze krant. "Er ligt een contract. Daar zal ik de gemeente en de andere partij, De Woonplaats, aan houden." Het Cremer Museum in Roombeek is tijdelijk open als onderdeel van de **Twente Biënnale**, die vandaag begint.

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia 23 mei 2013 donderdag

44 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

23 mei 2013 donderdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

GEEN KOP

LOAD-DATE: 23 May 2013

LENGTH: 32 woorden

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

4 jan cremer ik!

6 **twente biënnale** kunst met een boodschap

PUBLICATION-TYPE: Krant

8 twentse metal solo's, drumsalvo's & grunts 10 lee
'scratch' perry heeft Het gehad met reggae

JOURNAL-CODE: TT

13 fast & furious 6 het kan nóg gekker

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Biënnale zoekt vrijwilligers De Twentsche Courant Tubantia 22 mei 2013 woensdag

45 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

22 mei 2013 woensdag

Enschede

Biënnale zoekt vrijwilligers

Deelnemers krijgen gratis maaltijden, een officieel **Biënnale** T-shirt en een passe-partout voor alle activiteiten.

SECTION: EN-ENSCHEDE

<http://www.twentebiennale.nl>

LENGTH: 96 woorden

LOAD-DATE: 22 May 2013

ENSCHEDE - De **Twente Biënnale**, die donderdag in Enschede begint, is nog op zoek naar vrijwilligers. De kunstmanifestatie duurt tot en met zondag 9 juni en speelt zich af op tal van binnen- en buitenlocaties in cultuurpark Roombeek.

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

De organisatie heeft dringend behoefte aan mensen die bereid zijn een of meerdere dagen te werken als kassamedewerker, suppoost, cateraar, gastvrouw of lid van de bouwploeg. Opgeven kan via de website.

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia 22 mei 2013 woensdag

46 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

22 mei 2013 woensdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

GEEN KOP

SECTION: RE-VANDAAG

LENGTH: 143 woorden

Een maatje meer, mooi of ongezond?

Beloning of straf hondenbezitters?

Smit: 'Bod Ajax op Duarte afgewezen'

Politie rekent drie inbrekers in

Motorrijder ernstig gewond

Reactie van Hendrik op ' Beloning of straf hondenbezitters'

Uitgelicht

www.tubantia.nl/lezersfoto

Morgen speelt FC **Twente** tegen FC Utrecht in de finale van de play-offs!

Best bekeken

Heeft u een mooie, bijzondere foto gemaakt? Deel hem dan met de lezers van onze krant door hem te uploaden op onze website!

Reactie van de site: Ik vind het een belachelijk idee om hondenbezitters die hun hond aangelijnd houden te belonen omdat ik dat gewoon een plicht vind.

Lees alles op <http://tubantia.nl/fctwente>

Twente Biënnale zoekt vrijwilligers

Oranjetour vol verrassingen

Nepbom Enschede bevatte water

Openbare repetitie Nederlands Symfonieorkest

Amateurvoetbal: schema nacompetitie

LOAD-DATE: 22 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia 22 mei 2013 woensdag

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Lichtgevende en drijvende baby in stadsvijver De Twentsche Courant Tubantia 15 mei 2013 woensdag

47 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

15 mei 2013 woensdag

Lichtgevende en drijvende baby in stadsvijver

SECTION: AM-ALMELO

LENGTH: 135 woorden

ALMELO - De organisatie van het Media Art Flow Festival (MAFF) blijft zoeken naar nieuwe dingen. En dus komen ze op 27 en 28 september tijdens MAFF 2013 met een lichtgevende en drijvende baby in de stadsvijver bij de bibliotheek. De baby wordt daar geprojecteerd door mensen van het Beeldbuis Festival in Zwolle. MAFF is een samenwerking aangegaan met Beeldbuis. Die samenwerking bestaat uit het delen van kennis en het opzetten van lichtkunstprojecten. De lichtgevende baby is daar de eerste uitwerking van.

Het Beeldbuis Festival is onderdeel van het Stadsfestival Zwolle begin september. Ook MAFF zal zich daar laten zien.

MAFF is binnenkort ook te zien op de **Twente Biënnale** in Enschede. Daar wordt een Cookiemachine met licht en geluid getoond in het Balengebouw, de centrale plek van de **Twente Biënnale**.

LOAD-DATE: 15 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Hoofddrol voor Jan Cremer op Biënnale De Twentsche Courant Tubantia 4 mei 2013 zaterdag

48 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

4 mei 2013 zaterdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

Hoofddrol voor Jan Cremer op Biënnale

BYLINE: HERMAN HAVERKATE

SECTION: RE-VANDAAG

LENGTH: 566 woorden

De **Twente Biënnale** komt eraan. En Jan Cremer ook. Voor 't eerst sinds z'n 16e sliep hij weer in Enschede.

door Herman Haverkate

ENSCHEDE - Mooi weer, Jakhals Erik van De Wereld Draait Door en een gebouw met z'n beeltenis in veelvoud aan de gevel: ideale

omstandigheden voor hem, Jan Cremer. Gisteren was hij met een groepje kunstenaars aan het werk in het Balengebouw (Het Cremer) in Roombeek dat ooit was voorbestemd om zijn museum te worden, maar waarvan de toekomst nog altijd onzeker is.

Cremer was in Enschede in verband met de **Twente Biënnale** die op 23 mei begint. "Het museum mag dan gecancelld zijn, we willen toch iets van de rebelse geest laten zien die hier had kunnen heersen", aldus Viola van Alphen, een van de organisatoren. "Met Cremer in de rol van mentor krijgen zeven geestverwanten de kans dit gebouw tijdelijk naar hun hand te zetten."

Volgens Van Alphen is de expositie in Het Cremer ook bedoeld als een eerbetoon. Niet alleen aan de kunstenaar Cremer, maar ook aan de oud-Enschedeër die hij is. Tijdens de **Biënnale** is er een special te zien over De Hunnen, het epos in drie delen dat hij schreef over zijn eigen verleden. "Cremer is de enige schrijver-kunstenaar die de

Hoofdrol voor Jan Cremer op Biënnale De Twentsche Courant Tubantia 4 mei 2013 zaterdag

geschiedenis van Enschede zo krachtig en uitgebreid heeft verwoord en verbeeld. Dit is een uniek historisch document over Enschede in de jaren dertig, de textielbaronnen en de oorlog. Maar ook over de figuur van zijn vader over wie binnenkort een boek verschijnt."

Voor Hugo Kaagman (58), een van de jonge 'rebellens' die in Het Cremer exposeert, is de schrijver van Ik, Jan Cremer een held. "M'n zus las dat boek voor haar examen. Zo heb ik Jan leren kennen. Ik herken in hem het vrijgevochtene, het feit dat hij schijt had aan alles. Zoals hij hier rondloopt en ons stimuleert: dat stimuleert enorm. Hij is een soort vaderfiguur. Zo heeft hij trouwens dit museum ook bedoeld. Niet alleen voor zichzelf, maar als plek voor experimenten, met hemzelf in de rol van aanjager en blikvanger."

Kaagman, de kunstenaar van de Delfts blauwe tegels op de Stadshaard, maakt in de kelder een muurschildering met Cremer in de hoofdrol. "Ik heb hem ook op de Stadshaard gezet. Toen ik hem overigens ook heb leren kennen. Die man is een boegbeeld voor deze stad. Als ik in Amsterdam vertel dat ik naar het Balengebouw ga, zeggen ze: 'Balen'. Zeg ik dat ik naar Het Cremer ga dan heb ik in elk geval iets te vertellen. Ik vind ook nog steeds dat dat museum er moet komen. Jan zelf gelooft er trouwens ook nog in. Hij is een geboren optimist. Hij heeft deze week voor het eerst sinds z'n 16e weer in Enschede geslapen. "

Cremer is een van de ruim honderd deelnemers aan de **Twente Biënnale**. Het thema van de manifestatie is Identifying Europe. Behalve

exposities zijn er concerten, lezingen en manifestaties in de open lucht met onder meer Tinklebell, de Architects of Air, de luchtballon Darth Vader (Star Wars), de internationaal vermaarde performancekunstenares Marina Abramovic, Jonathan Meese en historicus Maarten van Rossem.

Kaagman en de andere kunstenaars in de kelder van Het Cremer kijken uit naar de **Biënnale**. "Enschede komt vol in de schijnwerpers te staan. Hopelijk helpt dat om alle mooie plannen weer vlot te trekken. Weet je wat het kost om al die beeltenissen van Jan op z'n motor weer van de gevel te krijgen? Meer dan 150.000 euro! Het zou werkelijk een schande zijn als het ooit zover zou komen."

LOAD-DATE: 4 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Expo Hengelose kunstenaars in De Houtmaat De Twentsche Courant Tubantia 3 mei 2013 vrijdag

49 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

3 mei 2013 vrijdag

Hengelo

Expo Hengelose kunstenaars in De Houtmaat

SECTION: HE-HENGELO

LENGTH: 136 woorden

HENGELO - Buitenplaats De Houtmaat wordt eind deze maand de locatie van een grote buitententoonstelling waaraan meer dan dertig Hengelose kunstenaars meedoen. Plaatsbepaling is de naam van het evenement, dat donderdag 23 mei wordt geopend, enkele dagen vóór de jaarlijkse WeustDag op zondag, met z'n vele evenementen in het Weusthagpark. De Houtmaat ligt centraal in het park.

De expositie wordt georganiseerd door Bureau Voorwaarts van Pier van Dijk en Antek Olszanowski, dat zich heeft gespecialiseerd in het

zoeken van bijzondere en gevarieerde locaties waar kunstenaars werk kunnen exposeren.

De Hengelose tentoonstelling is tot maandag 10 juni te zien en valt samen met de **Twente Biënnale** in Enschede. Naast de individuele professionele kunstenaars zijn ook nog drie kunstenaarsinitiatieven van de partij.

LOAD-DATE: 3 May 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Jan Cremer toch even in het Cremer De Twentsche Courant Tubantia 17 april 2013 woensdag

50 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

17 april 2013 woensdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

Jan Cremer toch even in het Cremer

Europe'. Meer dan honderd kunstenaars, onder wie grote namen als Marina Abramovic en Jonathan Meese, nemen eraan deel. De manifestatie begint op 23 mei en duurt tot en met 9 juni.

SECTION: RE-VANDAAG

LENGTH: 99 woorden

LOAD-DATE: 17 April 2013

ENSCHDEDE - Zijn museum komt er niet, maar in mei hangt het werk van Jan Cremer toch even in Het Cremer. Tijdens de **Twente Biënnale**, die dit jaar in Roombeek wordt gehouden, wordt het ooit als museum voorbestemde Balengebouw tijdelijk ingericht in de geest van Cremer. Behalve eigen schilderijen is er ook werk te zien van de kunstenaars Marc Bijl, Hugo Kaagman en Boris Tellegen. Thema van **Biënnale** is 'Identifying

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Met het houten ros naar Taiwan De Twentsche Courant Tubantia 16 maart 2013 zaterdag

51 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

16 maart 2013 zaterdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

Met het houten ros naar Taiwan

SECTION: RE-VANDAAG

LENGTH: 446 woorden

ENSCHDEDE - Hij gaat gedemonteerd mee in het vliegtuig naar Taiwan, in een speciale tas. De Sawyer gooit bij voorbaat al hoge ogen op Tapei Cycle 2013, een van de grootste fietsbeurzen ter wereld. Jurgen Kuipers is met zijn houten fiets al doorgedrongen tot de eindronde van een prestigieuze ontwerpwedstrijd.

De 45-jarige grafisch ontwerper uit Enschede hoopt natuurlijk stilletjes dat een fabrikant of ontwerpbureau enthousiast raakt over de sierlijke 'beachcruiser' uit **Twente**, met z'n platte frame van multiplex en een geknikte ketting die oogt als een boemerang. De bijzondere fiets van Kuipers is al

twee jaar oud en was eerder te zien op de regionale kunstexpositie **Twente Biënnale**.

Kuipers, die zijn boterham verdient met grafische ontwerpen op het 'platte vlak', heeft een passie voor driedimensionale technische creaties en een bijzondere voorliefde voor fietsen. "Ik ben jarenlang fanatiek BMX'er geweest, fietscrosser. Zodoende heb ik van jongs af aan veel aan fietsen geknutseld", zegt Kuipers.

Hij wilde enkele jaren geleden wel eens weten of je ook een mooie fiets zou kunnen maken van hout. "Ik ben eerst begonnen met kleine modelletjes van foamboard te knutselen. Dan kom je al snel tot de conclusie dat een plat houten frame problemen met zich meebrengt, zoals de loop van de ketting. Daar bedenk je dan oplossingen voor, die je later op werkelijke grootte en in hout gaat toepassen."

Een houten fiets is niet uniek, want met name de laatste jaren zijn er meer ontwerpers die met dit materiaal of met bamboe rijwielen maken. Kuipers' ontwerp is in Taiwan opgevallen door de combinatie van het platte multiplex frame en het sierlijke lijnenspel met een schuine voorvork, een groot stuur en kleine wielen. Het geheel heeft de

Met het houten ros naar Taiwan De Twentsche Courant Tubantia 16 maart 2013 zaterdag

uitstraling van een 'beachcruiser', een stoere motorfiets, maar dan met trapaandrijving.

Kuipers is uit bijna zeshonderd inzenders als enige Nederlander doorgedrongen tot de finale. In de aanloop mocht hij eind november al een driedaagse workshop in Taiwan volgen, waarin de ontwerpen nader onder de loep werden genomen. "Taiwan is een van de grootste producenten van fietsframes en fietsonderdelen ter wereld. Er is daar enorm veel kennis over fietsen, terwijl op straat bijna iedereen op scootertjes rijdt", zegt Kuipers.

De Enschedeër sleutelt intussen verder aan de Sawyer. Een presentatieboek laat diverse mogelijkheden zien, waaronder een Sawyer in 'sunburst look', een spuittechniek die is afgeleid van elektrische gitaren uit de jaren zestig. "Maar je zou ook nog opbergruimte in het frame kunnen

aanbrengen of een accu voor elektrische aandrijving. Ik heb geen idee of mijn fiets ooit te koop wordt, maar wie weet."

LOAD-DATE: 16 March 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Twentse musea zijn rolmodel voor Nederland De Twentsche Courant Tubantia 14 maart 2013 donderdag

52 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

14 maart 2013 donderdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

Twentse musea zijn rolmodel voor Nederland

SECTION: RE-VANDAAG

LENGTH: 144 woorden

ENSCHDEDE - De samenwerking tussen de grote musea in **Twente** kan een rolmodel zijn voor Nederland. Dat zei Joop Daalmeijer, voorzitter van de Raad voor Cultuur, gisteren in museum TwentseWelle. Daalmeijer sprak in Enschede met vertegenwoordigers van de gemeente Enschede, de musea en de Nationale Reisopera.

De voorzitter van de Raad voor Cultuur, het voornaamste adviesorgaan van de overheid op het gebied van cultuur en media, prees de manier waarop het Rijksmuseum Twenthe en

TwentseWelle de komende jaren de onderlinge banden willen versterken. Beide instellingen willen nauwe samenwerking op het gebied van marketing en programmering, te beginnen met de **Twente Biënnale** in mei en een grote tentoonstelling over Van Heek in 2015. Daalmeijer ziet de samenwerking als alternatief voor de brede, landelijke museumnetwerken die de Raad in haar advies heeft aanbevolen.

LOAD-DATE: 14 March 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

2,7 miljoen euro De Stentor / Dagblad Flevoland 7 maart 2013 donderdag

53 of 58 DOCUMENTS

de Stentor

De Stentor / Dagblad Flevoland

7 maart 2013 donderdag

Dagblad Flevoland

2,7 miljoen euro

Bevrijdingsfestival Overijssel: 298.980 euro

IJsbeeldenfestival Zwolle: 150.000 euro.

SECTION: IJSSELDELTA3

LENGTH: 132 woorden

De provincie Overijssel heeft 2,7 miljoen euro verdeeld over elf evenementen en festivals:

Military Boekelo: 300.000

Internationaal Topsport Event **Twente** (waaronder FBK Hengelo en Triathlon Holten): 300.000

Ronde van Overijssel: 166.500

Ribs& Blues en Dauwpop: 211.800

Deventer op Stelten: 295.980

Dickens Festijn: 175.428

Deventer Boekenmarkt: 147.750

Stoppelhaene Raalte/Typisch Salland: 291.990

Zwolle Unlimited (Vertelfestival, Kunsten op Straat en Boekenmarkt): 246.000

Zeven aanvragen werden afgewezen: Kunsten op Straat, Stadsfestival Zwolle (inclusief Thorbeckegrachtfestival), FBK games, IJsseldelta Maritiem Kampen/Zwartsluis, Jazz 'n Art Enschede, CSI **Twente** en GGOBOT/**Twente Biënnale**.

LOAD-DATE: 7 March 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: STDF

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Bundeling Concordia blijft inzet De Twentsche Courant Tubantia 18 februari 2013 maandag

54 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

18 februari 2013 maandag

Enschede

Bundeling Concordia blijft inzet

SECTION: EN-ENSCHEDÉ

LENGTH: 397 woorden

Hoewel de raad eerder op de rem trapte houden B en W vast aan ambities voor Concordia en Jan Cremer.

ENSCHEDÉ - Onder druk van de gemeenteraad moest het college de voet van het gaspedaal halen. Maar cultuurwethouder Marijke van Hees heeft haar ambities voor Concordia en Jan Cremer allesbehalve overboord gegooid. Nog steeds is zij voorstander van een bundeling van functies van Concordia in Roombeek.

Voorwaarde is dan wel dat het huidige pand aan de Langestraat (beeldende kunst en educatie) verkocht kan worden. Ook laat ze onderzoeken hoe de betekenis van Jan Cremer en zijn werk aan onze stad kan worden verbonden.

Eén en ander wordt duidelijk uit het definitieve Cultuurplan, dat is vastgesteld door B en W. Bij de behandeling van deze nota, vorig jaar oktober, kreeg het college duidelijke signalen mee vanuit de raad. Een overgang van Concordia naar het Balengebouw bijvoorbeeld gaat de raad vooralsnog te ver. Ook het voorstel om geld uit te trekken voor de aankoop van de grafiekcollectie van Jan Cremer kreeg geen politieke steun. Een keuze die volgens het college bij verschillende betrokkenen tot veel teleurstelling heeft geleid.

Van Hees heeft de hoop om Cremer een 'blijvende footprint' aan te bieden in Enschede echter nog niet opgegeven. In dat verband wordt een samenwerking met de **Twente Biënnale** als mogelijkheid geopperd. Vanaf mei 2013 staat dit beeldende kunst- en mediafestival om het jaar op de kalender.

In 2015, als Jan Cremer 75 jaar wordt, is het de bedoeling dat 'de geest van rebelsheid' tot leidend thema van de **Biënnale** wordt uitgeroepen. Volgens het college ondersteunen de partners in Roombeek deze insteek: 'Ze zien de meerwaarde ervan voor de stad.'

Het verplaatsen van de beeldende kunst van Concordia naar het Kunstkwartier Roombeek leidt volgens het college niet tot een 'ruimtelijke versnippering' van het aanbod. Op die plek bevindt

Bundeling Concordia blijft inzet De Twentsche Courant Tubantia 18 februari 2013 maandag

zich het zwaartepunt van de beeldende kunst in Enschede.

Als Concordia de beeldende kunst van de Langestraat en 21rozenaal samenbrengt in het Balengebouw, en daarmee teruggaat van drie naar twee gebouwen, kan evenmin worden gesproken van versnippering. Vandaar dat het college blijft inzetten op een culturele functie voor het Balengebouw. Mocht een koper worden gevonden voor het Concordiapand aan de Langestraat, dan brengt het college een bundeling van functies weer in discussie.

Pagina 9

LOAD-DATE: 18 February 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

Jan Cremer gelooft nog in zijn museum De Twentsche Courant Tubantia 22 januari 2013 dinsdag

55 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

22 januari 2013 dinsdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

Jan Cremer gelooft nog in zijn museum

LENGTH: 184 woorden

ENSCHDEDE - Jan Cremer is er nog steeds heilig van overtuigd dat zijn museum in Enschede er komt. De schrijver/kunstenaar zei dat gisteren op Radio 1. "Ik ben een vechter. Vergeleken met mij is Atila de Hun een tuinkabouter."

Volgens Cremer, die deze maand exposeert in het Scheepvaartmuseum in Amsterdam, is hij nog steeds in gesprek met de gemeente Enschede. Het grootste obstakel noemt hij "de domme, kleinstedse mensen in de gemeenteraad die niet verder kijken dan de IJssel."

Cultuurwethouder Marijke van Hees bevestigt desgevraagd dat er weer met Cremer wordt gepraat, maar wil niets kwijt over de inhoud van die gesprekken. Een van de thema's zou een rol van de

kunstenaar zijn op de grote **Twente Biënnale**, die dit voorjaar in de stad wordt gehouden.

Over Het Cremer, gepland in het Balengebouw in Roombeek, wordt al ruim veertien jaar onderhandeld. De verantwoordelijke stichting slaagde er echter nooit in om de financiering rond te krijgen. Een laatste poging het museum te redden, in combinatie met het theater Concordia, werd in november door de Enschedese gemeenteraad onderuitgehaald.

LOAD-DATE: 22 January 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia 17 januari 2013 donderdag

56 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

17 januari 2013 donderdag

Achterhoek; Almelo; Enschede; Hengelo; Oldenzaal; Tubbergen; West

GEEN KOP

LENGTH: 190 woorden

Twee keer Jacobs

Vanuit het gevoel dat er meer is dan je met het oog kunt zien, maakt Mirian Jacobs (ex-AKI) haar foto's, tekeningen en schilderijen. Notities in begeleidende boekjes verhelderen haar werk, dat eerder onder meer te zien was op de **Twente Biënnale**. Samen met collega Gerda Wantia werkte zij bovendien mee aan Grenswerte.

E Bornse Synagoge, Ennekerdijk, za en zo 14-17 uur (solo)

E Haaksbergen, Achterom, Sterrenbosstraat 2 , vr-zo 14.00-16.30 uur (Grenswerte)

Wintersalon

Galerie Tolg'Art houdt deze maand haar jaarlijkse wintersalon.

E Wierden, Tolgaarde 6-8, do 13.00- 17.30 uur, vr 13.00-21.30 uur, za 10.00-16.00 uur

Recent Afgestudeerden

Stichting Indigo biedt werk van afgestudeerde kunstenaars van de AKI: Anita Boerrigter, Els kruse, Theo Gottenbos en Saïda Goriya. Tekeningen, schilderijen en foto's.

E Almelo, Hof 88, di-zo 13.30-17.00 uur

Belgische badgasten

Fotograaf Karel Maat trok met zijn camera langs de Belgische kust. Tijdens deze zoektocht fotografeerde hij mensen in alle soorten en maten, bij voorkeur liggend aan het strand.

E Enschede, Galerie Objektief, Walstraat 33, wo-za 12.30 tot 17.00 uur

LOAD-DATE: 17 January 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

GEEN KOP De Twentsche Courant Tubantia 17 januari 2013 donderdag

Copyright 2013 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved

57 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

28 december 2012 vrijdag

Enschede

**PROGRAMMA 2013 Enschede
Promotie adviseert gemeente over
subsiëring van evenementen -
Twente Biënnale mikt op breed
publiek**

SECTION: R_ENSCHEDE

LENGTH: 449 woorden

Twee ton beschikbaar voor eerste editie van **Twente Biënnale** in 2013. Organisaties moeten duurzaamheid nastreven en extra inkomsten aanboren. Enschede Promotie positief over bijdrage Gogbot.

ENSCHEDE - Wel een subsidie (twee ton) voor de **Twente Biënnale**, een nieuw, tweejaarlijks kunstevenement. Geen financiële bijdrages voor het Pinksteren Jazz Festival, enkele activiteiten van Winkelhart Enschede (modeshow, koopzondagen en Sinterklaas) en het Freshtival. Meer aandacht voor evenementen die duurzaam zijn. En meer steun voor organisatoren die erin slagen extra inkomsten aan te boren. Het evenementenprogramma 2013 is door Enschede Promotie van adviezen voorzien.

Alle evenementen die gesubsidieerd worden door de gemeente zijn door Enschede Promotie beoordeeld. Daarbij is gekeken naar tal van factoren. Het onderscheidend vermogen, de naamsbekendheid en de waardering van de bezoekers, maar ook de kwaliteit, het kostenplaatje en de inhoudelijke groei.

PROGRAMMA 2013 Enschede Promotie adviseert gemeente over subsidiëring van evenementen - Twente
Biënnale mikt op breed publiek De Twentsche Courant Tubantia 28 december 2012 vrijdag

Feit is dat Enschede Promotie voor 2013 één ton minder te besteden heeft. Een bezuiniging die als gevolg heeft dat nieuwe en hogere subsidieaanvragen volgend jaar in principe worden afgewezen. De duurzame ambities van onze stad moeten ook in het evenementenbeleid zichtbaar worden. Bijvoorbeeld door het gebruik van bioplastic-wegwerpbekers, aggregaten op biodiesel en regionale (food)producten. Alle organisatoren is gevraagd een duurzaamheidsparagraaf op te nemen in hun subsidieaanvraag. Voor 2013 maken de Multiculturele Markt en het Internationaal Jazz Festival de meeste kans op een bijdrage uit een potje gevuld met tienduizend euro.

Hoge verwachtingen zijn er ten aanzien van de **Twente Biënnale**, een evenement dat niet bestemd is voor een 'kleine groep insiders', maar een 'aantrekkelijk programma biedt met hedendaagse kunst, lezingen en side-events'. Vanaf 2014 moet ook Memphis (Hearts & Soul) een plekje krijgen op de evenementenkalender. Uiterlijk in 2019 wil dit jaarlijkse muziekfestijn behoren tot de vijf grootste evenementen van **Twente**, met een bezoekersaantal van ruim 50.000 mensen. Een positief advies is ook afgegeven voor de vijftig mille, die de stichting Planet Art in 2013 nodig heeft voor een nieuwe aflevering van Gogbot.

Het hoofdstuk Grenswerk is definitief afgesloten. Een geschil met de belasting over de afrekening van de BTW is onlangs opgelost, zodat de organiserende stichting kan worden geliquideerd. Kritisch is Enschede Promotie over de hoge personeelskosten van het festival Buitenkans ('disproportioneel'), het Grolsch International Jazz Festival (te weinig bezoekers) en de Oranjedagen. De organisatoren van het feestje op 30 april moeten in 2013 een 'aantoonbare verbeteringsslag' realiseren.

LOAD-DATE: 27 December 2012

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Roombeek - TETEM gesloten De Twentsche Courant Tubantia 19 december 2012 woensdag

58 of 58 DOCUMENTS

De Twentsche Courant Tubantia

19 december 2012 woensdag

Enschede

Roombeek - TETEM gesloten

LENGTH: 56 woorden

TETEM kunstruimte is tussen kerst en oud en nieuw, van 24 december tot en met 1 januari 2013, gesloten voor publiek. Voor en na die tijd is iedereen welkom om de lopende tentoonstellingen in de kunstruimte aan de Stroinksbleekweg te bezoeken. Ook opent ArtEZ haar deuren tegenover TETEM en vindt de **Twente Biënnale** in heel Roombeek plaats.

LOAD-DATE: 18 December 2012

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: TT

Copyright 2012 Wegener NieuwsMedia BV

All Rights Reserved